

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HESIODI AS.

ČRAEI OPVSCVLA INSCRI

PTA ERGA KAI HMERAI, SIC

recens nunc Latine reddita, ut uersus uersum

respondent, ună cu școlii obșcu

riora aliquos loca illu-

fratibus.

VLPJO FRANKERENSI

Frigio autore.

Addita est antiqua NICOLAI VAL-

LA E translatio, ut quis

conferre queat.

Item accessit ANGELI POLITIANI Rusti

cus, ad filum & exemplar secundi

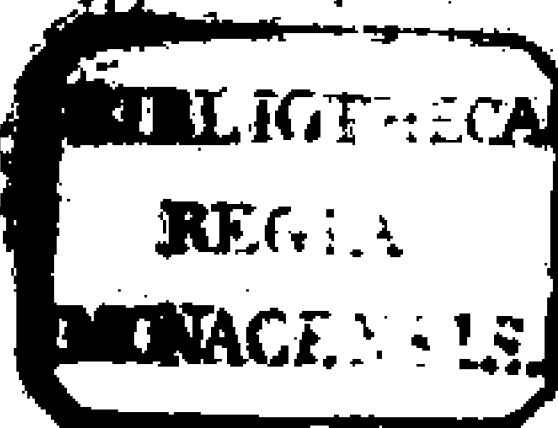
libri Hesiodi factus.

Basileæ, apud Mich. Ising.

M. D. XXXIX.

Andria Fekis Ogilvy

BIBLIOTHECA

REGIA

MONACENSIS.

VT STEMMATE, SIC

3

ETIAM MORIBVS ORNA-

TO IUVENI SIXTO Grumbach,

VLPIVS Franekerensis

Frisius S. D.

VLLAE amicitiae tam firmæ atq; im-
mortales permanere solent, SIXTE
dulcissime, quàm eorum qui eisdem lite-
ris initiati sunt, quique in pueritia eidem
præceptori operam dederunt, quemadmodum nos feci-
mus. Id quod quum re ipsa uerissimū sit, tum etiam as-
serit Quintilianus autor grauissimus, qui huius rei cau-
sa publicas scholas magis probat quàm priuatam sub
pedagogo institutionem. Vide me, qui tametsi iam per
longum temporis interuallum à primis meis commili-
tonibus seiunctus sim, nullus tamen ex his est cuius mi-
hi obrepfit obliuio. Cuius rei ut clarius extet argumen-
tum, hoc iam ad te mitto philosophicū ne dicam an ru-
sticum opusculum, non contentus te nuda epistola inui-
sere. Sunt anni plus minus decem, ex quo relicta patria
ad exteras scholas me contulerim: quos annos consum-
psi partim discendo, partim docendo, uel potius Py-
thagoreorum more, primum tacendo, deinde loquēdo.
Didici Harlemi et Louanij, docui Coloniae et Erphor-
diae, quò iuuenis uocabar ad professionem literariam, ni-
rili ætate et sapientia indigentem, quam ego profes-

Etò ante barbam suscipere ausus fui, temerè fortasse ma-
 gis quàm prudēter. Sed me hoc nomine non iacte, imò
 magis mihi ipse gratulor, quod sciā istud munus, seu ma-
 lis onus, pro acerrimo mihi fuisse calcare. Nā magnos
 diligentiae subdidit stimulos, uariosq; libros me euolue-
 re fecit, quos aliter fortè nunquam attigissem. Græcos
 autem autores quos enarraui, nō sat habui uulgari mo-
 re interpretari, sed totos in Romanam linguam trans-
 fusos, deinde postulantibus auditoribus dictari. Id fa-
 ctum à me est in Cyro Theodoro Prodromo poëta ec-
 clestiastico, quem proximis nūdinis ex officina isingri-
 nij latinū unā cum Euripidis Phœnissis exhibebimus.
 Id etiam factum est in Hesiodo, quem ex tempore ἀ-
 μαθῆσθον μὲν, ἀλλὰ σάφης ὁρον κερτιμυς, ne sic
 etiam meorum uotis deessem. Quod quidem non ten-
 tasset, si mihi ad manū fuisset exemplar Nicolai Val-
 le, aut si quicquā de ipsius uersione sciuissem. Quan-
 quam quid nocet tractari δις ἑ τρις τὰ λαλά. Non
 derogo Valle: hoc tamen scio, illum omnibus doctis
 non satisfacere. Si illum in nulla alia re, certe in hoc su-
 perauimus, quod apud nos ea commoditas habeatur,
 ut uersus uersui respōdeat, quod prestare sine ullius sen-
 tentie detrimento quàm difficile sit, ille nouit qui in ali-
 quo autore tentauerit. Verum Hesiodus meus solis disci-
 pulis dictatus mansisset, nisi à candidis nonnullis am-
 cis ad

DEDICATORIA.

§

cis ad edendam compulsus fuisssem. Ad hæc mihi Sixte
tu etiam magna causa fuisti quare evulgaverim. Scio
enim te in ea fortune sublimitate situm, ut aliquando
Frifia nostra te in suum confiliarium et moderatorem
acceptura fit, quam lampada pater tuus vir prudentiffi-
simus, post mortem tibi tradet. Volo igitur in tempore
re præcepta tibi ministrare, quæ tum usui futura sunt.
Næ poeta noster in primo libro nihil magis facit, quàm
quod iudices & consiliarios instruat, eosq; sui officij
admonet, ne tu putes illum duntaxat de agro loqui.
Vale, & Hesiodum hunc amicitie nostre veluti pers-
petuum pignus habe. Datum Francofonia

die, pridie calendas Apriles,

M. D. XXXIX.

A 3

Η ΣΙΟΔΟΥ ΤΟΥ

ΑΣΚΡΑΙΟΥ ΕΡΓΑ ΚΑΙ

ΗΜΕΡΑΙ.

οὔτ' αἰ πόρῃθ' ἄνδ' ἔστι κλέ
ουσαι,

Δοῦτε δ' ἴ' ὅν' ἐπετε σφέτε-
ρον πατέρ' ὑμνέουσαι,
ὄντε δ' ἄ' βροτοὶ ἄνδρες ὁμοῖς
ἄφατοί τε φατοί τε,

Ρητοὶ τ' ἄρ' ῥητοί τε (δῖος μέγ' αἰοῖο ἔοικε)

Ρῆα μ' γὰρ βριαδί, ρῆα δ' ἔβριοντα χαλέπῃα,

Ρῆα δ' ἄρ' ἰζήλον μινύθ' αἰδ' ἄνδ' ἰζήλον αἴψαι,

Ρῆα δ' ἔτ' ἰθύνει σκολιὸν καὶ ἀγνώοντα κέρφει

Ζεὺς ὑψιβρέμετ' ὅς ἔπειτα τα δῶματ' αἰναί,

Κλυθὶ ἰδὼν αἶψα τε, δίκη δ' ἰθύνει θέμιστας

Τιών, ἐγὼ δ' ἔκ' ἐγέρσῃ ἐπὶ τὴν τύμα μιν θοαίμιν.

ὅλα δ' ἄρ' αὖ μόνον ἔκ' ἐείδ' ὡς γέν' αἰ, ἀλλ' ὑπὸ γαῖαν

Εἰσὶ δ' ὕψ' αἰ, τὴν μὲν κεν ἐπαινήσεται νοήσας,

Ἡ δ' ἐπιμωμότη, δ' ἄρ' ἄνδ' ἔχ' αὖ θυμὸν ἔχουσιν.

Ἡ μ' γὰρ πόλεμόν τε κακὸν καὶ δ' ἄρ' ἔχειν ὀφέλλει,

Σχετλὴν, ὅστις τὴν φιλεῖ βροτός, ἀλλ' ὑπὸ ἀνάγκῃ

Ἀθανάτων Βαλῆσιν ἐμ' ἱμῶσι βαρεῖαν. (κῆρ

τ' δ' ἐτέρην (πρωτέρην μ' ἔγειναθ' ὅς ἔρεβοννῃ)

Θῆκε δ' ἐμ' κρονίδης ὑψί' ἔστιν αἰθερὶ ναίω,

Γαῖης

Σ HESIODI AS- 7

CRAEI OPERA ET DIES,

NUNC CASTIGATIVS

VERSAE, AVTORE VL-

PIO FRANEKEREN-

SI FRISIO.

OVSAE Picrides, praestantes lauda-
candi,

Adsitis, patrē celebrātes dicite uestrum,

Dicite, cur homines inter sit nobilis ille

Conspiciusq; hic obscurus? (Iouis illa voluntas)

Nam facile extollit, facile elatumq; refrenat,

Et clarum obscurans, obscuri nomen adauget,

Erigit & miserum facile extinguitq; superbum,

Iuppiter altifrenus, cui celsum regia coelum,

Audi cuncta videns noscensq; & dirige recte

Hec oracula, ego sic Persen uera docebo.

Scilicet in terris gemita est contentio, uerum

Hanc animaduertens aliquis laudavit, at illam

Dixerit esse malam, sibi nam contrarie utraq;

Seminat illa etenim bellum, litesq; maligna,

Hinc hominum nulli grata est, sed saepe sequuntur.

Atq; colunt illam Dijs instigantibus ipsis.

Alteram at ipse (etenim prior atra nocte creata est)

Terris imposuit summi regnator olympi

A 4 Iuppiter,

Inppiter, at longe mortalibus utiliore,
 Namq; facit segnem quāvis meminisse laboris,
 Qui cernens alium dīlescere, dum piger ipse est,
 Festinat quoq; arare, & humi defigere plantas,
 Tum curare domū: nam vicino amulus usque
 Vicinus dītescenti: at pugna uīlis hęc est,
 Sic figulus figulū, sic & fabrum faber odit,
 Sic uates uatem male fert, sic Irus & Irum.

Ast immitte tuis hęc Perse cordibus imis,
 Ne mala sic placeat, nulla ut sit cura laborum,
 Lis tibi, clamor, rixasq; foronq; sequenti.
 Ille etenim lites fugere & contemnere debet,
 Cui non plena domus, cui non sunt horrea plena
 Maturi fructus, Cereris quem terra dat alma.
 Huius si sat habes, age iurgia dira moueto
 Ob res alterius: mecum facere amplius istud
 Haud licet, at potius rursū causam experiamur
 Iudicijs rectis, quę uel deus optima dicat.
 Quum fieret nostrę sortis diuisio, rapta
 Plurima iudicibus sic corrumpendo dedisti
 Doniuoris: hanc qui cupiūt discernere litem,
 Stulti, quos latet ut toto sit dimidium plus,
 Et quanta in molli malua asphodeloq; uoluptas.
 Quippe occultarūt homini nunc memina uictum,
 At quondam tantum facile una luce parasses,
 Vnde

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α. 9

Γαίης τ' γν' ῥίξῃσι, καὶ ἀνδράσι πολλὸν ἀμείψαι,
 ἢ τε ἔκ' ἀπάλαμνόν πορ, ὅμως ὑδὶ ἔργον ἐγείρει.
 Εἰς ἑτόρομ γν' τίς τε ἰδὼν ἔργοιο χατίζων,
 Πλῆσι), ὅς αὖδ' ἴδ' ἢ ἀρόμηναι ἢ δὲ φυτεύει,
 Οἶκόν τ' οὐ θέει. Ζηλοῖ δ' ἔτε γέτανα γούτων
 Εἰς ἄφρον' ἀπιδίδκετ', ἄκαθ' ἂν εἴποι ἔλεβροῖσι.
 καὶ ἰδραμύς κδραμῶν τίει, ἔκ' ἰδραμύς τίει,
 καὶ πῶτος πῶτος φθαίει, καὶ αὖδ' ὅς ἀνιδίω.

Ω Γέρον, σὺ δὲ ταῦτα τεῶν γνέκ' ἀνθιό θυμῶ.
 Μηδὲ σ' εἰς κακὸν χαρῶς ἀπ' ἔργου θυμὸν ἐρύκει,
 Νυκτὶ οὐ πηδύοντ' ἀγορῆς ἐπακτὸν ἔοντα.
 Ωρην γάρ τ' ὀλέγῃ πέλετ' νεκέων τ' ἀγορεύετε,
 ὅ πινι μὴ βίῃ ἐνδον ἐπικετανὸς κατὰ κείται
 Ὡραῖα, τὸν γὰρ φέρει Δημήτηρ ἄκτλῳ,
 τοῦ κεκορησάμεν, νύκτα ἔκ' δὴν οὐ φέλλοις
 Κτήμασ' ἐπ' ἀλλοφύοις. σοὶ δ' ἔκ' ἐπὶ δειντόρομ ἔ-
 ὦδ' ἔρδεις, ἀλλ' αὖθι διακρινώμεθα νείκος (σαε
 ἰθείησι δίκαις, αἳ τ' ἐκ διὸς εἰσιν ἄρισται.
 Ἦδ' ἢ γν' κλῆρον ἐδαστάμεθα, ἄλλα τε πολλὰ
 Ἀρπάζων ἐφόρεις μέγα κυδαινῶν βασιλῆας
 Δωροφάγους, οἳ τλῶδ' ἐδίκλῳ ἐθέλῃσι δικάσαι,
 Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν ὅσω πλέον ἡμῶν παντὶ,
 ὅδ' ὅσον γν' μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδιῶν μέγ' ὄφθαρ.
 Κρύψαντο γν' ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι.
 Ρηιδίως γάρ κεν καὶ ἐπ' ἡματι ἐργάσαιο,

10 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ὡς τε δὲ π' εἰς οὐρανὸν ἔκειν καὶ ἀδρυγὸν ἑόντα,
ἀΐψα καὶ πρὸς ἄλιον ᾗ ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο,
ἔργα βοῶν δ' ἀπόλοιτο ἔμμενον ταλαεργῶν.
ἀλλὰ Ζεὺς ἐκρυψε χολασάμεντο φρεσὶν ἡσιν,
ὅππῃ μὴν ὀλεσάτωσε πτομηθεὺς ἀγκυλομήτης.
Τάνηκ' ἄρ' ἀνθρώποισιν ἐμήσατο κήδεα λυγρὰ.
Κρύψε δὲ πῦρ, ᾧ ᾗ αὖτις εὖς παῖς Ιαπετιοῖο
ἔλεγε, ἀνθρώποισι δῖος παρὰ μητιόεντος,
ἐν κοίλῃ νάρθηκι λαβὼν δ' ἰατὸρ πεκίρανον,
τόν τε χολασάμεντο πτοσέφῃ κεφαλῇ γόρεται
Ιαπετιονίδῃ πάντων πτεριμύδα εἰδώς, (Ζεὺς
χαίρει πῦρ κλέψας, ἔμμεν φρεσὶν ἡπύροπδ' ἔσας,
σοὶ τ' αὐτῷ μέγα πῆμα κῆ ἀνδράσιν ἑστομμένοισι
τοῖς δ' ἐγὼ ἀντί πυρὸς δ' ὠσαδ' κακόν, ὧ ἴσιν ἅπαντες
τέρπον) καὶ θυμὸν, ἑὸν κακὸν ἀμφισταπώνδου.
Ὡς ἔφατ', ἐκ δ' ἐγέλασσε παῖς ἄνδρῶν τε θεῶν
ἠφαιστον δ' ἐκέλευσε πτοκλιντ' ὅππῃ τάχιστα (ἔκ.
ταῖαν ὑδ' ἰφύρην, οὐ δ' ἀνθρώπων θέμις αὐδ' ἰὺ
ἔσθ' ὄντο, ἀθανάτης δ' θεῶς εἰς ὅππῃ εἰσέκειν
πτοθονικαῖς, καλὸν εἶδος ἐπ' ἡράτω. αὐτὰρ Ἀθήνην
ἔργα διδάσκειναι πολυδ' αἰδ' ἀλ' ἰσὸν ὑφαίνειν,
ἔχαιρ' ἀμφοτέρω κεφαλῇ χερσὶν ἠφροδίτῃ,
ἔσθ' ὄντο ἀργαλέον, ἔσθ' ὄντο μελεδ' ὄντας.
ἔν δ' ἐθέμιον κύνεον τε νόον ἔσθ' ἐπ' ἰκλόπορ ἡθ' ὄντο
ἔσθ' ὄντο ἡθ' ὄντο διὰ πτορ ἀργεφόντῃ.

Vnde anno segnis potuisses iuvere toto,
Continuò ad fumum licuisset ponere stivam,
Ac tibi cessarent opera mulùmq; boumq;.
Abdidit at pater hæc iratus pectore secum,
Imposuit quòd ei uersuta mente Prometheus,
Hinc generi humano mala tristia plurima struxit,
Primum occultavit seuus mortalibus ignem,
Quem satus Iapeto rursus est furatus in usum
Humanum, in scrula deportans clam Ioue summo.
At pater offensus uerbis est talibus usus:
Qui superas cunctos ô calliditate Prometheu,
Ob me deceptum ac sublatum lætus es ignem,
Sed dolor hinc ingens tibi erit cunctisq; futuris,
His dabo nanq; malum, mihi quod furatus es ignem,
Ob quod gaudebant cuncti, proprium malū amantes.
Sic dixit, risuq; parens hominumq; deūmq;,
Vulcanoq; iubet, properanter fingeret udo
E limo plasma, huic uires hominisq; loquelam
Inderet, ac uultu coelestibus assimilaret
Virginibus, forma effingens pulchra inde Minervam
Cum textura alias artes quoq; tradere mandat,
Et Venerem capiti speciosum adhibere decorem,
Atq; comes desiderium, curasq; uoraces:
Addere fallaces mores mentemq; caninam
Mercurium iussit, tibi qui caput abscidit Arge.

Dixit.

Dixit, & implebant patris omnes iussa volentes.
 Extemplo è terra primus pede claudus utroq;
 Mulciber effinxit diuæ simile omnia plasma,
 At cinxit uarièq; ornauit cœsia Pallas,
 Vndiq; per totum Charites Suadelaq; corpus
 Costorta ex auro posuere monilia fuluo,
 Pulchricomæ uernis cinxerunt floribus Hore,
 Aptauit reliquum mundum Tritonia Pallas,
 Instruxit pectus Maia genitrice creatus,
 Vafritiam imponens, mendacia uerba, dolosos
 Mores: consilium Iouis hoc erat. indidit idem
 Præco deum nomen mulieri, nomine recto
 Pandoram appellans, illam quod quisq; decorum
 Dono donarat, quod non hominum fuit ex re.

Postquam igitur factus dolus insuperabilis esset,
 Tum pater omnipotens cum dono Epimethea adire
 Iussit Mercurium, qui nuncius astricolarum est.
 Inmemor ast erat hic, frater quod iusserat olim,
 Ne Iouis acciperet donum, sed sperneret, à se
 Dimittens iterum, ne cladis origo sit orbi:
 At miser accipiens, malum habens tum deniq; sensit:

Ante Epimethei erratum mala cognita nulla
 Prorsus erant, facilis sed uita erat absq; labore,
 Difficiles aberant morbi senium accelerantes,
 (Nanq; statim inq; malis homines morbisq; senescunt)
 At mulier

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α. [13]

Ὡς ἔφατ', οἳ δ' ἐπὶ θοῖο διὲ κρονίωνι ἄνακτι.
 Αὐτίκα δ' ἐκ γαίης πλάσσει λυγρὸς ἀμφιγυνήθευ
 Παρθένω αἰδοίῃ ἱκέτορ, κρονίδεω δὲ βουλᾷ,
 Ζῶσε δὲ κ' ἐλίσσῃ θεᾷ γλαυκῶπις Ἀθήνῃ.
 Ἀμφὶ δὲ οἳ χάριτες τε θεαὶ καὶ πότνια παῖδες
 Ὀρμούς, χρυσέας ἔβαντο χροῖ, ἀμφὶ δὲ τλήγε
 ὦραι καλλίκομοι σέφορ ἀνθεσιν εἰαρινοῖσι.
 Πάντα γ' οἳ χροῖ κόσμ' ἐφάρμοσε παλλὰς Ἀθήνη.
 Εἰ δ' ἄρα οἳ σῆθεσσι δαίκτορες ἀργεῖφόντης
 Ψυδ' ἑᾶδ' αἰμυλίσσας τε λόγους καὶ ἐπὶ κλοπῇ ἦθος
 Τόλῃ, δῖος Βαλῆσι βαρυκτύπτῃ, γὰρ δ' ἄρα φῶ
 Θῆκε θεῶν κήρυξ, ὀνόμηνε γ' ἐπὶ δειγματοῖσιν
 Πανδώραν, ὅτι πάντες ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
 Δῶρον ἐδωρήσαντο, καὶ μὲν ἀνδράσι μὲν ἀλφειῇσι.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ δόλον αἰπὺν, ἀμύχαν' ὀξέλεσσε,
 Εἰς ἐπιμηθεῖα πέμπε πατὴρ κλυτὰρ ἀργεῖφόντ' ἔ
 Δῶρ' ἄγοντα θεῶν ἱαχὴν ἄγγελον, ὅδ' ἐπιμηθεὺς
 Εφράσατο ὥς οἱ εἶπε προμηθεὺς, μή ποτε δῶρον
 Δεξαδὲ παρ' ἑνὸς ὀλυμπίου, ἀλλ' ἄρ' ἐμπερ
 Εξοπίσω, μὴ πῶς τι κακὸν θνητοῖσι γένηται.
 Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησε.
 Πρὶν μὲν γὰρ ζώοντο πῶλ' ἄχθονι φύλ' ἀνθρώπων,
 Νόσφι καὶ ἀτόρ κακῶν, καὶ ἀτόρ χαλεποῖο πόνοιο,
 Νῆσ' ἄργαλέων, αἳ τ' ἀνδράσι γῆρας ἐδωῖαν.
 Αἴψα γὰρ γὰρ κακότητι βροτοὶ κατακρησάσκοντι.

ΑΛΛΑ

14 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ἀλλὰ γυνὴ χεῖρας πίθου μέγα πῶμα ἀφελῶσα
 ἔσχεδ' αὖτ', ἀνθρώποισι δ' ἐμίσσετο κήδεα λυγρὰ.
 πάντες δ' αὐτόθι ἐλπίς γν' ἀρρήκτοισι δόμοισι
 ἔνδον ἔμμενε πίθου ὑπὸ χεῖλεσιν, οὐδὲ θύραζε
 ἐξέπῃη. πρόσθεν γάρ ἐπέμβαλε πῶμα πίθοιο
 αἰγυίοχος Βουλῆσι δ' ἰὸς νεφεληγερέταο.

Ἄλλα ἢ μυρία λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλάλητ'.
~~Πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα.~~

Νῆσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρην ἢ νύκτ' αὖτ'
 αὐτόματοι φοιτῶσι κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
 Σιγῇ, ὅπῃ φωνῇ δ' ἐξέλθω μάλιστα Ζεὺς.
 οὐτ' ὅτι που ὅσι δαὶς νόον ἐξαλείαδι.

Εἰ δ' ἐθέλεις ἐτόρόν τοι ἐγὼ λόγῳ ἐκκορυφώσω
 εὖ κ' ἐπισταμενῶ, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσιν,
 ὡς ὁμόθεν γεγάασιν θεοὶ θνητοὶ τ' ἀνδρωποῖ.

Χρῦσι δ' ἢ πρῶτιστε γένος μερόπων ἀνθρώπων
 Ἀθάνατοι ποίησαν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
 οἳ δ' αὖτ' ἱερόν τε ἦσαν, ὅτ' ἄρ' ἀνὴρ ἐμβασιλεύσῃ.
 ὣς τε θεοὶ δ' ἔχουσιν ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
 νόσφιν ἄτορ τε πόνων κ' οἰζύνῃ, οὐδέ τι δαδλὸν
 ἔκρας ἐπὶ νῦν, αἰεὶ δ' ἐπὶ πόδας ἔχ' ἡεῖρας ὅμοιοι,
 τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἐκθόδῃσι πάντων.
 Θνητοὶ δ' ὥς ὕπνου διεδ' μεμηλῆνοι, ἐσθλὰ δ' ἔπαιον
 τοῖσιν ἔλω, καρπὸν δ' ἐφόρει ζώσωντος ἄρσενος Ἴα
 αὐτομάτη πολλόν τε ἔχ' ἀφθονόν. οἳ δ' ἐδελκμοὶ

ἦσαν

At mulier digitis dum tollit opercula uasi,
 Omne malū, ledens homines graue, sparsit in orbem,
 Sola ibi se in firmis tenuit spes adibus, intus
 Pyxidis ad librum latitans non euolat extra,
 Atq; etiam citius rursus uas tegmine clausit,
 Consilium mentemq; Iouis Pandora secuta.
 In terram exiliit reliquum genus omne malorum,
 Hinc mare nunc illis est plenum, plenaq; terra,
 Nocte dieq; homines miseros inuadere nunquam
 Exangues cessant morbi, mala multa ferentes,
 Et tacite adueniunt, nam nox est à Ioue dempta,
 Sic non ulla Iouis mentem euolare potestas.

Nunc aliud referam, si non audire graueris,
 Ordine quodq; suo memrans, tu mente reconde.

Postquam unā nati, Dij mortalesq; fuerunt,
 Primum fecerunt hominum genus æthereum, Olympū
 Qui celsas habitant aedes Dij sine carentes,
 Hiq; homines, cœli Saturno sceptrā tenente,
 Vixebant, & erat Dijs uita simillima, caris
 Acriorisq; uacans, nunquam quassata senectā,
 Robore semper erant simili manuumq; pedumq;
 Perpetuas epulas agitabant pectora læti,
 Mors accedebat tanquam sopor illa fuisset,
 Commoda nulla aberant, immensos terra strebat
 Sponte sua fructus, illi sine murmure donis

Dinā

Diuum uiuebant, inter se pace fruentes:

At genus hoc postquam tellus contexit in aluo;
Continuò facti sunt diui mente tonantis,
Atq; colunt terras, hominum custodiam agentes,
Qui nunc quid iuste obseruant, quid fiat inique,
Aëre uestiti, peragrantes undiq; terram,
Diuitias tribuunt, regale hoc munus eorum est.

Inde genus superi fecere argenteum olympi,
Longe deterius multis in partibus aereo,
Haud mentis probitate ualens, haud indole tantum.
Tempore at hoc hominū, bis quinquaginta per annos
Matris lacte domi uiuebat paruulus infans,
Sed quam pubertas iam plenaq; contigit aetas,
Tempus ad exiguum post illis uita manebat.
Plurima uiderunt mala, namq; iniuria nunquam
Mutua cessabat, reuerentia nulla deorum,
Nullus erat cultus, nulla aris sacra ferebant,
Ut mos est alijs mortalibus: hinc pater altus
Iuppiter accensus merita illos perdidit ira,
Quod superis nullos dare dignarentur honores.

At genus hoc postquam tellus quoq; textit in aluo,
Illi sub terris sedes habitare secundas
Sunt iussi, atq; illic non sunt ab honore remoti.

Aeneunt at hinc hominū genus alti rector olympi
Iuppiter, equandum non parte argenteo in ulla,

Quercubus

Ποῦχαι ἔργα νέμοντο σὺν ἑδλοῖσιν πολέεσσιν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τὸ γένος ἦν γαῖα κάλυψε,
τοὶ δ' αἰμόνες εἰσι διὸς μεγάλα δῖα βελάς,
ἑδλοὶ ἐπιχθόνιοι φύλακος θνητῶ ἀνθρώπων,
οἳ ῥα φυλάσσοσι τε δίκας καὶ χέτλια ἔργα
ἠεὶ ἑσταμένοι, παντὶ φοιτῶντος ἐπ' αἶαν
πλεθρόταται, καὶ εὖ γέρας βασιλῆϊον ἔχου.

Δούτορ' αὖτε γένος πολὺ χερσέτορον μέσπιδεν
ἀργύρεον ποίησεν, ὀλύμπια δώματ' ἔχοντος,
Χρυσῶ οὔτε φύλιν θάλίγλιον, οὔτε νόημα,
ἀλλ' ἑκάτρῳ δὲ πᾶσι ἔτα πρὸ μητέρι κεδνῇ
ἔφέφετ' ἀτάλῳ μέγα νήπιον ὥς γνὶ οἴκῳ.

ἀλλ' ὅτ' ἀρ' ἠβήσεν καὶ ἠβης μέτρον ἴκιστο,
Γαυείδιον ζώοντα πρὶν χρόνον ἄλγε' ἔχοντες
Ἀφραδίαις. ὤβειν γὰρ ἀτάσθαλον ἐκ ἐδωῶντο
ἀλλήλων ἀπέχειν, ὅδ' ἀθανάτους θόρα πύειν
ἠβελον, ὅδ' ἔρδιεν μακάρων ἰδροῖς ὑδὶ βωμοῖς,
ἠ θέμις ἀνθρώποισι κατ' ἠβια. εὖ μὲν ἔπειτα
Ζεὺς ἱερνίδης ἐκρυψε χολούμενον, ὅνεκα ἱμεῖς
οὐκ ἐδίδ' οἱ μακάρεσσιν θεοῖς οἱ ὀλύμπον ἔχουσιν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ εὖ γένετο ἦν γαῖα κάλυψε,
τοὶ μὲν ἐπιχθόνιοι μάλα ῥον θνητοὶ καλέοντα
Δούτοροι, ἀλλ' ἔμπης ἱμεῖ καὶ τοῖσιν ὀπκιδεῖ.
Ζεὺς δ' πατὴρ ἵετο ἄλλο γένος μέροπ' ἀνθρώπων
Χάλκῳ ποίησ' ἐκ ἀργυρῶ ὅδ' ὅμοιον, (πῶρ

Calcant Elysios campos prope littora vasti
 Oceani, hic illis dulcem unoquoq; ter anno
 Effundit fructum mater gratissima tellus.

Dij utinam quinta mihi vitam etate negassent,
 Sed nascendus adhuc miser essem, aut mortuus olim:
 Ferreum enim nunc est genus, intermissio nunquam,
 Nunquam finis erit nocturne diurne malorum,
 Perpetuis hominum Dij stringent pectora curis.
 Ast aliquando malis his succedent bona rursus,
 Namq; pater genus hoc hominum quoq; morte domabit,
 Vtraq; quum fuerint iam cani tempora facti,
 Nec similis nato genitor, nec filius illi,
 Nec socius socio, nec fidus suscipienti
 Hospes erit, proprio nec fratri frater, ut ante:
 Despicient senio fessos sine horrore parentes,
 Insuper audebunt duris incessere verbis,
 Vt ipse nec munus reuerentes, adde quod ipsi
 Dira seni patri proles alimenta negabit,
 Ius erit in dextra, suaq; alterna oppida scindent,
 Vir bonus aut iustus nullius fiet honoris,
 Sed magis insignem sua per scelera atq; rapinas
 Sufficiunt, cedit ius dextrae, nec pudor ullus
 Notus erit, fallet probum et improbus, ore doloso
 Verba obliqua loquens, periuriaq; insuper addens.
 Deniq; liuor edax, pallens, tristisq; malisq;

Alterius

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α. 21

Ερ μακάρων νήσοισι, πρὸ ὠκεανὸν βαθυδίνῳ
 ολβιοὶ ἦσαν. τοῖσι μελικδέα καρπὸν
 Τρεῖς τὼ ἔτους βάλλοντα φέρει ζείδωρος ἄρ' ἔρα.
 μήκετ' ἔπειτ' ὠφελον ἐγὼ πείμπηοισι μετῆναι
 ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόδε θανέειν, ἢ ἔπειτα γυνέειν
 καὶ γὰρ δὴ γένος ὅστις σιδήρεον. οὐδέ ποτ' ἤμαρ
 Γαῦσοντ' ἡμᾶτον ἐοῖζύθ', ἐδὲ τι νύκτωρ
 φθρόμενοι χαλεπὰς ἢ θεοὶ δ' ὥσσοι μορίμνας.
 ἀλλ' ἔμπης ἐοῖσι μεμίζετ' ἐοδλὰ κακοῖσιν.
 Ζεὺς δ' ὀλέσθ' ἐπὶ γένος μόρῳ πῶν ἀνθρώπων.
 εὐτ' αὖ γ' ἐνόμηναι πολιοκρόταφοι τελέθωσιν,
 οὐδέ πατὴρ παίδεσσιν ὁμοῖος, ἐδ' ἐλὲ παῖδες,
 οὐδέ ξένος ξεινοδόκῳ, καὶ ἑταῖρ' ἐταίρῳ,
 οὐδέ κασίγνητος φίλῳ ἔσσι, ὥς ὅτε πάρος ποτ'
 αἶψα δὲ γ' ἡρώδ' ἔκοντας ἀπὸ νηυσὶν τοκῆας
 μεμψόν' ἔδ' ἄρα τοὺς χαλεποὺς βάλλοντες ἐπέεσσιν
 Σχέτλιοι, ἐδὲ θεῶν ὅππῃ εἰδοτὲς. ἐδὲ μὲν οἱ γὰρ
 ἔκοντες τοκῆσιν ἀπὸ θρεψήρια δ' οἷον
 χερσὶ καὶ, ἕτερος δ' ἕτερον πῶλλον ὀξυλάτρεσσιν
 οὐδέ τις δύοντα χάρις ἐσέτα, οὔτε δίκαιος,
 οὔτ' ἀγαθὸς. μᾶλλον δὲ κακῶν ῥέκτῃς ἔσσι ὕβρις
 ἀνὴρ ἐμψόγῳσι, δίκη δ' ἐν χόρσιν καὶ αἰδώς
 οὐκ ἔσαι. βλάπτει δ' ὁ κακὸς τὸν ἀρίονα φῶτα
 μέθοισι σκόλοισι γνέπων, ἐπὶ δ' ὄρεον ὁμῆται.
 Ζῆλος δ' ἀνθρώποισιν οἰζυροῖσιν ἅπασιν.

B

Δυσκε-

3-α

22 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ

Δυσκέλαδος, κακοχάρως ἁμαρτήσδε συγγνώμης.
 Καὶ τότε δὴ πρὸς ὅλνυσσιν ἀπ' ἁθονὸς θυροῦσ' εἴης
 Λοβυῶσι φαρίεσσι καλὴν ἀμείνω ῥοὰ καλόν,
 Αἰθιῶσσι μετὰ φύλον ἵτ' ὑπὸ λυγρὸν ἀνθρώπου
 Αἰδῶς ἐν Νεμεσίδι. τὰ δὲ λείψεται ἀλγέα λυγρὰ
 Θνητοῖς ἀνθρώποισι. κακὸ δ' ἔκασε τὰ ἀλκή.
 Νῦν δ' αἶνον βασιλῆος ἔρειω φρονέουσι ἐν αὐτοῖς.
 Ωδ' ἱρῆς πρὸς ἐφ' ἡν ἀκδ' ὄνα ποικιλόδαιρον,
 Ὑψι μάλ' ἡν νεφέεσσι φέρ' ὀνύχεσσι μεμαρπῶς,
 Ἡ δ' ἐλεὼν γναμπίοισι πεπρωμένη ἀμφ' ὀνύχεσσι
 Μύρετο. τῷ δ' ὅ γ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε,
 Δαιμονίη τί λέλακας; ἐχέ νύ σε πολλὸν ἀρείων,
 Τῷ δ' εἰς, ἢ σ' αὖ ἐγὼ πρὸς ἄγω καὶ αἰοδὸν ἔδραμ.
 Δειπνοῦ δ', αἶ κ' ἐθέλω, πότισσά με μεθυσώ.
 Ἀφρ' δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀνιφερὶζον,
 Νίκης τε σέρεται, πρὸς τ' αἰχμασιν ἀλγέα πάρα.
 Ως ἔφατ', ὠκυπέτης ἱρῆς τανυσίπτερος ὄρνις.
 Ω Πέρση, σὺ δ' ἀκδοὶ δίκης, μηδ' ὕβριν ὀφείλε.
 Ὑβρις γάρ τε κακὴ δὴ φῶ βροτῶ. πρὸς δ' ἡ ἐδλὸς
 Ρηιδίως φορεῖται δμῶατ', βαρύνει δὲ θ' ὑπ' αὐτῇ.
 Εὐκύνεσσας αἰτῶν. ὁδὸς δ' ἐτέρηφι παρελθεῖν.
 Κρείσσων δὲ τὰ δίκαια. δίκη δ' ὥστε ὕβρις ἴχει.
 Ες τέλος δ' ἐλθέει. πᾶθων δὲ τε νήπιον ἐγνώ.
 Αὐτίκα γὰρ τρέχει ὄρνις ἀμα σκολίησι δίκησιν.
 Τῆς δὲ δίκης ῥόδος ἐλπομένης ἢ κ' ἄνδρες ἄγασσι.

Δωροφά-

Alterius gaudens, homines se sparget in omnes.
Tum Pudor & Nemesis duo maxima numina, coeli
Antiquas repetent sedes, uelamine corpus
Obtecti niueo, terramq; hominesq; superbos
Gaudebunt liquisse, quibus tamen agra relinquent
Tot mala, quae nullo poterunt medicamine tolli.

Nunc age principibus referam doctis licet ipsis,
Fabellam. Accipiter sic paruum ad aedonam dixit
Alta in nube ferens, conuellensq; unguibus atris,
Hec misere eluxit curuo lacerata sub ungue,
At fuit accipitri uox illa tyrannica diri,
Quid garris demens? nunc longe fortior in te
Ius habet, hac tibi cantrici, qua duco, sequendum,
Nunc mihi si placeat, tibi parcam, aut coena futura es:
Stultus maiori cupiens contendere contra,
Vincitur, atq; ignominiam cum clade reportat.
Sic ait accipiter sulcans celeri aëra penna.

Tu sequere ô Perse iustum, iniustumq; relinque,
Nam multum petulans homines iniuria ledit,
Quon uir ferre nequit patiens, quin corde mouetur
Cladem ullam accipiens, melior sic semita monstrans
Iustitiam, cedit quoq; tandem iniuria iuri
Succumbens, stultus non nouerit hoc nisi passus,
Iamq; statim comes est iuri periurium iniquo.
Iustitia huc sequitur, trahitur quocunq; ab avaris

Iudiciis, quos lege sinit decernere iniqua,
 Hinc lachrymans urbis uicos populumq; pererrat
 Aëre lecta, illis secum mala plurima uolens
 A quibus exacta est, fraudataq; partibus æquis.
 Qui uero externis et ciuibus omnia iuste
 Distribuent, nil flectentes à tramite recto,
 His uiret urbs, populiq; uigent, atq; omnia florent,
 Pax iuuenum nutrix usq; est, non horrida bella
 Latuvidens illis immittit Iuppiter unquam,
 Nec populos inter rerum ulla penuria iustos,
 Insument epulis in sacris parta labore:
 Terra dat immensos fructus, in montibus altum
 Quercus fert glandes caput, est apis incola uentris,
 Grex ouium lana per agros incedit onustus,
 Et similem sobolem genitrices patribus edunt,
 Deniq; cunctarum rerum ubertate fruuntur,
 Non scandunt naues, tellus uictum alma ministrat.

At quibus est cordi mala uis, malefactaq; dira,
 Destinat ex templo his Saturnius æthere penas.
 Nomine sæpe uiri scelerati urbs plectitur omnis,
 Qui peccet, faciatq; Ioui non facta ferenda.
 Verum ut subiiciam mala quæ Deus æthere mittit,
 Dat cum peste famem, tacta omnis plebs cadit igni,
 Incedunt sterili mulieres uentre, domusq;
 Ac stirpes pereunt, supero id rectore uolente,

Agmina

Δωροφάγῳ, σκολιάς ἢ δόλαις λείνωσι θέμιστας.
 Ἡ δ' ἐπεταί λαίῳσα, πόλιν τε καὶ ἥθη λαῶν
 Ἡέρα ἑοσαμλὴν, κακῶν ἀνθρώποισι φέρουσα.
 Οἳ τέ μιν δ' ἐλαύσσι καὶ οὐκ ἰθέων ἔνευμαν.
 Οἳ δὲ δίκας ξύνοισι καὶ γν' δόμοισι διδύσσι
 ἰθείας, καὶ μὴ τι παρὲκβαίνουσι δικάειν,
 Τοῖσι τέθηκε πόλις, λαοὶ δ' ἀνθρώποις γν' αὐτῇ,
 Εἰρῶν δ' ἀνὰ γλῶ κροτοτρόφος, ὅδε ποτ' αὐτοῖς
 Πρυαλίου πόλεμον τεκμαίρετ' Ὀυρύνπα Ζεύς,
 Οὐδέ ποτ' ἰθὺ δίκαισι μετ' ἀνδράσι λιμὸς ὅππῃ
 Οὐδ' ἄτῃ θάληνς ἢ μεμπλότα ἔργα νέμον'. (δ' εἰ,
 Τοῖσι φέρει μὲν γαῖα πολὺν βίον, ἔρως δὲ δρύς
 Αἰεὶ μὲν τε φέρει Βαλαῖος, μέσθῃ ἢ μελίσσας,
 Εἰροπόκοι δ' οἷες μαλ' οἷς καταβιβείβασι,
 Τίκτουσι ἢ γυναικῶν εἰκοῖτα τέκνα γονόσιν.
 Θάλασσι δ' ἀγαθοῖσι διαμπερές, ὅδ' ὕδιν ἡδὺν
 Νείσσονται, καρπὸν δὲ φέρει Ζεῖδωρ ὅτ' ἀφύρα.

Οἷς δ' ὕβρις τε μέμλε λακὴ καὶ χέτλια δόρυα,
 Τοῖς ἢ δίκην κρονίδης τεκμαίρετ' Ὀυρύνπα Ζεύς.
 Πολλὰ κ' ἐξυμπαῖα πόλις λακῶ ἀνδρὸς ἐπαι
 Οἷς ἀλιφαίνῃ, ἐπ' ἀτάδαλα μηχανάατ'. (εἰ,
 Τοῖσι δ' ὀρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆμα κρονίου
 Λιμὸν ὁμοῦ ἐλκομόν. ἀπεφθινύθουσι δὲ λαοί,
 Οὐδὲ γυναικὲς τίετονουσιν, μινύθουσι δὲ οἶκοι
 Ζυγὸς φραδμοσιώουσι ὀλυμπίῃς. ἄλλοτε δ' αὖτε

26 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ἦν γε στρατὸν ἔδρευ' ἀπώλεισεν, ἢ ὃ γε τέχθη,
Ἦν δ' αὖτε γὰρ πόντω κρονίδης ἀποτίννυται αὐτῷ.

Ω βασιλεῖς, ὑμεῖς ἧ καταφραζέσθε καὶ αὐτοῖς
τὴνδε δίκην. ἐγγὺς γάρ γ' ἀνθρώποισι ἔοντες
αθάνατοι λούσσεσιν, ὅσοι σκολιῷσι δίκης
ἀλλήλους τρίβουσι θεῶν ὅπιν' ἔκ ἀλέγοντο.
Τρεῖς γάρ μύριοι εἰσὶν ἐπὶ χθονὶ πρυμνοτέρη
αθάνατοι ζῆυος φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων,
οἳ ῥα φυλασσὲν τε δίκας καὶ ἔχεται δῖ' ἄρ' ἄρ'
Ἡραεσσαόμνηοι, πάντα φοιτῶντες ἐπ' αἶαν.
Ἦ δέ τε παρθένῃ δὲ δίκη δῖος ἐκγεγαῖα
κυδινή τ' αἰδοίη τε θεοῖς, οἳ Ὀλυμπον ἔχουσιν.
Ἡ δ' ὅπ' οὗτος αὖ τις μιν βλάτῃ σκολιῶς ὀνοτάζωμ,
αὐτίκα παρ δὲ πατρί καθεζομένη κρονίῳνι,
ἐθρύνει ἀνθρώπων ἀδίκον νόον, ὅφρ' ἀποτίσῃ
ἄνθρωπος ἀπαθάλιας βασιλῆων, οἳ λυγρὰ νοδύντες
ἀλλήλους παρκλίνουσι δίκας σκολιῶς γνέποντες.
Ταῦτα φυλασσόμνηοι βασιλῆες ἰθαῦτε μύθους
Δωροφάγοι, σκολιῶν ἧ δίκων ἐπιπαύχῃ λάβεσθε.
~~Οἳ αὐτῷ κακὰ τείν' ἀνὴρ ἄλλω κακὰ τέλ' ἔχων.~~
~~Ἦ δέ κακὴ βαλὴν τοῖς βασιλῆσιν καλίστη,~~
~~πάντα ἰδὼν δῖος ὀφθαλμὸς καὶ πάντα νοήσας,~~
~~καί νυν τάδ' αἶ κ' ἐθέλῃς ἐπιστέρκεν,~~ ἦ δέ ε' λήθῃ
οἷον δὲ τῷδε δίκῃ πόλις γ' ἵτος ἔργει.
Νῦν δ' ἐγὼ μὲν τ' αὐτὸς γ' ἀνθρώποισι δίκαι' ἔειμι,

Agmina quæ nunc sternit eorum, aut moenia frangit,
Claudentesq; rates disrumpit in æquore seuus.

O uos qui regitis terras, aduertite mentem
Huc ad iustitiam, quoniam superi prope nos sunt
Dij qui cuncta uident, et eos qui per mala iura
Defraudant alios spreta ratione deorum.
Ter numerum exuperant coelestia numina, terras
Quæ nobiscum habitant, in tutelam data nostrum,
Illaq; quid iuste observant, quid fiat iniquè,
Aëre tecta, omnem pedibus peragrantiâ terram.
Ipsaq; Iustitia est uirgo Ioue nata parente,
Clara deos inter superos reuerendaq; multum,
Quam si quis uiolet meritòue fraudet honore,
Continuò ante pedes residens patris Iouis alti,
Humane exponit mentis scelera, et dare poenas
Vult fraudis, populi rectores, qui sacra iura
Detorquent, mala dum ob nummum sententia fertur.
Sed memor ô iudex horum, tua dirige recte
Iudicia, et capiant te obliuia iuris iniqui.
Noxius ipse sibi est, alij qui querit obesse,
Consiliūq; malum danti fert maxima damna.
Perspicit ac sentit sacrum Iouis omnia lumen,
Nunc uidet et nobis quid agatur, si uelit, illum
Nec latet hac quodnam ius exercetur in urbe.
Ast ego mortales inter iustus minime essem

Pilius

Filius, aut itidem, si peccatum foret, esse
Iustum, aut præmia si iniustum maiora manerent,
Talia sed minime est facturus Iuppiter unquam.

Ast immitte tuis hæc Perse cordibus unis,
Audi iustitiae, uimq; obliuiscere diram,
Hanc etenim legem nobis Deus ipse reliquit,
Piscibus at nemorumq; feris, auibusq;, se ut ipsi
Inuicem edant, iuris quia non discrimen in illis.
Iustitiam nobis, quæ præstantissima longe est,
Tradidit, et quoties audet quis dicere uerum
Existens testis, Deus huic dat prospera cuncta.
Qui dum testis adest, temerè periuria iurans
Mentitur, lædens hic ius, mage læditur ipse,
Nam genus ipsius perit atq; exstinguitur omne:
At genus in claro iusti post nomine uiuit.

Nunc tibi præcipue memorabo salubria Perse,
Scilicet ex uitijs facile est uel prendere turbam,
Nam uia non longa est, foribus uicina morantur.
At regina graui uirtus sudore paratur,
Est uia difficilis, præceps, longa, aspera, ad illam
Principio, postquam iam stas in uertice summo,
Tum facilis tum fit dulcis, licet antè molesta.
Optimus ille uir est, primusq;, sibi omnia noscens
Consultere, expendens quæ post prodesse ualebunt.
Sed bonus hinc ille est, audit qui recta monenti,

Qui

Εἴλω, μήτ' ἐμός υἱός, ἐπεὶ κακὸν ἄνδρα δίκαιον
 Εἰμεναί, εἰ μὲν γε δίκαιον ἀδικοῦτόν γε ἔξει.
 Ἀλλὰ τί γ' ὅπως ὁλοπατέλειν διατόρπικέραννον
 Ω Πέρση, σὺ ἢ ταῦτα μετὰ φρεσὶ βάλλεο σῆσιν,
 Καὶ νυ δίκης ἐπαίεσε, εἰς δ' ἐπιλήθω πάμπαν
 Τὸν δὲ γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διέταξε κρονίων,
 Ἰχθύσι μὲν καὶ θηροῖς, καὶ οἰωνοῖς πετεινοῖς
 Βάδων ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐδ' ἴκη ὅτιν' ἐπ' αὐτοῖς.
 Ἀνθρώποισι δ' ἐδίωκε δίκην, ἢ πολλὸν αἰεὶς
 Γίνετ', εἰ γὰρ τις κ' ἐθέλη τὰ δίκαια ἀγορεύειν
 Γινώσκων, τῷ μὲν τ' ὄλβον δίδωι θυρυσπάζων.
 Ὅς δέ τις μαρτυρέουσιν ἐκὼν ἐπίσκηον ὁμόστας
 Ψεύδετ', οὐδ' ἐδίκην βλάψας νήκεον κἄαδην.
 Τῷ δέ τ' ἀμαυροτόρην γυνὴ μετόπισθε λέλεπται
 Ἀνδρὸς δ' ἀνδραγαθίαν μετόπισθεν ἀμείνεται
 Σοὶ δ' ἐγὼ ὁδὸν ἀνοέων ἐρέω μέγα νήπιε Πέρση,
 Τὴν μὲν τοὶ κακότητα καὶ ἱλαδὸν ὅτιν' ἐλέσθαι,
 Ρηιδίως ὀλίγη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι νάει.
 Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ πρὸ πάροιθον ἔθηκαν
 Ἀθανάτωι, μακρὸς ἢ καὶ ὄρεθι οἶμ' ἐπ' αὐτῷ,
 Καὶ ῥηχὺς τ' ἡρώτορ. ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἵκνται,
 Ρηιδίη δ' ἥπειτα πέλῃ χαλεπὴ πρὸ ἔσχα.
 Οὐτ' ἄρ' ἀποκαρτίεθ' ὅς πιντο πάντα νοήσεις
 Φρασαμένους, τὰ κ' ἐπείτα εἴδω τέλος ἁμαρτῆς
 Βαδὸς δ' αὖ κακῆος ὁδὸς ἐπὶ πάντεσσιν. (νῶ. οὐδ' ὁδὸς

De tribus
 peribis
 mitem

30 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ὅς δὲ κε μὴ αὐτῷ κοῖνῃ, μὰ τ' ἄλλα παῖδ' ὄντων

3. ~~Εὐθυμῶ βαλάντου, ὃ δ' αὖτ' ἀγροῖτο αὐτῷ.~~

Ἀλλὰ σὺ γ' ἡμετέρας μνηστῆρος αἴερ' ἐφείμης,

Εργάζου πέσον δ' ἴον γγίτο, ὅφρα σε λιμός

ἔχθαιρῃ, φίλῃ δέ σ' εὐσεφάντο Δημήτηρ

Αἰδοῖν, βίοντο δ' ἐπὶ πύμπλοισι καλῶ.

Λιμός γάρ τοι πάντων ἀδργῶ σύμφορος ἀνδρῖ.

Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἄνδρες, ὅς κεν ἀδργὸς

ζῶν κεφλήεσσι κοθύροισι ἵκελτο ὄρμῳ,

οἳ τε μελισσῶν κῆματον ῥύχουσιν ἀγροῖ

ἔδοντες. σοὶ δ' ἔργα φίλ' ἔσω μέτρια κοσμεῖν,

ὥς κέ τοι ὠραῖα βίοντο πλήθωσι καλῶ.

Ἐξ ὀργῶν δ' ἄνδρες πολὺ μῆλοί τ' ἀφνειοὶ τε.

~~καὶ τ' ἐργαζομένης παλὶ φίλτορος ἀθανάτοισιν~~

~~ἔσται, καὶ βροτοῖς μάλα φίλ' ἐστέσιν ἀδργός.~~

~~ἔργον δ' αὖδ' ἐμ' ἀνδρῶν, ἀδργὴν δέ τ' ὄνειδιτο.~~

Εἰ δέ κεν ἐργάζῃ, τάχα σε ζηλώσει καδργὸς

Πλοττωῖτα, πλῆτο δ' ἀρετῇ κ' κῦδος ὀπηδῆι,

δαίμονι δ' οἷος ἔκδοτα (τὸ ἐργαζέσθ' ἄμεινον)

Εἴ κεν ἀπ' ἀλλοτρίων κτεάνων ἀεσίφρονα θυμῷ

εἰς ὀργὸν ῥέψας, μελετᾷς βίον ὥς σε κελόω.

Αἰδώς δ' αὖν ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει,

Αἰδώς, ἢ τ' ἄνδρας μέγα σίνεταί ἢ δ' ὀνίνκοι.

Αἰδώς τοι πρὸς αὐαλίῃ, θάρσος δὲ πρὸς ὀδῷ.

Ζηῆμά τ' ὅχ' ἄρπακτὰ θεός σδδα πολλὸν ἀμείνω.

Εἰ γὰρ

Qui sibi confidere ignorat, nolitq; monenti
Auscultare alij, nullusq; et inutilis hic est.

Sed tu nostra animo semper præcepta revolvens,
Esto operi intentus Perse diuine, fames ut
Te premat inuidia, Cereri sed amere pudica,
Illa tua omnigeno sic impleat horrea victu.
Ecce fames comes est homini certissima pigro,
Adde quod hunc odio superiq; hominesq; sequuntur.
Quisquis segnitia fucos imitatur inertes,
Quorum uenter apum consumit parta labore,
Ocia agens: sed opus tu quodq; in tempore cura,
Horrea ut accipiant maturum in tempore fructum.
Ditescunt homines ex sedulitate laborum,
Quin operans fies multo mortalibus et dijs
Charior: his odio, cui corpus torpet, habetur.
Turpe labor non est quicquam, sed inertia turpe.
Tu studio, ad studium quoq; persumulabis inertem,
Ditescens, at opes uirtusq; decusq; sequuntur,
Dijs similis fies: melius nil ergo labore,
Siq; nec alterius cupiens rerum, usq; laborans
Ut tuteo, proprium studeas acquirere victum.
Vtilis haudquaquam est homini pudor hospes egenti,
Nunc uauat ille uirum, nunc officit ille uicissim.
Vir pudibundus inops manet, audax fit citò diues.
Nil unquam rapias, data cœlitus optima dona.

Cuius

Cuius enim fuerit manuum res aucta rapinis,
 Siue usu linguae mendacis (qualia sunt
 Humanis animis lucri dulcedine captis,
 Dumq; pudor nullus, sola irreuerentia regnat)
 Hunc male Dijs uexant, rursus possessio primam
 Atteritur, felix nec longo tempore uiuat,
 Par scelus hic, à quo supplex et leditur hospes,
 Patrat, et ingreditur quicumq; cubilia fratris,
 Vxorem maculans, et sancta cubilia stupro.
 Peccat et is qui ledit utroq; parente carentes,
 Quiq; senectutis supremo in limine stantem
 Haud timet immiti sermone offendere patrem,
 Hunc pater ipse deum Saturnius odit, et illi
 Factis pro iniustis tandem mala digna rependit.
 Sed nunquam Perse tu quicquam feceris horum,
 At pro uirili superis Dijs fac sacra, pure
 Mundeq;, et pingues coxas adoleto sub aris,
 Nunc uini pateris, nunc placa thuris odore,
 Solis ad occasum facies et solis ad ortum,
 Ut tibi perpetuò fausti sint atq; fauentes,
 Utq; iuuare queas alios, non te iuuat alter,
 Hoste tuo, ad coenam tui amantem accerere, relicto,
 Hunc tamen ante omnes, paries quem separat unus
 Abs te: si qua etenim tibi res peragenda domi sit,
 Discincti vicini adcrunt, cingentur amici.

Dante

αἱ γὰρ ἔς καὶ χερσὶ εἶν' μέγαν ὄλβον ἔλκεται,
 ἢ οὐκ ἀπὸ γλώσσης λήισσεται (οἶα' τε πολλὰ
 γίνεται, οὐτ' αὖ δ' ἢ κέρδιος νόον ὀζαπατήσῃ
 ἀνθρώπων, αἰδ' αὖ δ' ἐτ' ἀναιδεῖν κατοπιάζῃ)
 ρεῖαί τε μὲν μαυροῦσι τοῖ, μινύθουσι δὲ οἶκοι
 ἀνέρι τῷ, παῦρον δ' ἐτ' ἐπὶ χρόνον ὄλβος ὀπνηδ' εἰ.
 ποῦ δ' ὅς θ' ἰκέττω, ὅς τε ξείνον κακὸν ἔρξει,
 ὅς τε κασιγνήτοιο ἔσθ' ἀνὰ δέμνια βαίνοι,
 κρυπῆας δ' ἴης δυνῆς ἀλόχῃ πῶς ἀκαίρια ῥέζων,
 ὅς τε τῷ ἀφραδ' ἴης ἀλὶφραίνετ' ὀρφανὰ τέκνα,
 ὅς τε γονῆα γέροντα κακῶ ἑστὶ γήραθ' ἄδ' ὅ
 κείκει, χαλεποῖσι καθαπτόμενθ' ἐπείεσιν.
 τῷ δ' αἰ τοὶ Ζεὺς αὐτὸς ἀγαίετ', ὅν δ' ἐλθούτων
 ἔργων αὐτ' ἀδ' ἴκω χαλεπὴν ἐπὶ βυλὴν ἀμοιβήν.
 ἀλλὰ σὺ τ' ῥ' ἀπὸ πάντων ἐργ' ἀσίσφρονα θυμόν,
 καθ' ἑμὴν αὖ δ' ἐρδ' ἴδ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν
 γνῶς ὧς καθαρῶς, ὡὲ δ' ἀγλαὰ μκεῖα κρείειν.
 ἀλλὰ τε δ' ἢ σπονδ' ἦσι θνήσκει τε ἰλάσκει δαι,
 μὲν ὅτ' ὀλέσκει, καὶ ὅταν φαίθ' ἰδρὸν ἔλθῃ,
 ἔς κέ τοι ἰλαὸν κραδίῳ καὶ θυμὸν ἔχουσιν,
 ὅφρ' ἄλλων ὦνῃ κληροῖ, μὴ τ' ἔν τεόν ἄλλῃ.
 τὸν φιλέοντ' ὡὲ δ' αὖτα καλεῖν, τ' δ' ἐχθρὸν ἑἶσα
 τὸν δὲ μάλιστα καλεῖν ὅς τις σέθεν ἐγγύβι ναῖει.
 αἱ γὰρ τοὶ κ' ἡ χεῖμα ἐγγώριον ἄλλο γγνέτ',
 αἰτονδ' ὅτ' αὖτ' ἐμὸν, ζώσαντο δὲ πηαί.

Et ciam fratre iocans cura tum testis ut adsit,
 Fidere sepe nocet, nocet & diffidere sepe.
 Ne fucata tua spoliet te mente cauto
 Fœmina, blanda, loquax, nidi damnosa uorago,
 Confidit fiori, qui confidit meretrici.
 Hinc patrias seruet dilectus filius aedes,
 Sic tibi res crescent, procedentq; omnia dextrè.
 Fac moriari senex gemina ex te prole relicta,
 Nanq; Ioui facile est locupletes reddere plures,
 Curaq; multorum maior, plus fertur in arcam.
 Si cupias summis quoq; tu ditescere uotis
 Perse, sic facito, usq; laborem annecte labori.

LIBER SECVNDVS.

Pleiadas cernens orientes demete frugem,
 Vomere uerte solū quū submerguntur in undas.
 At bis uicenas latitant noctesq; diesq;
 Hinc iterum apparent impletis mensibus anni,
 Tempore quo primū incipiunt splendescere falces.
 Hec lex aruorum est cunctis seruanda colonis,
 Siue habitent illi rauci prope littora ponti,
 Pinguis siue colant in uallibus arua remota
 A ponto procul. At nudus sere, nudus arato,
 Et nudus metito, Cereris si in tempore cuncta
 Officia exoptes curata, ut tempore crescant
 Quæq;

καί τε κασιγνήτωι γελᾶσαι ὑδὶ μάρτυρα θέει.

πίσις δ' ἄρα ὁμῶς κ' ἀπισίαε ὄλεσεν ἀνδρας.

μηδὲ γυνῆσιν κόοντι γαστέρι δ' ἀπακίττει,

ἡμῖν δ' ἀποτίλλεται, αὐτὸν δὲ φῶτα καλῶ.

De vitana

ος δὲ γυναικὶ σπῆσται, πῶτα δ' ὄλεθρον αἰνέσει.

πυρογενὴς δὲ πᾶσι σώζει πατρῷον οἶκον

οὐ βέβηκε, ὥς γὰρ πᾶντος αἵματις ἐν μεγάροισι.

θραυκὸς ἢ θαυοῖς ἔτορον πᾶν δ' ἐγκαταλήπων.

εἴα δ' ἐκὼν πλεόνεσσιν πόροι ζῆς ἀσπέρων ὄλεθρον,

πλείων ἢ πλεόνων μελέτη, μέζων δ' ἐπιθήκη.

εἰ δ' εἰς πλάτου θυμὸς ἐέλδ' ἐπ' ἐν φρεσὶν ἡσέ

δ' ἔρδ' αἶψα, ὄργων δ' ἐπ' ὄργῳ ἐργάζεσθαι.

ΗΜΕΡΑΙ ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

Πηλιάδ' ὠματλογενέων ἐπιτελομένηων

Ἀρχεὶ δ' ἀμύτω, ἀρότοις ἢ δυστομνῶων.

ὅς δ' ἦτοι νύκτας τε καὶ ἡμέρας τεσσάρων τε

κεκρύφαται, αὖτις δὲ πρὸς πλομῶν ἐν κέντρῳ

καίνονται, τὰ πρῶτα χαραιομνῶοιο σιδ' ἥρου.

ὅς τ' οἱ πεδ' ἰών πέλετ' νόμος, οἳ τε θαλάσσης

ἡγυῖναι τάσ' οἳ τ' ἄγλα βροσθήοντα,

όντα κυμαίνοντες ἀπὸ πρῶτι πλόνει χῶρον

καίουσι. γυμνὸν ἀσείρει, γυμνὸν ἢ βοωτῆιν,

γυμνὸν δ' ἀμᾶδ', εἴ χ' ὄρια πάντ' ἐθέλησθαι

εργαζομένης δὲ δεικνύτορος, ὥς τοι ἔκαστα

Ὡρίαι ἔσονται, μή πως τὰ μετὰ χεῖρας
 γένωσθαι ἀλλοτρίους οἴκους, καὶ μηδὲν αὐτοῦ.

Ὡς κὲν νῦν ἐπ' ἐμὴν ἦλθες, ἐγὼ δὲ τοῖς ἐπιδ' ὤσω,
 οὐδ' ἐπιματρήσω. ἐργάζου τὴν περὶ φέρση.

Ἔργα τὰ τ' ἀνθρώποισι θεοὶ διετεκμήσαντο,
 μὴ ποτὲ σὺν παίδεσσι γυναικί τε θυμὸν ἀχθῶ
 ζητοῦντες βίον ἢ γείτονας, οἱ δ' ἀμελῶσιν.

Δις ἄλλοι κὲν τοῖς τάχα τούτοις. ἢν δ' ἐλὼ λυπῆς,
 χρεῖμα ἢ ὅ πρῆξεις, σὺ δ' ἐτάσσεια πολλὰ ἀγορεύῃ
 Ἀχρεὺς δ' ἔστι ἐπὶ νόμος, ἀλλὰ σ' ἄνωγα (σφδ).
 φράζεσθαι χρεῶν τε λύσιν, λιμοῦ τ' ἀλευρίω.

οἶκον ἢ πρῶτις, γυναῖκα τε βουῶν τ' ἀροτῆρα,
 κτηνῶν ὅ γαμετῶν, ἢ τις δὲ βουσίην ποιεῖτο,
 χρεῖματα δ' εἰς οἶκον πάντα ἀρμύνα ποιήσας,
 μὴ σὺ μὲν αὐτῆς ἄλλον, ὃ δ' ἀρνήτῃ, σὺ δ' ἐκ τῆς.
 ἢ δ' ὥρην παραμείβηται, μινύθει δὲ τοῖς ἔργοις.

Μὴ δ' ἀναβάλλεσθαι εἰς τ' αὐριον εἶθ' ἐν νηφί.
 οὐ γὰρ ἐτῶσι δόρυ γὰρ ἀνὴρ πῖμπλησι καλῶν,
 οὐδ' ἀναβαλλόμενος. μελέτη δὲ τοῖς ὄργον ὀφείλει
 αἰεὶ δ' ἀμβολιόργος ἀνὴρ ἄταισι παλαίῃ. (λδ).
 ἢ μὲν δὲ λήγει μὲν ὅτι καὶ πελίοιο
 καὶ ματῶν ἰδὲ αἰμάς, μετὰ πωρινὸν ὁμβρῆσαντος
 ζῆλος ἐλαδνέει, μετὰ δ' ἔπειτα βρότεος χρόνος
 πολλὸν ἐλαφρότερος. διὸ γὰρ τότε σείριος ἀστὴρ
 βασιὸν ὑπὲρ κεφαλῆς κηρὶ φέρον ἀνθρώπων,
 ἔρχεται

Quæq; suo, ne quando, grauis dum uexat egestas,
 Frustra mendices aliena per ostia uictum,
 Ut quæ nunc ad me uenisti, at non dabo quicquam
 Aut dono aut usu, sed Perse stulte labora,
 Ipsi terricolis Dij constituere laborem,
 Ne cum filiolis cum coniuge pectora tristis
 Panem à uicinis queras, ipsiq; repellant.
 Forsitan accipies bis tæne, at si inde molestes
 Efficies nihil, in uanum sed plurima dices.
 Sed quid uerba iuuant? hortor memor esto parere
 Ipse, seram unde fumem places, ac debita soluas.

Primum ædes, simulam, taurū qui ducat aratrum,
 Emptam, non ductam, tua quæ iumenta sequatur.
 Hinc memor apta tuæ domui instrumenta parato,
 Ne posses alium illa, et eo ludare negante.
 Tempora diffugiunt, inceptaq; res caret auxilio.
 Ne differ sub cras opus, adq; diem inde sequentem,
 Nam sua desidia sectans replet horrea nunquam,
 Nec cunctator iners: studium rem promouet unum,
 Hinc est lucta pigro cum paupertate perennis.

Cum defuerit Phœbeæ lampadis ignis,
 Atq; calor sudorificus, cum Iuppiter imbrem
 Mensibus Autumnii fundit, corpusq; leuatur
 Humanum, ac recipit uires (quia Sirius horis
 Per lucem exiguis, hominem tunc imminet ardens

Verticibus, uerum sese plus nocte fatigat)
 Deniq; cum cariem contemnit secta securi
 Sylua, et fundit humi frondes, cessatq; uirere,
 Cedere materiam è syluis tum sis memor aptam,
 Vt mortariolum tripedale, trium cubitorum
 Pistillum, atq; axem resecato septipedalem:
 Octo pedum si sit, tum malleus abscindatur,
 Tres palmas rota habens, sit denas currui habenti,
 Plurima ligna incurua seces, dentale per arua
 Aut montem queres, inuentum confer ad aedes
 Ilignum, nam tale haud frangitur inter arandum,
 Si clauis buri, Cereris qui munia tractat
 Rusticus infigens, temoni adiunxerit apte.
 Sed tibi sub tecto fabricans quo aratra parato,
 Perfectum ac rude, nam multo præstantius est sic,
 Nempe uno fracto, tum tauris alterum ut addas.
 Temones ualidos de latro ulmoq; recides,
 Ex quercu buris, dentale ex ilice fiat,
 Sintq; nouem annorum tauri, his firmissima membra,
 Conueniuntq; operi medio æui flore uigentes,
 Non illi inter opus miscentes prælia, atratrum
 Frangent, inceptumq; ita opus linquent sine fructu.
 Hos numerans annos uir quadraginta sequatur.
 Postquam edit panem morsus quater octo tenentem,
 Sollicitus rectum curet tum ducere sulcum,

Ερχετ' ἡμάτιον, πλείον δ' ἐτε νυκτός ἐπαυρεῖ.
 Ἡμεῖς ἀδυνκτοτάτην πέλετ' τμηθεῖσα σιδερέῃ
 ὕλη, φύλλα δ' ἐραζε χεῖρα πύρροιο τέ λυγρῇ.
 Τῆμεθ' ἄρ' ὕλοτομῆν μεμνημένον ὤριον ὄργον.
 Ολμον ῥ' ἱριπόδην τέμενεν, ὕπνον ἢ ῥίπην κεν,
 Αἰονάβ' ἐπὶ ἀπόδ' ἰω. μάλα γὰρ νύτοι ἀρ' ἔμην' ὅτω.
 Εἰ δέ κεν ὀκταπόδην ἀπὸ τοῦ σφύραν λατάνοιο.
 Τριαντίβαμον δ' ἀφ' ἱριτέμενεν δέκα δώρον ἀμάρτη
 Πόλλ' ἐπὶ καμπύλα κῆλα. φέρει γὰρ γυνὴ ὅτ' αὖ
 Εἰς οἶκον κατ' ὄρος δ' ἱζήμεν, ἢ κατ' ἀρ' ὅσον (ὕρως
 Γεῖνινον. ὅς γὰρ βυσὶν ἀρ' ὅσον ὀχυρώτατος ὅστις.
 Εὐτ' αὖ ἀβλυαῖος δ' ἡμῶς γὰρ ἐλύματι πῆξας
 Γόμφοισιν πελάσας πῶς ἀρ' ἔμετ' ἰσοβοῖ.
 Δοιὰ δ' ἐθέλ' ἀρ' ὅσον πονησέμεν ἢ οἶκον
 Αὐτόγυον κ' ὀκτὸν, ἐπεὶ πολὺ λώϊον οὕτω.
 Εἰ γὰρ ὅσον γὰρ ἀξίως ὅσον κ' αὖ βυσὶ βάλλοι,
 Δαφνῆς δ' ἢ πῆλεος ἀκρότατοι ἰσοβοῖς
 Δρυὸς ἐλύμα πρὶν γυνὴ, βῆσ' δ' ἡναιτῆρος.
 Αρσενε κῆλ' ἔμετ'. τὴ γὰρ ὀκτὸν ἐκ ἀλαπαδ' ὄν, ἡμῶς
 Ἡβης μέτρον ἔχοντε, τὸ ἐργαζέμεν ἀρίστω.
 Οὐκ αὖ τὸ γὰρ εἰδάντες γὰρ ἀμύλα κ' ἡ καμνὸν ἀρ' ὅσον
 Αἰφάν, τὸ δ' ὄργον ἐτάσιον αὖτε λίποιεν. (τὸν
 τοῖς δ' ἀμα τεσσάρων ταῦτα τῆς αἰζὶνος ἐποίητο,
 Αρ' ὅσον δ' ἐπὶ πῆξας τετράτρυφον ὀκταβλώμον.
 ὅς κ' ὄργον μελετ' ἰθὺσαν αὖλα κ' ἐλαύνει,

42 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Μικέει παπῆάνων μεθ' ὀμήλικας, ἀλλ' ὕδ' ἔργων
 θυμὸν ἔχωρ, τ' δ' ὅτ' ἐτι νεώτορθ' ἄλλοθ' ἀμείνων
 Σπέρματα δ' ἄσπεαδ', καὶ ἐπαποείλω ἀλέαδ'.
 Καρότορθ' γὰρ αὐτὴ μεθ' ὀμήλικας ἐπείνεται.

Φράζεσθ' δ' οὐτ' αὖ φωνῶν γοδράν' ἐπακέρους,
 ὕψοθεν ἐκ νεφείων γνῖαύσια κεκληγύνης,
 ἢ τ' ἀρότοιό τε σῆμα φέρει, καὶ χείματ' ὥρην
 δεικνύει ὀμβρῶν, κραδίην δ' ἐδ' ἀκ' αὐδρὸς ἀέθ'
 Δι' τό τε χορτὰ ζῆν' ἔλικας βάσιν ἐνδομ' ἐόντας. (τεω,
 Ρηίδιον γ' ἐπ' εἰπεῖν, Βόε δ' ὅς καὶ ἁμαξαν,
 Ρηίδιον δ' ἀπανλώαδ'. πᾶρα δ' ἔργα Βόεσι μ
 Φοσι δ' αὐτὴ φργίας ἀφνειὸς πηξάδ' ἁμαξαν
 Νήπιος, ὅδ' ἐτότ' οἶδ', ἐκατ' δ' ἐτε δόρατ' ἁμάξης
 Τῶν πρόδον μελέτιν ἐχέμεν οἰκῆια θέσσαι.
 Εὐτ' αὖ δὴ πρῶτ' ἀροτ' ὀθνητοῖσι φανείη,
 Δι' τότ' ἐφορμηθῆναι ὁμῶς δ' ὡς τε καὶ αὐτὸς,
 Αὐτὸν καὶ διδρῶν ἀρόων ἀρότοιο καθ' ὥρην.
 Πρῶι μάλα σπιδ' ὡρῆναι τοὶ πλήθωσι μ' ἀρσσαι,
 Εἵσει πολῆιν, θέρεθ' ὅτ' ἐνωμλὴν ὅτ' ἀπ' ἀτήσει
 Νεὸν δ' ἐσπείρειν ἐπὶ καφίρσσαι, ἀρσσαι, ^{πολλὰ ἀπ' ἀτῆσει}
 Νεὸς ἀλεξιαρῆ, παίδων δ' οὐκ κλητήρια.

Εὐχεσθ' δ' ἐπὶ χθονίῳ διημήτορι θ' ἀγνῇ,
 Εκτέλεια Βεῖθαι δ' ημῆτορθ' ἰδρὸν ἀκτῶν.
 Ἀρχόμενος τὰ πρῶτ' ἀρότρων ὅταν ἄκρον ἐχέτλης
 Χερσὶ λαβὼν ὀρπηκῇ, βοῶν ὡτ' ἐνὶ νῶτορ' ἵκηαι
^{ἵκηαι} ^{ἐνδομ' ἐόντας}

Ad socios non respiciens, sed pectore toto
 Incumbens operi: non iunior aptior illo est
 Spargere sementem, et loca semine sparsa cauere.
 Iunior ad socios crebro uaga lumina flectit.

Obserua si quādo gruis uox clangit ad aures,
 Nubibus ex altis dantis tibi signa quotannis:
 Nam fert signa soli uertendi, et tempora brumæ
 Indicat: at bobus uenit ipsa ingrata carenti.
 Inclusas stabulo uaccas non pascito freno.
 Dicere perfacile est, cum bobus des rogo currum,
 Et facile abnuere est, proprijs bobus labor instat
 Vir cordatus ait, currum compinge tibi ipse.
 Stultus at hoc nescit, centum is sibi ligna requirit.
 Sed tu cuncta domi curato negotia primum,
 Et simulac ipsum iam tempus uenit arandi,
 Tum quoq; cum famulis insistas ipse labori.
 Humidus et siccus sit ager quum scindis aratro,
 Mane bene aggrediens, spicis onerentur ut arua.
 Vere solum proscinde, iterationum haud fallet in aestu.
 Esto noualis ager cui uis committere semen.
 Dira nouale arcet, puerorum est blandaq; nutrix.

Terreno fac uota Ioui, Cereriq; pudicæ,
 Ut placidi pleno dent arua grauescere foetu.
 Fac uota aggrediens terram sulcare, manuq;
 Corripuens suam, stimulas quum dorso trahentium

Veniunt

Vimine taurorum: sed tunc te pone sequatur
 Rastra puer portans, quum mandas semina terræ,
 Isq; anibus semen celando negotia ponat,
 (Sedulitas homines iuuat, at socordia ledit)
 Sic grauis in terram fructu nutabit arista.
 Siq; tuo placidus Deus annuat inde labori,
 Ejce tum uasis quas fecit aranea telas,
 Et cunctis plenis uictu letabere uisis,
 Inueniet te uer epulantem, non eris unquam
 Indigus alterius, sed opus tua ope alter habebit.
 Sed tibi solstitio brumæ si terra subacta est,
 Raras inuitens genibus refecabis aristas,
 Dragma pauca ligans, reptansq; in puluere tristis,
 Corbe uehes messem, paucis erit illa stupori.
 Nunc etenim magni Iouis hæc, nunc illa uoluntas,
 Ac homini illius mens perscrutabilis ægrè.
 Quod tibi si serò sit aratum, hæc una medela est,
 Tempore quo primum coccyzat in arbore coccyx,
 Humanasq; suis demulcet cantibus aures,
 Tum triduum totum si fiadat Iuppiter imbrem,
 Qui non destituat bouis aut uestigia uincat,
 Primus ita æque multa metent et serus arator.
 Pectore cuncta tene memori, nec tempora cani
 Te lateant ueris, nec tempus quo cadit imber.
 Fabrorum uitato focos, nugasq; calentes

Tempore

Ενδρυορέλκόντων μεσάβω, ὁ δὲ τυτθὸς ὀπιόθεν

Δμῶος ἔχων μακέλιω, πόνον ὀρνίθεσι τιθεῖν,

Σπέρμαϊα κακρυπῆων (δυθυμοσιών γ' αἰετῶν

Θητοῖς ἀνθρώποις, κακοθυμοσιών δὲ καλῶν)

Ὡδ' ἐκ γ' ἀδραιοῦν σάχυν νόοιεν δ' ἄρα, ^{καὶ ἐν φόρῳ}

Εἰ τέλος αὐτὸς ὀπιόθεν ὀλύμπιος ἐδλὸν ὀπάζει.

Εκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια, καὶ σ' ἐολπτα

Ἰκθυσὶν βίοτοις ἐρεύνμενον ἐνδρ' εἶνθ' ^{καὶ ἐν φόρῳ}

Εὐσχεων δ' ἴξεα πολὺν ἔαρ, ὃ δὲ πρὸς ἄλλους

Αὐγαίσεαι, σέο δ' ἄλλος αὐτὸς κεχρημένος ἔσται.

Εἰ δ' ἐκ γ' ἐλίοιο τροπῆς ἀρόης χθόνα δ' ἴαν,

Ἡμελ' ἀμύσεις ὀλίγον πόδι χειρὸς ἔεργων,

Αντία δ' εὐμόλιον κεκοιμηλὶ' ὃ μάλ' αἰχμαλῶν.

Οἴσεις δ' ἐν φόρῳ, παῦροι δ' ἐπὶ θηήσονται.

Ἀλλοτε δ' ἄλλοιός ζῆλος νόος αἰγιόχοιο.

Αργαλῆος δ' ἀνδρῶσι κ' ἰθὺσι νοῆσαι.

Εἰ δ' ἐκ γ' ὄψ' ἀρόης, τόδ' ἐκ γ' οἱ φάρμακον ἔσται,

Ἡμος νόκκυξ κοκκύζ' ἰδρυὸς ἐν πετάλοισι,

Τὸ πρῶτον τέρπ' τε βροτὸς ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν

Τῆμος ζεὺς οἱ τρίτῳ ἥματι μηδ' ἀκλήγοι.

Μητ' ἄρ' ὑπερβάλλων βοὸς ὀπλήν, μήτ' ἀκλει-

Οὔτω κ' ὀφάρότης πρωτερότης ἰσοφαρίζ' (πρω-

Ερ θυμῷ δ' οὐ πάντα φυλάσσει, μηδ' ἐπὶ λήθοι,

Μητ' ἔαρ γινόμενον πολὺν, μήθ' ὀρειος ὄμβρος.

Ἐὰρ δ' ἴθι χάλκον θώκον ἐπ' ἀλῆα λείχῳ

46 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Ὡρῃ χειμῶνι ὅπότε κρύος αἰθέρας ἔργον
 ἰχθύων, ἐνθα π' ἄσπν' αἰὲρ μεγάλῳ οἴκῳ ὀφέλλει,
 μὴ σε κακοῦ χειμῶν' ἀμυχανίη καταμάσσει·
 Σιὴ πρηνὴ, λεπτή δὲ παχύνει πόδια χερσὶ πίεσσι.
 Πολλὰ δ' ἄδρ' αἰὲρ λένειν ὡς ἐλπίδα μίμν',
 Χρηίζωρ βίοτοιο, κακὰ προσελέξατο θυμῷ.
 Ἐλπίς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει,
 Ἥμῶν γὰρ λέγειν βί' μὴ βί' ἄρκει·
 Δείκνυε δὲ δ' μῶσι θέρους ἐπὶ μέσσοις ἔοντο.
 Οὐκ αἰεὶ θέρ' ἔσται, ποιεῖ δὲ καλίας.
 Μῆνα δὲ ληναῖονα κακ' ἤματα βόδωρα πάντα,
 Τοῦτορ ἀλόδιασθ', ἔπειτα γάλας, αἶψ' ὕδ' ἰχθυῶν
 Γινώσκοντο βορέας, δυσηλεγέως τελευτῶσι,
 Ὅς εἰς ὅρ' ὀρέσσεται ὑπὲρ πόντου
 Ἐμπνέουσας ὥρην, μέμνυε δὲ γαῖα καὶ ὕλη.
 Πολλὰς δὲ δρῦς ὑψιόμους ἐλάτας τε παχύας
 Οὐρεῖται γὰρ βήσσης πλυνᾷ, χθονὶ πουλυβοτείρῃ
 Ἐμπίπτωρ, καὶ πᾶσα βοᾷ τότε νήριτο ὕλη.
 Θῆρες δὲ φρέσσουσ', ἄρας δ' ὑπὸ μέζ' ἐθύνει.
 Τῶν κ' λαχὼν δέρμα κατασκιόει. ἀλλὰ νῦν κ' ἔ
 Ὑψυρὸς ἐὼν δαίησι διασυστέρων πόρ' ἔόντων,
 Καί τε διὰ ῥινοῦ βοὸς ἔρχεται. ὅδ' ἐμὴ ἰχθυί,
 Καί τε διὰ αἰῶνι τανύτριχα, πῶτα δ' ὅτι,
 Οὐνεκ' ἐπ' ἡτανὰ τρίχες αὐτῶν ὁ δαίησι
 Ἴς ἀνέμω βορέας, τροχάλορ δὲ γέροντα τίθησι.

Καὶ

Tempore brumali, quum frigora corpus adiungunt,
 Tum propriae domui uir prospicit omnia gnauus,
 Ne te seu dies hyems deprendat egenum,
 Constringatq; pedem manus attenuata tumentem.
 Multa uir ignauus, dum se spe pascit inani,
 Indigus interea uictus, mala corde uoluit:
 Namq; potest inopem minime spes pascere, pigra
 Ocia sectantem, & tenuis tibi copia rerum.
 Tu media exerce famulos & state labore,
 Non erit usq; aestas, curate in tempore nidos.

Excoriatores pecudumq; hominumq; Decembrem
 Euita studio summo, glaciemq; molestant,
 Que per hianum Borea solet indure secrete flante.
 Is per Thraciam equis claram flans, Oceanoq;
 Incumbens, mugire fasit terramq; nemusq;.
 Allicomas quercus, ornosq; ex monte profundam
 Deijcit in uallem, rapiens radicibus imis
 Flamine precipiti, strepitu boat ardua sylua,
 Tumq; stræ exhorrent, caudasq; sub inguina ponunt,
 Densa licet pellis fetisq; pilisq; sit ipsis,
 Sic tamen armatas Boreæ uis frigida transit.
 Nec bouis hunc arcet tergus, sed ad intima perflat,
 Perflat & hirsutas capras, sinit esse bidentes
 Imunes, anno nam toto in corpore lane
 Perdurant: facit ille senes incedere ciuos,

At non

At non mollicutes infestat uirginis artus,
 Que manet intra aedes matri coniuncta paternae,
 Nescia adhuc quid amor, quid sint tua facta Dione,
 Undiq; sed tenerum corpus bene lota, oleoq;
 Perlita odorifero, tectum intra nocte quiescit,
 Tempore quo polypus proprios depascitur artus
 In gelido recubans antro, madidoq; cubili.
 Nondum etenim inuitat sua lustra relinquere Titan,
 Qui super Aethiopum populos incedit & urbes,
 Tempus ad exiguum se terrae ostendit Achivae,
 Syluicoleq; strae tunc undiq; quotquot inermes,
 Quotquot cornigeræ, stridentes dentibus, alas
 Perciurrunt syluas, resq; omnibus est ea cordi,
 Quæ sitisq; diu in latebris sua corpora sternunt,
 Sed similes homini, baculus cunctis est pes,
 Cuiq; est iam fractum dorsum, & dependet humi frons,
 Huic similes, inde aufugiunt ubi nix iacet alba,
 Tunc, quod mando, tuum corpus bene uestibus arma,
 Indue talarem tunicam, superindue chlenam,
 Staminibus raris inducas licia densa,
 Inijceq; hinc uestem, ne horrescant frigore crines,
 Neue tibi horriduli, restiq; in corpore surgant,
 Induc perones pedibus de tergore tauri
 Fortiter occisi, prius intus crinibus opplens,
 Et bruma aduentante, bouis tibi consue nervo
Pelles

καὶ δὲ παρθενικῆς ἀπαλόχρους ὁ δὲ ἰαήσιμ,
ἢ τε δόμων γνὶ τόδι φίλη παρὰ μητρὶ μέμνει,
οὐ πω ἔργ' εἰδὴ πολυχρῦσσ ἀφροδίτης,
εὐ τε λουσαμένη τέρενα χροῖ, καὶ λίπ' ἐλαίου
Χρυσαιμένη, νυχὶν καταλείβεται ἐν δ' ὀθρὸν οἶκον,
ἡμαίε χειμῶνι ὅτ' αὐόσῃ ὅρ' πόδα τένδρει,
ἐν τ' ἀπύρῳ οἴκῳ καὶ γνὶ ἥδισι λουγαλέοισιν.
οὐ γὰρ οἱ κελὶος δαίανυ νόμον ὀρμηβλήῳαι,
ἀλλ' ἐπὶ κυανέῳ ἀνδρῶν δ' ἡμὸν τε πόλιν τε
ἐτρωφᾷται, βροδ' ἰορ' ἢ παναλλωῖας φασκίφ.
καὶ τότε διὰ κόραοι καὶ νήκοροι ὑλικοῖται,
ἀνγρὸν μυλῶντον ἀνὰ δρῦα βροσθήντα
ἀδύγασιν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ ἄσπερ μέμνηται.
οἱ σάπκα μαϊόμενοι πυμένος κυθμῶνας ἔχουσι,
ἀγλάφυ πύρῃον, τότε διὰ τρίποδι βροτῶ ἴδι,
οὐ τ' ὑπὸ νάτα ἱαγῆ, κἄρη δ' εἰς ὕδατος ἱρᾷται,
ὡς ἱκετοὶ φοιτῶσιν ἀλκυόμενοι νίφα λουλέῳ,
καὶ τότε ἔσται δ' ἔρυμα χροὸς ἄς σε κελύει,
κλαῖναί τε μαλακίῳ καὶ τὸρμύοντα χιτῶνα.
ἰτῆμονι δ' γνὶ παύρῳ πολλὴν κρόνη μινύ(α)δ',
ὡς πῶμασπαδ' ἵνα τοι τρίχον ἀτρυμῶσι,
ἔσθ' ὀρεβαὶ φρίσσωσιν ἀειρόμενα κατὰ σῶμα.
μυφὶ δὲ πᾶσι πῆδ' ἱλα, βροὸς ἴδι κταμελίοις
ἐρμῶνα δῖος αἰδ', πῆλοισ ἐν τοδ' ἐπυκνῶσας.
βροτῶν δ' ἐξίφ' ὅπότερ κρυὸς ὄριον ἔλθοι,

90 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Δέρματα συρράπην νότον βοός, ὅφρ' ὕδινώται
γέτω ἀμφιβάλῃ ἀλείω. κεφαλῇφι δ' ὑπὸρθον
πίλον ἔχειν ἀσκητρῷ, ἵν' ἕατα μὴ καταδιδύῃ.
γυχὴ γάρ τ' ἥως πέλεται βορέας πωσόντι Θ.
ἡδὸς δ' ὡτὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανὸς ἀσδρόεντι Θ.
ἅρ πυροφόρῳ τέταται μακάρων ὡτὶ ἐργοῖς,
ὅς τε ἀρυσάμενος ποταμῶν ἀπο αἰὲρ ναόνταρ,
ὑψὲς ὑπὲρ γαῖης ἀρβείς ἀνέμοιο θυέλλῃ.
Ἄλλοτε μὲν θ' ὕει ποτὶ ἑσπέρου, ἄλλοτ' ἄκραι
πυκνὰ θρηκίῃ βορέα νέφια κλονέοντι Θ.,
τόν φθαμένῳ ἔργα τέλεισας, οἶκον δ' ἐνέοδεαι,
μὴ ποτέ σ' οὐρανὸς σκοτόεν νέφος ἀμφικαλύ-
ζῶντά τ' ἐμυδάλε) θῆκ' ἤϊθ' ὤμαῖα δεύσῃ, (ψκ.
ἀλλ' ὑπαλούαδ). μεις γὰρ χαλεπώτατος ὅτῳ
Χειμέριος, χαλεπὸς πλοῦατος, χαλεπὸς δ' αὖτις,
τῆμος θῶμου βροσίη, ὡτὶ δ' ἀνείη τὸ πλεον εἰς
ἀρμαλῆς. μακρὰ γ' ἐπὶ ῥόβοι δὲ φρόναί εἰσί.
ταῦτα φυλασσόμεν τετελεσμένον εἰς γῆαυτ',
ἰσοῦσαι νύκτας τε καὶ ἡμέρας εἰσόκην αὖτις
εἴη πάντων μήτης καρπὸν σύμμικτον γνέικῃ.
εὐτ' αὖ ἐξηκόντα μετὰ τροπῆς ἡελίοιο
Χειμερὶ ἐκτελέσῃ ζεὺς ἡμέρας, δὴ ῥα τότε ἄσπερ
ἀρκτὺρ Θ. πλοῦπὼν ἰδρὸν ῥοῶν ὠκεανοῖο,
πρῶτον παμφαίνων ἐπιτέλλετ' ἀκροκνέφατος.
τόνδ' ἐμὲ ὀρθρογόνῃ πανθυσιν ὤρεθ' ἡλιδίων,

Pelles hœdorum, ut late imponantur ad imbrem
 Pellendum dorso, crinesq; caputq; galerus
 Arte laboratus tegat, ut ne aures madescant.
 Frigus in aurora seuum est aquilone ruente,
 Astriferoq; cadens in terram ex æthere mane
 Aër fecundans segetem, super arua resedit,
 Qui primum liquidis fluuiorum haurius ab undis,
 Hinc in uentorum è terra sublatus in altum,
 Nunc pluuiam sub noctem adfert, nunc flamina gignit.
 Undiq; Thricio nubes aquilone ciente.
 Hunc tu præueniens acto pete tecta labore,
 Ne properans oculo te fors nebula occupet atra,
 Et madidum corpus uestesq; intingat in umbre:
 Hinc præmitato, mensis sequissimus hic est
 Brumalis, grauis et pecori et mortalibus ipsis.
 Pabula iumentis tum parcius obijce, uerum
 Plus homini apponas, quoniam longissima nox est.
 Hæc obseruato, dum impletis mensibus anni
 Aequa dies fuerit nocti, et dum denuò mater
 Cunctorum tellus fructus ferat alma recentes.

Quum post solstitium brumæ regnator olympi
 Sexaginta dies confecerit, illico deinde
 Oceani Arcturus sacris releuans caput undis
 Exoriitur, fulgens noctis uenientibus umbris.
 Hunc post, lugubris rege ex Pandione nata

Ad uer primum oculis hominum se ostendit hirundo,
Huius præueniens aduentum incidito uites.

Quum calida è terra reptat testudo per agros
Pleiades fugiens, tum tempus mittere uites,
Sed falces acue, atq; in messem mittito seruos.
Desere mane torum, et ualeat confessus in umbra
Temporibus messis, quum Phœbus corpus adurit.
Sed properans cura, ut fructus sub tecta uehantur.
Surgito mane, tibi ut uictus contingat abunde,
Conficitur facile pars terna mane laborum,
Aurora acceleratq; uiam, acceleratq; laborem.
Multi iter inceptare solent illius ad ortum,
Bobus et inijcitur tum multis pondus aratri.

Carduus in pratis quum floret, et ore cicada
Arboribus latitans dat acutum stridula cantum
Crebro alas quatitans, operosæ æstatis in hora,
Tunc capræ pingues, tunc et mollissima uina,
Foemina tunc coitus auidißima, languidus est uir,
Nam capiti et genibus uires Canis æstifer aufert,
Corpus et exuccum iacet æstu: at saxea tum te
Umbra habeat, tumq; adsint Biblina uina, placentæ
Lactea, lacq; capræ, quæ non alit ubere foetum,
Nec teneri uituli nondum enixi caro desit,
Hædorumq; recens natorum: nigra sub umbris
Vina sedens misce, recrea cor dulcibus escis,
Spirantem

Ἐς φαίῃ ἀνθρώποις ἴαρος νέον ἰσαμεύοισι,
 Τίω φθαμῶν οἶνας ποδὶ ταμνέμεν, ὥς γὰρ ἄμφω.
 Ἀλλ' ὅπότερ' ἰορῶντος ἀπὸ χθονὸς αὖ φύτ' αἰνέει,
 Πληθύνει φθύνει, τότε δ' ἡ σκάφος ὑπέτι οἶνέ,
 Ἀλλ' ἄρπας τε χαρὰς ἐμμεναι ἐν δαίμονας ἐγείρει.
 Φθύνει δὲ σκῆδρους θάκους, καὶ ἐπ' ἡὼ κοῖτον
 ὤρει γὰρ ἀμυγδύ, ὅτε τ' ἡέλιος χροῖα κάρφει,
 Τημέτ' αὖ δὲ δὲ οἶκα δὲ καρπὸν ἀγύρει,
 Οὐδὲρ ἀνίσταται, ἵνα τοι βίῃ ἄρκει ἔσθ.
 Ἡὼς γὰρ τ' ἐργοιο ῥίτιω ἀπομύρεται αἴσαν,
 Ἡὼς τοι πῶφειρ ἢ ὀδῶ, πῶφειρ δὲ ἐργον,
 Ἡὼς, ἢ τε φανεία πολέας ἐπέβησε κελύθῃ
 Ἀνθρώπων, πολλοῖσι δ' ὑδὶ ζυγὰ βουτὶ τίθησι.
 Ἡμεῖς δὲ σκόλυμός τ' αὖθις ἐν χέτα τέτληξ
 Δουδρεῖα ἐφεξομῶν, λιγυρὴν κατὰ χεῖρ' αἰοδῶν
 Πυλὸν ὑπὸ πῆδρύνων, θέρεος καματώδεος ὤρει,
 Τημεῖς πῶτα ταῖ τ' αἶγες καὶ οἶν' ἄρεισθ.
 Μαχλότατ' ἢ γυναικὸν, ἀφαιρόμενοι δὲ τε ἄν
 Εἰσὶν, ἐπεὶ κεφαλὴν ἐν γένει σείριος ἄρ' ἔστι,
 Αὐαλῆος δ' ἐτε χροῖα ὑπὸ καύματ'. ἀλλὰ τότε ἡδὲ
 Εἴη πῶφειρ τε σκῆν καὶ βίβλιν' οἶν' ἔστι,
 Μάστα τ' ἀμολγαῖν, γάλα τ' αἰγῶν σβεννυμνέων
 ἐν βοῶν ὑλοφαγοιο κρέας, μὴ πω τε τοκῆς,
 Πρωτοτόνων τ' ἐρίφων. ἐπὶ δ' αἰδοπα πινέμεν οὐ
 Εἰς σκῆν ἐξομῶν κεκορημένον, ἢ τορ ἐδ' ὠδῆς, (νομ

Ἀντίον δὲ κραίῃ αἵμα φέψαντα πρόσωπον,
 Κρίωνος τ' ἀγναῖα καὶ ἀπορρύνει, ἢ τ' ἀβόλωται
 Τρίς ὕδαται προχέει, ἥ ἢ τέτατον ἱέμεν οἶνον.
 Δμῶσι δ' ἐποτρύνει δεικνύμεν ἰδὼν ἀκτιῶν
 Δινέμεν, οὗ τ' αὖ πρῶτα φανῇ ὀδύνης ὀρείωνται,
 Χώρῳ γ' ὀυαῖ καὶ εὐφροχάλας γ' ἀλῶν,
 Μέρῳ δ' ὀυκομίσσας γ' ἄγγεσιν. αὐτὰρ ἐπεὶ δ' ἢ
 Γαῦτα βίον κατὰ θῆαι ἐπ' ἄρμῳ ἐνδοθῆν οἶκος,
 Θῆτ' ἄοικον ποιεῖαι, καὶ ἄτεκνον ἔριθον
 Δίξας κέλομαι, χαλεπὴ δ' ὑπὸ πορτὶς ἔριθται,
 Ἐκὺνα κερχαρόοντα κομῆν, μὴ φείδιω σίτῃ,
 Μὴ ποτὲ σ' ἡμρόκοιτος ἀνὴρ ἀπ' ἡγήμαθ' ἔλκῃ.
 Χόρτον δ' ἐσομίσσαι Ἐσφορτόν, ὅφρα τοι εἴη
 Βασί καὶ ἡμίονοισιν ἐπ' ἐκτεχνόν. αὐτὰρ ἐπεὶ τα
 Δμῶας ἀναψύξαι Φίλα γουῶατα, Ἐβόη λῦσαι.

Εὐ τ' αὖ δ' ὀρείων Ἐσείῃ ὀυ μέσον ἔλθῃ
 Ἐρανόν, ἀρκτοῦρον δ' ἐσίδῃ ῥοδόδ' ἀκτυλὸς ἡὺς,
 Ω γέρση, τότε πάντας ἀπόδρεπε οἶκος δὲ βότρυς,
 Δείξαι ἢ ἡελίῳ δ' ἔκα ἡμάτα καὶ δ' ἔκα νύκτας,
 Γγνέτε ἢ συσκιᾶσαι, ἔκτω δ' εἰς ἄγρ' ἀφῦσαι,
 Δῶρα διονύσου πολυγυθῆται. αὐτὰρ ἐπεὶ δ' αὖ
 Πληιάδες δ' ὕαδες τε τό, τε ὀδύνη ὀρείωνος
 Διῶσιν, τότε ἐπεὶ ἄρ' ὅτε μεμνημύῃ ἔιναι
 Ωραία. πλειῶν ἢ ἡλ' ἡχθονὸς ἀρ' ἡμλινος εἶν.

Εἰ δέ σε ναυτιλίας δ' ὕσσωμφέλας ἡμῶρος αἰρῇ,
 Εὐ τ'

Spirantem leuiter faciem conuersus ad Euriam,
 Et fontem aspiciens sine limo et sine fluentem,
 Sed ter aquam funde, et quarta uinum uice misce.

Brachia quoniam primum proferit robustus Orion,
 Sacra iube excutiant famuli Cerealia dona,
 Aræ in equali et uentis regione patente.

Excussam Cererem metire, in uasa reponens.

Quoniamq; teneas omnem iam structam intra horrea uictam,
 Quære domo propria famulum, famulamq; carentem
 Prohibus, illa solet que laetatur inutilis esse.

Pascere cura canem quoq; sit, ne paruito panem.

Ne tua si reuer solitus sis stertere luce.

Postremo moneo, ut foenum paleasq; recondas,

Vnde boues pascas, mulosq; his omnibus aëlis,

Tauris deme iugum, et famulis concede quietem,

Quoniam medio caelo Canis, Orionq; uagantur,

Arcturumq; aurora uidet sibi stare propinquum,

Collige tunc omnes Perse de uiribus uinas,

Et bis quinque dies noctesq; exponito soli,

Sint et quinque dies sine sole, in dolia sexto

Munera letitiam Bacchi parentia conde.

Postquam pleiades hyadesq;, atq; amplius Orion

Occiderint, tunc mox inuertere uomere terram

Esto memor, sic quoque suo anni tempore fiant.

At tibi difficilis res si sit nautica cordi,

Tempore quo eoe Atlantides Oriona
 Vitantes sævum, pelagi conduntur in undas,
 Omnigeni misceri inter se praelia venti,
 Hinc tua nulla mihi tum curat in equore navis,
 Cura sit, ut iubeo, tellurem invadere aratro.
 Navigium subduc in litus, et undiq; saxa
 Aduolve, ut sedeat tutum spiramina contra.
 Ejice aquas pluuias, ut ne Iovis imbre putrescat,
 Armaratis cuncta ad tua tecum culmina conser,
 Carbasa, quæ navis sunt alæ, rite plicato,
 Suspendas fiansa super laquearia clauum.
 Ipse iam differ dum tempus venerit aptum,
 Tum navem æquoreas in aquas deducito, et illam
 Mercibus oppleto, unde domum bona lucra reportes.
 Sic noster solius pater est dare vela per undas
 Perse chore, bonum victum hinc æquamq; parabat,
 Et semel hanc tenuit cursum, emensus mare magnum,
 Acolica à Cuma solvens cum naue picata,
 Non quod diuitias amplas fugiebat, opesq;
 Sed paupertatem, mortalibus à Ioue missam.
 Haud Helicone procul, miseranda habuabat in Ascre,
 Qui malus ac grauis est, brumq; æstateq; vicus.
 Curandum Perse, tempestiuo omnia fiant
 Tempore, sed primam hanc curam res nautica poscit.
 Laudaio exiguum navem, at res credito magnæ,

Εὐτ' αὖ πληϊάδ' ἐν δυνέθ' ὄμβριμον ὀρέωνθ'
 Φεύγασαι, πίπῃσιρ δ' ἡδ' ὀροκιδ' αὖ πόντορ,
 Δὴ τότε παντοίων ἀνέμων θύσσιμ' αἴηται,
 Καὶ τότε μηκέτι νῆας ἔχειν ἐνὶ οἴνοπι πόντορ.
 Γλυῖ δ' ἐργάζεσθ' μεμνημένθ', ὡς σε κεκλίει,
 Νῆα δ' ἐπ' ἡπίεσσ' ἐρύσαι, πυνκᾶσαι τε λίθοισι
 Πάντοθ' ἐν, ὅφρ' ἴχουσ' ἀνέμων μῆκος ὑγρὸν ἀγνίτ',
 Κύμαρον δ' ἐβρύχας, ἵνα μὴ πύθῃ διὸς ὄμβρθ'.
 Ὅπλα δ' ἐπαίρμενα πάντα τῶν ἐνὶ κέτθω οἴκῳ,
 Εὐκόσμως σολίχας νηὸς πῆρ' ἀπὸ ποντοπόροιο.
 Γηδωλίον δ' ὀδύργεις ἵπτερ καπνῷ λευμάσασθ'.
 Αὐτὸς δ' ὠρεῖσθ' ἑμνεῖν πλοῖον εἰσὸς ἐλθεῖν,
 Ὡς τότε νῆα θοῶν ἄλα δ' ἐλκόμεν, γν' δὲ τίς φόρτον
 Ἀρμελνον γν' ἐυάσθ' ἦν οἴκαδ' ἐκέρδιθ' ἀρῆσαι,
 Ως πῶρ' ἐμὸς τε πατήρ Ὡς σὸς μέγα νῆπιε Πέρον
 Πλωίζωσκε νηυσὶ βίεσ' ἐλκεμενέθ' ἐδλοῦ,
 ὅς ποτε καὶ τῆσ' ἦλθε, πολὺν δ' ἔα πόντον ἀνύχας,
 Κύμῳ αἰολίστα πθολιπὼν, γν' νηὶ μελαίνῃ,
 Οὐκ ἄφρονος φεύγων, ὅδ' ἐπὶ πλοῖόν τε καὶ ὄλβον,
 Ἀλλὰ κακὴν πενίην τ' ἔξενδ' ἀνδρῶσι δίδωσι.
 Νάσσαθ' δ' ἀγχ' ἐλυμῶνθ' οἰζυρῇ ἐνὶ λώμα
 Ἀσκη, χῆμα κακῇ, θέρεθ' δ' ἀργαλῆα, ὅδ' ἐπὶ πῶρ'
 Τῶν δ' ὡς Πέρον ἐργῶν μεμνημένος εἴμ' ἔσθ' ἄλλῃ
 Ὀρεαίων πάντων, πῶρ' ἐν ναυτιλίας δ' ἐμελίσσας.
 Νῦν ὀλίγῳ αἰνῆρ, μεγάλη δ' ἐνὶ φόρτῃα θέρεθ'.

58 ΠΡΩΤΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Μείζων μὲν φόρτος, μείζον δ' ἐπὶ κέρδι' κέρδιον
ἔστι τοι, εἰ κ' ἄντιμοί γε κακὰς ἀπέχουσιν ἄντας.
Εὖ τ' αὖ ἐπ' ἐμπορίῳ ῥέψας αἰσίφρονα θυμῷ,
Βούληαι ἧ χρεατὲ προφυγῆν κῆ ληϊὸν ἀτόρπτον
Δίψῳ δέ τοι μέτρα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Οὐτέ τι ναυτιλίας σεσοφισμένος, ὅτε τι νηῶν.
Οὐ γὰρ πώ ποτε νηὶ γ' ἐπέπλωρ δὺρεῖα πόντον,
Εἰ μὴ εἰς ὕβοιαν δ' ἀνλίδος, ἢ ποτ' Ἀχαιοὶ
Μέναντες χειμῶνα πολὺν σὺν λαὸν ἄγειραν
Ἑλλάδος δ' ἐξ ἰορῆς, ῥοίῳ δ' ἀν καλλιγύναικα.
Εὐθὰ δ' ἐγὼν ἐπ' ἀέθλα δ' αἰφρονος ἀμφιδ' ἄμεινον
Χαλκίδατ' εἰσεπέρησα. Τὰ δ' ἧ προπεφραδμένα πολλὰ
Ἀθλ' ἔβησαν παῖδες μεγάλῃσθε, ἔωθα με φημί
Ἕμνῳ νικῆσαντα φέρειν τρίποδ' ὀπταίντα.
Τὸν μὲν ἐγὼ μῆσας ἑλικωνιάδος ἀνέβηκα,
Εὐθὰ με τοπρῶτον Λαγυρῆς ἐπέβησαν αἰοιδῆς,
Τόσσοι τοι νηῶν γε πεπείραμαι πολυγόμφων.
Ἀλλὰ καὶ ὥς ἐρέω (λυὸς νόον ἀεγίοχοιο,
Μῦθαι γὰρ μ' ἐδίδραξαν ἀθέσφοτον ἕμν) αἰείδω.
Ἡματα πεντήκοντα μετὰ ῥοπὰς ἡελίοιο,
Ες τέλει ἔλθόντ' ἔθρος καματώδεις ὤρη,
Ἰσραῖος πέλεται θνητοῖς πλόος, ὅτε κε νῆα
Καυαίξαις, ὅτ' ἄνδρας ἀποφθίσει θάλασσα,
Εἰ μὴ δὴ πρόφρων γε ποσειδάων γνῶσ' ἔχθων,
Ἢ Ζεὺς ἀθανάτων βασιλεὺς ἐβέλῃσιν ὀλέσσαι.

Εμ

Quo maior uectura, lucra hoc maiora futura,
 Si modo contineant rabiosi flamina uenti.
 Quando ad mercatum uertisti pectora, sic et
 Debita conaris uitare, famemq; molestant,
 Multifoni ostendam pelagi cursusq; modosq;
 Non tamen ipse rei, quae pertinet ad mare, doctus,
 Nam nunquam rate sum spacioſa per equora uectus,
 Præterquam Euboram ad uicinam ex Aulide, ubi olim
 Argiui à ducibus populi collectio facta est,
 Dum seuum mare ibi tenuit Troiam ire uolentes.
 Illuc Amphidamantis ego ad certamina ueni,
 Calchidaq; intraui, nam plurima premia clari
 Proclamata uiri statuere: at carmine tum me
 Victorem, tripodem auriton retulisse recordor,
 Hunc ego suspendi Mafis Heliconis honorem,
 Primum ibi fecerunt me hymnum tentare sonorum.
 Nunc mihi quanta fiat ratum experientia cernis,
 Attamen Aegiochi mentem referabo tonantis,
 Nam docuere dea me sacrum pangere carmen.

Quinquaginta dies post, quàm se uertit ab uſto
 Sol Cancro, estatis iam parte cadente ſuprema,
 Eſt opportunum fluctus intrare marinos.
 Non facile franges nauem, aut homines mare perdet,
 Perdere ſi nolit princeps Neptunus aquarum,
 Sive deum ſimul atq; hominum rex Iuppiter altus.

Namq;

Namq; per hos pariter stat cædo boniq; maliq;
 Non uarij tum flant uenti, iacet unda quæta,
 Tum trabe confidens uentis securus in altum
 Nauem, ac sarcinulas impone suo ordine cunctas.
 Ne differ reditum, citò sed properato reuerti,
 Neu pluuiam autumnì expectes, Bacchùq; recentem,
 Insanosq; Noti flatus, hyememq; sequentem:
 Namq; autumnali pluuiâ comitatus abunde,
 Fluctibus horrifonis inum mare concutit auster.

Ast iter est aliud per pontum tempore ueris,
 Quum primum apparent frondes in uertice fici
 Tante, quanta pedum reddit uestigia cornix
 Per terram incedens, tum sit uia peruia ponti.
 Atq; hic est cursus, qui sit sub tempora ueris.
 Sed nulla ille animo nostro ratione probatur
 Maturus nimium, datur egre euadere cladem.
 Attamen hæc homines cæci mente omnia tentant,
 Nam miseris anima est durum mortalibus æurum,
 Sed durum oppetere ac submergi gurgite falso est.
 Hinc præceptorum uolo te memorem esse meorum,
 Nunquam quicquid habes totum committe carinis,
 Plura domi linquens, paucissima credito nauì.
 Nam graue damna pati medijs in fluctibus atris,
 Ut graue si plaustri nimio sub pondere preßi
 Axis frangatur, res dispergantur & omnes.

Hinc

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. ΣΙ

Εμ' οἷς γὰρ τέλος ὄξιν ὁμῶς ἀγαθῶν τε κακῶν τε.
 Τῆμ' ὃ δ' ὀκρινέου τ' αὔραι ἔ' πόντος ἀπ' ἡμῶν
 Εὐκαλός, τότε νῆα βοῶν ἀνέμοισι πιθίχας
 ἑλάμην ὅν πόντον, φόρον δ' ὅ' πάντα τίθειαι.
 Σπδύδ' ὃ δ' ὅπ' ἰ τάχιστα πάλιν οἶκον δ' ἐ νέειαι.
 Μηδ' ἐ μγνέιν οἶνόν τε νέον ἔ' ὀπωρινόν ὄμβρον,
 Καὶ χειμῶν ἐπιόντα νότοιο τε δ' εἰνὰς αἶτας,
 Ὅς τ' ὤρειν θάλασσαν ὁμαρτήσας δ' ἰός ὄμβρον
 πολλῶ ὀπωρινῶ, χαλεπὸν δ' ἐ τε πόντον ἐβηκον.
 Ἄλλος δ' εἰαρινὸς πέλεται πλόος ἀνθρώποισι.
 Ἥμ' ὃ δ' ὅπ' ἰ πρῶτον, ὅσοντ' ἐπιβάσας κορώνη
 ἰχθ' ἐποίκον, τόσον πῶτα λ' ἀνδρὶ φανέη,
 Εμ' κράδ' ἡ ἀκροτάτη, τότε δ' ἄμεινός ὅς τ' ἑλπεσθαι
 εἰαρινὸς δ' ὅτος πέλεται πλόος, ὅ μιν ἔγωγε (κα.
 αἶν' ἡμ'. ὅ γὰρ ἐμῶ θυμῶ κεχαρισμένος ὄξιν
 Ἄρπακτῆς, χαλεπῶς κε φύγοις κακόν, ἀλλὰ νῦν ἔ'
 Ἀνθρώποι ῥέζουσιν αἰδ' ὀρέκσι νόοιο. (τὰ
 Χρήματα γὰρ ψυχὴν πέλει δ' εἰσὶσι βροτοῖσι.
 Δεινὸν δ' ὄξιν θανέειν μετὰ κύμασι. ἄλλ' ὅς τ' ἀνωγὰς
 φράζεαι τὰς τε πάντας μετὰ φρεσὶν, ὅς τ' ἀγορεύω,
 Μηδ' ὄξιν νηυσὶν ἀπαντα βίον κοίλῃσι τίθειαι,
 Ἄλλ' ἀπλέω λείπειν, τὰ δ' ἐ μείονα φορτίζεαι.
 Δεινὸν γὰρ πόντον μετὰ κύμασι πῆματι κύεσθαι.
 Δεινὸν δ' εἰ κ' ἐφ' ἁμαξάν ὑπέρβιον ἄχθος αἶρας,
 Ἄξονα λαμάνεαις, τὰ δ' ἐ φορτὶ ἁμυνεσθῆναι.
Μίτρεα

62 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Μῆτρα φυλάσσει, καιρὸς δ' αὖτ' ὅτ' ἅσιρ ἀρίστος.
Ωραῖος δὲ γυναικα τὸν ποτὶ αἰκομάχῳ,
μήτ' ἐπὶ κότῳ ἐτίωι μάλα πολλὰ ἀπαλείπων,
μήτ' ἐπὶ θείῃ μάλα πολλὰ, γαίμας δὲ τοῖσιν ὄριος ἔ-
ἢ δὲ γυνὴ τέτάρ' ἔδωκε, πῶμα πῶν ἢ γαμῶν τε (ἴος.
 Παρθενικῶν ἢ γαμῶν, ὥς κ' ἦθεα κεδνὰ διδλάξῃς.
 Τὴν δὲ μάλισα γαμῶν ἦ τις σέθεν ἐγγύθι ναίει.
 Πάντα μάλ' ἀμφὶς ἰδὼν μὴ γέτοσι χάρματ' αἰετῇ
 Οὐ μὴ γάρ τοι γυναικὸς ἀνὴρ λυίξειτ' ἀμφὶν) (μῆς.
 Τῆς ἀγαθῆς, τ' δ' αὖτε κακῆς ὅριον ἄλλο,
 Δόπνολόχης, ἢ γ' ἀνδρα καὶ ἰφθιμόν πορ' ἔοντα
 Εὖει ἄτορ διαλοῦ, ἔ' ὠμῶ γήραϊ δώκεν.
 Εὖ δ' ὅπιν ἀθανάτων μακάρων πεφυλαγμένος
 Μηδὲ κασιγνήτῳ ἴσον ποιεῖσθ' ἐταῖρον. (εἰν.
 Εἰ δέ κε ποιήσῃς, μή μιν πρότερος κακὸν ἔρξῃς.
 Μηδὲ ψεύδεσθ' γλώσσης χάριν. εἰ δέ κε ἀρχῇ,
 ἦ ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον ἦε καὶ ἔρξας,
 Οἷς τότ' αὖτε τίννυσθ' μεμνημένος. εἰ δέ κε αὖθις
 ἦ γῆτ' ὅτ' φιλότῃα, δίκην δ' ἐβέλῃσι πῆρα χεῖρ,
 Δέξασθ' (δαιμόνιος τι ἀνὴρ φίλον ἄλλοτε ἄλλον
 Ποιᾷται) σὲ ἢ μὴ τι νόον κατελεγχέτω εἶδος.
 Μηδὲ πολύφεινον, μηδ' ἄφεινον καλέεσθ'.
 Μηδὲ κακῶν ἐτάρον, μηδ' ἐδλῶν νεικεσῆρα.
 Μηδὲ ποτ' ἐλομνύειν πένιον θυμοφθόρον ἀνδρῶν
 Τέτλαθ' ὀνείδιζεν μακάρων δόσιρ αἰὲν ἔόντων.
Γλώσσης

Hinc modū ama, bonaq; in re occasio praeualeat omni.

Iunge tibi uxorem dum firmus adhuc vigor adsit,
 Annos quam numeras ter denos, plusve minusve,
 Aptum est coniugium: decimo sed foemina quarto
 Anno pubescit, nubat mox deinde sequenti.
 Virginem, ut instituas laudatis moribus, opta,
 Vicinamq; tibi prae cunctis delige sponsam.
 Sis tamen hic cautus, ne te vicina ludat,
 Nil uxore viro melius contingit honesta,
 Nilq; mala prius, tali quae uiuere laute
 Clām solet: haec quamuis ualidum sine torre maritum
 Vrit & exiecat, citiusq; senescere cogit.
 Sedulus observa curam, cultumq; decorum.
 Dilige post fratrem socium: quod si parem amorem
 Esse uelis, socius ne ledatur prior abs te,
 Ne' ue illi fictum tua lingua ostendat amorem.
 Si dicto incipiat prior ille aut ledere facto,
 Tunc memor esto, eademq; illi cum foenore redde.
 Rursus amicitiam ueterem obseruare uolentem,
 Atq; pati poenas violati foederis à se,
 Suscipe (nam miser est crebrò qui mutat amicos)
 Nec tua post unquam facies prae se ferat iram.
 Ne multos, neu rursus habeas nullos tibi amicos.
 Prauos ciuitato, bonis noli esse molestus.
 Paupertatis inops nunquam grauis audiat ex te
 Opprobrium, nam dos est numinis illa potentis.

Lingua

Lingua bonum eximium est homini, si paucâ loquatur,
Siq; modum conseruet, inest tum magna uenustas.
Si probris laceres, laceraberis illico peius.
Publica quon celebrat populus conuiuia, confir
Accedens aliquid tecum, nec sordidus esto,
Pro sumptu exiguo reddit ad te magna uoluptas.
Manc Ioui ac reliquis superis libare cauto
Illois manibus, Dij sordida sacra recusant.
Ad faciem solis conuersus meiere noli,
Sed quando occubiat, donec fuerit nouus ortus,
Atq; quibus sis cunq; locis, sacre inter eundum
Detectus ué caue, nam Dijs sacrae quoq; noctes.
Vir pius ac dextro donatus pectore, meiet
Siue sedens, siue admoto stans corpore sepi.
Res fiat in thalamo chara cum coniuge, Vestae
Tum tibi polluto caue ne peragantur honores,
Nec ueneri coena funebri incumbere reuersus,
Verum epulis surgens lætis lauiisq; deorum.
Ne fluuios pedibus calcaueris usq; fluentes,
Ni prius aspiciens exores pulchra fluentia,
Ac manuum sordes in aqua purgaueris antè.
Qui fluuium impurus nullum calcare ueretur,
Hunc superi oderant, ac post mala plurima sentit.
Symposio in celebri, praesentes sunt ubi diui,
Ne refices ungues cultello à sorde repurgans,

Nec

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. 65

Ἐδωότες τοὶ θεοὶ αὐτοῖς ὅν' ἀνθρώποισι φέρει·
 θεὸς αὖτις, πλείεσθ' ἡ χάρις ἢ τὸ μέτρον ἰούσης.
 Εἰ γὰρ κέποιμ' ἔπειτα, τίχα κ' αὐτῶς μείζον ἀκασαί·
 μηδὲ πολυξύνου διακτὸς δ' ὑπερφίλος εἶν',
 ἐκ νόου πλείεσθ' ἡ χάρις, διαπάνη τ' ὀλιγίστη.
 μηδ' ἐποτ' ὅζ' ἡοῦς δ' ἵε λάβειν αἶθοπα οἶνον
 χόρσιν ἀνιπῆοισι, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν.
 οὐ γάρ τοι γε κλύουσιν, ἀποπῆνυνοσι δ' ἐτ' ἀφάε·
 μηδ' αὐτ' ἐκείνοιο τετραμελὲς ὄρθος ἀμχεῖν,
 αὐτὰρ ἐπὶ κείνῃσι μνημεῖός ἐς τ' ἀνιόντα.
 μήτ' ὅν' ὁδὸν μήτ' ἐκτός ὁδὸν περὶ ἀδελῷ ὕρσιος,
 μηδ' ἀργυμνωθεῖς, μακάρον τοι νύκτις ἱεασίμ·
 ἐξόμενος δ' ὅ γε θεὸς ἀνὴρ πεπνυμένος εἶδ' ὤς,
 ἦ ὅγε πῶς τοῖχον πυλάσας θυόρκιος αὐλῆς.
 μηδ' αἰδ' οἷα γονὴ πηπταλαγμένος ἐνδοθὲν οἶκον
 εἰς ἐμπλαστόν παραφανέμεν, ἀλλ' ἀλέαδ' ἴ·
 μηδ' ἄρ' ὅσον φημί μοι τάφῳ ἀπονοσέεσθαι
 σπέρμαίνον γυνῆν, ἀλλ' ἀθανάτων ἄρ' ὁ αὐτός.
 μηδ' ἐπὶ ποτ' ἀναΐωμι ποταμῶν καλλιέρροον ὕδαρος
 πρὸς ἱπὸν ποταμῶν, πρὶν γ' εὖ ξηλὸν ἐς πελάγ' ἵεσθαι,
 χεῖρας ἐνψάμεν πολὺ κρέτα ὕδατι λυγρῷ·
 ὅς ποταμόν διαβῆ κακότητι δὲ χεῖρας ἀνιπῆος,
 τῷ δὲ θεῷ τιμωσώσι, κῆ ἄλγεα δ' ὥπαιον ὀπίσσω.
 μηδ' ἄρ' ἐπὶ πρηντόζοιο θεῶν ἐπὶ διακτὶ θαλεῖν,
 αὐτὸν ἄρ' ἡλκωρὸν τάμεναι αἶθωνι σιδέρεω.

66 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

μηδ' ἐπὶ οἶνοχόῳ τιθέμεν κρητῆρα ὕπδ' ὄρε
 Πινόντων. ἔλθῃ γὰρ ἐπ' αὐτῷ μοῖρα τέτυκται.
 μηδ' ὁμοῖον ποιῶν ἀνέπιξέσθω καταλείπων,
 μή τι ἐφεξομένη κρώσῃ λακέρυζα κροῶνῃ.
 μηδ' ἄρ' ὑδροπόδ' ὡς ἀνέπιρρήκτων ἀνελόντα
 ἔσθ' ἄν, μηδ' ἐλόντα, ἐπεὶ καὶ τοῖς ἐνὶ ποινῇ.
 μηδ' ἐπ' ἀκυνήτοισι κρεβίσειν, οὐ γὰρ ἄμεινον.
 Γαῖδ' αὖ δ' ὕωδ' ἐκαταῖον, ὅτ' ἀνέξ' ἀνήνορα ποιεῖ,
 μηδ' ἐδ' ὕωδ' ἐκαμνον, ἴσον καὶ ἴσ' ὅτ' τέτυκται.
 μηδ' ἐγυναικείῳ λυγρῷ χρόα φαιδρυνέει
 ἄνδρα. λυγαλὴν γὰρ ὕπ' χρόνον ἐς ὕδ' καὶ τοῖς
 ποινῇ. μηδ' ἰστροῖσι ἐπ' αὐτομολόιοις κυρήσας
 Μωμόειν αἰδολα, θεός τοι καὶ τὰ νικησῶ.
 μηδ' ἐπὶ πλοχοῖ ποταμῶν ἄλαδ' ἐπερσύνῃ
 μηδ' ὕπ' κρεμνάων ὄρεϊν, μάλα δ' ὄξαλέαδ',
 μηδ' ὄναποψύχῃ. ἔγωγε τοι λωῖον ὄξιν
 ἔσθ' ἔρδ' ἄν. δεινὴ δ' ἐβροτ' ἐπαλδύω φήμιν.
 φήμη γὰρ τε κακὴ πέλεται, κόφῃ μὲν ἀείρει
 Ρεία μάλ', ἀργαλὴν ἢ φ' ἔρῃ, χαλεπὴ δ' ἀρεθ' ἔσθ'.
 φήμη δ' ὅτις πάντας ἀπόλλυτ', ἦρ' ἵνα πολ-
 λαοὶ φημίζοσι, θεὸς νῦν τις ὄξιν καὶ αὐτή. (λοῖ

ΗΜΕΡΑΙ.

ΗΜΑΤΑ δ' ἐκ δόθ' ἐν πεφυλαγμένους δ' ἡστ' ἡμῶν
 Γεγρασμένους δ' ἐμῶν, ἦρ' ἡμῶν ἀφ' ἡμῶν
 ἔρῃ

Nec cratera super potantium pone lagenam,
 Qui facit, eueniet mors illi cruda repente.
 Aedificansq; domum ne linguato semiparatam,
 Ne sedeat clamosa super cornicula cantans.
 Neu comede ex illa quæ non benedicta patella est,
 Néue laues, quoniam factis quoq; pœna stat illis.
 Ne puerum, seu sit natus ter quatuor annos,
 Seu totidem menses, educa mollior inq;
 Delicijs, siquidem nil uiribus officit eque.
 Néue ad balneum, ubi muliebris turba lauatur,
 Vir lotum uenias, nam pœna grauis quoq; tali
 Euenit: aut ueniens superis ubi Dijs sacra fiunt;
 Ne culpes ea, quippe Dei hinc accenditur ira.
 Precipue hoc caueas, uel fluminum in ostia, cursu
 In mare quæ properant, uel in ipsos mingere fontes;
 Néue aluam exoneret, nam non est uile factu.
 Sedulus ac hominum famam uitato molestam,
 Angens fama malum, facilisq; illius origo est,
 Perfertur graue, et orta semel deponitur egrè:
 Illa etenim prorsus nequit euanescere fama,
 Vndiq; quam uulgus spargit, quoniam quoq; diua est.

HESIODI DIES.

Rite dies seruans, quæ sunt Ioue patre creatæ,
 Optima die seruas quod sit tricesima mensis,

Ac opera inspicere, ac dimensum diuidere illis,
Qua solet et populus tractare forensia iura.
A magno Ioue principium est et origo diebus.
Prima dies sacra est, tum quarta et septima sacre,
Namq; hac Latona genitus perhibetur Apollo.
Octava et lunæ crescentis nona putantur
Esse bonæ, quæuis opera atq; negocia obire.
Laudantur quoq; post decimam prima atq; secunda;
Scito tamen quod sit longe hæc præstantior illa.
Hac tondæ pecudes, letam illa demetæ frugem.
Pendula et hac tenues connectit aranea telas,
Quod sit plena dies, formicæq; rodit aceruum,
Illa exordiri telam mihi foemina curet.
Tertia post decimam infelix conspergere cultum
Semine agrum, præstat tamen optima robora plantis.
Sexta super decimam teneris asperissima plantis,
Apta mari gignendo, sed non apta puellæ
Gignendæ primum, nec eam tum nubere præstat.
Sextaq; præcedens gignendæ inimica puellæ est,
Apta hœdis ouiumq; uiris excindere testes,
Et pecudum stabulum communire undiq; septo.
Dandis apta uiris, et amat conuicia, falsa
Verba loqui, clam sermones serere inter amantes.
Mensis at octaua castres caprumq; bouemq;
Luce duodecima nullis castratio fiat.

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. 69

Ἔργα τ' ἐποπιδύει, ἠδ' ἀρμαλίῳ δατέαδι,
Εὐτ' αὖ ἀληθείῳ λαοὶ κρίνοντες ἄγωσιν.
οἱ δὲ γὰρ ἡμέραι εἰσὶ δ' ἰὸς παρὰ μνησέοντο·
πρῶτον γὰρ τετραὶ τε καὶ ἐβδόμη ἰδρὸν ἡμαρ.
τῇ γὰρ ἀπόλλωνα χρυσάορα γύναιό λυτῶ.
οὐδ' οὐδ' αὖτ' ἐνὶ γένει γέ μιν ἡμᾶτα μνησέοντο
ἔξοχ' ἀξιομύθοιο, βροτήσια ἔργα πείλειαι.
Ἄνδ' ἐκάτῃ δ' Ὀυωδ' ἐκάτῃ τ' ἀμφω γέ μιν ἰδρὸν λαῖ.
Ἡ δὲ δ' Ὀυωδ' ἐκάτῃ τ' ἐνὶ γένει μὲν ἀμείνων.
Ἡ μὲν οἷς πέικον, ἠδ' Ὀυφρονα καρπὸν ἀμείωναι.
τῇ γὰρ οἱ νῆι νήματ' ἀόρσι πότκετο ἀράχνης
ἡματ' ἐκ πλῆθος, ὅτε τ' ἰδρὸν σωρὸν ἀμείωναι.
τῇ δ' ἰδρὸν σῆσαιό γυνή, πῦθαλοι τότε ἔργον.
πλῆθος δ' ἰσαμύνει βροτῶν ἀμείωναι ἀλίστα,
σπέρματος ἀρξάδι, φυτὰ δ' ἐνὶ θέρει φαδι ἀρίστα.
ἔκτε δ' ἡ μέσση μάλ' ἀσύμφορός ἐστι φυτοῖσι.
Ἄνδ' ἀρογόνος τ' ἀγαθῆς, κέρη δ' ὁ σύμφορός ἐστιν,
οὐτ' ἐν γένει προδ' οὐτ' ἀργαλὴ αὐτὴ βολῆσαι.
οὐδὲ μὲν ἡ πρώτη ἔκτε κέρη τε γένει
Ἄρμυρος, ἀλλ' ἐρίφους τάνειναι πῶνα μύλων,
σπέρμα τ' ἀμφιβαλεῖν ποιμνήϊον ἡπιοῦ ἡμαρ.
Ἐδλὴ δ' ἀνδ' ἀρογόνος, φιλέει δ' ἐπὶ κέρημα βάζειν
πῶνα δ' αὖτ' αἰμυλίστος τε λόγος ἐρυφίς τ' ὀαρι-
μυτός δ' ὁ γὰρ ἀτὰρ ἐπὶ κέρη ἡ ἐν ἐρίμυτον (σμός.
τάνειναι, ὅρῃας δ' Ὀυωδ' ἐκάτῃ ταλαδργούς.

70 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Ε.
 Εἰλιάδῃ δ' οὐ μεγάλη πλέω ἥματι ἴσῃ φῶτα
 γείνασθαι, μάλα γάρ τε νόον πεπνευκασμένος ὄσιν.
 Εὐδλή δ' αὐδ' ὁροῖον ὅδεκάτη, κῆρ δέ τε Τροῆς
 μέσση. τῇ δέ τε μῦλα ἔειλίποσας ἑλικας βῆς,
 καὶ κύνα καρχαρόδοντα, ἔειρήας ταλαεργὸς
 Περκυνῆν ὠδὶ χεῖρα ἱβείας. πεφύλαξο δὲ θυμῷ
 Τροάδ' ἀλόϊστα, φθίνοντός θ' ἰσαμεγνίου τε
 Αλγέα θυμοβορεῖν μάλα τοι τέλει θυμῆν ἥμαρ.
 Εἰ δὲ τέταρτη μηνὸς ἄγεσθαι δ' ὄν οἶκον ἄποινα,
 οἰωνὸς κείνας οἱ ἐπ' ἐργμαῖσι τούτῳ ἄριστοι.
 Γέμψας δ' ὀζαλίστα, ἐπεὶ χαλεπαῖτε κῆ ἀιναι.
 Εἰ μὲν πῆν γὰρ φασὶν εἰννύας ἀμφιπολδύειν
 Ὀρκον ἱννυμῆας, ἢ ὅρις τέκε τῆμ' ἐπιόρκοις.
 Μέσση δ' ἐβδόματ' ἀκμήτορ ὅδε ἰδρόν ἀκτιῶν,
 εὖ μάλ' ὀπιπῆδύοντα εὐφροχάλοιο οὐδ' ἀλῶν
 Βαλλῆν, ὑλοτόμον τε ταμῆν θαλαμῆϊα δ' ὄρα,
 νῆϊά τε ξύλα πολλὰ, τὰ τ' ἀρμυλὰ κηυσὶ πέλων
 Τροάδ' ἀρχεῖ νῆας πῆν γυνάδ' ἀφαιάς. (τοῦ.
 Εἰνὰς δ' ἡ μέσση ἐπισλείελα λῶϊον ἥμαρ.
 Γρωτίσση δ' εἰνὰς πάντ' ἀπῆμων ἀνθρώποισιν,
 Εὐδλή μ' γὰρ τ' ἠδὲ φυτδύειν ἠδὲ γυνέσθαι,
 Ἀνέει τ' ἠδὲ γυναικί, ἔσ' ὅσῃ παγκρατοῦ ἥμαρ.
 Γαῶροι δ' αὐτ' ἴσασι ἵρσεινάδ' α μινὸς ἀείσω
 Ἀρξάδα τε πῖθ' κῆ ὠπὶ ζυγὸν αἰχρῆνα θῆναι
 Βῆσι καὶ ἡμιόνοισι ἔειπτοισι ὠκυπέσθαι,

Νῆα

Sed quoniam uicinus lune iam uoluitur orbis,
Vir tibi nascetur prudens et ad omnia dexter:
Dandis apta iuris decima est: hinc quarta puella
Blanda fœnet, pecora hac curuq; boues pede cuntes
Et celeres catulos, mulosq; operum patientes
Imposita cicurato manu: iulare memento
Quartam iam medijs, tum quartam deficientis
Mensis, namq; animum tuum curæ nulle remordenti:
In quarta prima uxorem tibi ducito charam,
Auguria obseruans, quæ sunt dexterrima tædis.
In primis quantas fuge pestiferasq; grauesq;,
His etenim Eumenides terramq; homines pererrant,
Suppliciumq; ferunt periuria falsa locutis.
Septima post decimam felix Cerealia dona
Area in æquata recte, terere atq; flagellis
Excitere: ad thalamum faber hac tibi ligna secato,
Tum quoq; materiam fabricandis nauibus aptam,
Incipias quarta naues sarcire uetustas.
Iam nonne mediæ pars uespertina probatur,
Ac homini innocua est, quæ nona est ordine primo,
Confert et plantis, tum foemellisq; uirisq;
Gignendis simul est felix, nec inutilis unquam est.
Sed latet hoc multos, quod sit penultima mensis
Optima, seu reserare uelis uas, seu iuga dura
Bobusq; et mulis et equis annexere collo,

Seu tibi si placet nomen deducere in alium;
 Namq; datum paucis discrimen noscere verum
 Vasa apertae decima quarta, non praecunctis haec est
 Sacra dies, post vicinam, quae solis ad ortum
 Est bona, ad occasum mala, laudant pauci alias hinc,
 Iamq; dies alie felices atq; benigne,
 Contra alie ancipites, sunt et virtute carentes,
 Et laudant alias alij, est cognitio paucis.
 Seu: nouerca dies nunc est, nunc mater unica.
 Is felix ac propter aget, qui haec omnia seruat,
 Sic vitam instituat, Dijs inculpabilis ut sit,
 Auguria observans nec quicquam spernere tentat:

HESIODI OPERARVM ET
 DIERVM VINIS.

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ

Νῆα πολυκλῦδα βοὴν εἰς αἶνοντα πόσσιν
 Εἰρύμελαι, παῦροι ᾗ τ' ἀλαθία κεκλήσκοντο.
 Τῆσδε δ' οἷγε πίθον, πῶδ' ἅπασαν ἰδρὸν ἄμφο
 Βλάστα, παῦροι ᾗ αὐτὲ μετ' ἐκείδ' ἀμφοδὲς ἀρίστη
 ἔδω γινώσκεις, ἐπιδείναι δ' ὅστις χερσίν.
 Αἱ δὲ ῥ' ἡμέραι εἰσὶν ἐπὶ χροῖαις μεγ' ὅσσαι,
 Αἱ δ' ἄλλαι ματιάδ' οὐ πῦ, ἀκέραιε ὅτι φέρουσαι.
 Ἄλλος δ' ἀλλοίω αἶνῳ, παῦροι δ' ἔτ' ἴσασιν.
 Ἄλλοτε μετ' ὅτ' ἐλθ' ἡμέρα, ἄλλοτε μήτηρ.
 Τόσων εὐδ' αἰμῶν τε κ' ὅλβιος, ὅς τ' αὖτε πάντα
 Εἰδὼς, ἐγροῖσθαι ἀνάγκη ἀθανάτοισιν,
 Ὅσους κείνων καὶ ὑπερβασίας ἀλάστον.

Εἰσὶ δ' οἱ ἐργὸν καὶ ἡμέρων τέλος.

Ε

VLP II FRANEKE

RENSIS FRISII CVRSIM AN

NOTATA IN HESIODVM.

Vm tria sint genera poëmat^{is}, ^{ῥῆμα}
^{ἐκὸν, ἱεργικὸν, μικρὸν,} secundus liber
Hesiodi totus ^{ἱεργικὸς} est, id est, in
quo poëta ipse semper loquitur.
Sic habent se & quatuor libri Ge-
orgicorū Vergiliani, excepto fine quarti, ubi ad-
miscetur fabula Aristæi. Primus liber Hesiodi
maxima ex parte quoq; ^{ἱεργικὸς} est, nisi quod
introducatur Iuppiter loquēs ad Prometheū,
ad Vulcanum, cæterosq; deos. Præterea recen-
setur fabella accipitris & lusciniæ, quare ^{μικρὸν}
dici potest,

^{Μοῦσαι πρῶτον.}) Non bene seruauit poëta no-
ster legem proœmiorum: nam aut primū pro-
ponendum est, deinde inuocandum, quod ob-
seruant omnes ferè Latini: aut propositioni si-
mul inuocatio immiscēda est, quod in utriusq;
operis initio facit Homerus, quem legē proœ-
miorum non solū seruasse, sed alijs constituisse
testatur Quintilianus. Hesiodus autem à nuda
inuocatione auspicatur. Et sciendum quod bis
inuocet, primum Musas, deinde ipsum Iouem,
ibi scilicet, ^{καὶ θεὸν ἰδὼν ἄτορ τε.} Verum quantum ad
hanc rem attinet, non inutile fuerit consulere
Erasmum super Nucem Ouidianam.

^{Μοῦσαι.}) Dores et Acoles dicūt ^{Μοῦσαι}, quibus
fami

familiares est uertere *ου* in *αι*. Hinc appellatas uolunt eas à uerbo *μῶ*, quod est quero, inuestigo, nam inuestigando disciplinas assequimur. Quæ ratio etsi non planè inepta uideatur, miror tamen cur uerba sit *αι* in *ου*, & communi lingua dicamus *μουσαι*, non *μῶσαι*. Adfert aliam rationem Plutarchus, forsitan probabiliorem. Is enim in commentario περὶ φιλαλληλίας, dicit *μουσαι* nominatas ut *ὁμοῦ οὐθις*, idēq; *ἀι ὕνοισιν ἀι καὶ φιλαλληλίαις*, quæ scilicet uiuūt in perpetua quadā beneuolentia et mutua charitate. Et ut meā quoque asseram sententiam, id fortasse habent nomen, quod *Μῦς*, hoc est, artes & disciplinæ, tali inter se cognatione & nodo cōiunctæ cōglutinatæq; sint, ut altera ex altera pēdeat, & altera sine altera manca sit. Sed adscribam uerba ipsius Plutarchi: *Ὁ δὲ ἑστίασθαι καὶ παρακαλεῖται μνηστῆρας παῖδας τῶν πατρῴων ἐπὶ κληρονομίαις, καὶ ταῦτα τῶν μούσων γιγνώσκουσιν, ἀι ὁμοῦ ἀι ὕνοισιν ἀι καὶ φιλαλληλίαις οὐσας, οὐτως ὡς μαγὸν μοῖνον*. Locum, quem hic citat ex Hesiodo, obserua in calce primi libri.

ἐπὶ δὲ Περίας, construitur cum *ἀιῶνι* aduerbio hortantis. *Μῦσαι* huc adeste ad me ex Pieria. *αι* enim particula finalis de loco uocat. Poëtæ interdum, abijciunt, ut *ἀιῶνι*, pro *ἀιῶνιαις*. Theocritus primo Idyllio.

ἐπὶ πῶς.) Alterū, interijcitur propter metrū, compositum uerbum ab *ἵπν*.

ὕμνισσαι.) Vide quā rusticus poëta Hesiodus, quāque elegantis & gratiæ metricæ negligens,

gligens, cui primi duo uersus sunt durissimi, nempe spondaici. Longe scrupulosiores Graecis in hac re sumus Latini, cum tamen nostra lingua sit angustior.

Διὸς Μῦσαι ἔχουσιν.) Responsio Musarum. Sic apud Homerum, Διὸς δ' ἱταλείτο βουλή. Subintelligitur hic γίγνεται, aut simile uerbum.

Ρῶτα μὲν γάρ.) Ratio est interrogationis, quare alij sint clari, alij obscuri. Dicuntur hæc à Musis.

ἑρμῆα, & sequentia uerba, nominatiuum habent διὸς ὑφ' ἑρμῆτι.

κλῶσι ἰδὼν.) Secūda inuocatio ad ipsum Iouē per periphrasim. Quæ hætenus dixit, tanquā præludium quoddam fuere, nunc serio inuocat, & proponit. Propositio est, Cupio fratrem meo Persæ alijsq; tradere præcepta quædam, legesq; bene uiuendi (hoc enim uocat εἰμιασ) tu igitur Iuppiter adsis &c.

Εἰμιασ ἀπὸ τριμῆς, triplicem habet genitiuum, ἰδῶ, ἰτῶ, ἰσῶ.

Οὐκ ἄρα.) Narratio.

Ἀγαθὸν δ' ἔστιν ἡμῖν βροτοῖσι.) Epiphonema interponit.

Κατὰ, φθονία.) Verba hæc pertinent hic ad laudem: probat enim illam æmulationem artificū, qua alter altero citius ditescere conatur. Mira huius loci suauitas, dum artifices aliquot nominatim exprimuntur, putas enim te corā uidere eos concertantes. Quoties Erasmus citat & explicat in Chiliad. loca ex Hesiodo, nō dissimula

mulabimus, si fortè dexterius interpretaretur, ut ubiq; felicissimum ille agit interpretem. Vide igitur prouerb. figulus figulo inuidet:

μηδὲ ἐν ἱρίε παρὲκαρτε.) Suprà in narratione duplicem posuit contentionē, bonā & malam. bonā breuiter laudauit, & utilem hominibus esse dixit: nunc malam fugiendam esse hortatur.

καρὲχθες, id est, malo gaudēs. Nota aptissimū epitheton ἱρίε ἐπιμαματῆς. Multi litigant in foro, non tam ut ipsi aliquid consequantur, quàm ut alios vexent et molestēt. Minime ociosa sunt epitheta apud Homerum & Hesiodum: quare hunc nostrū maxime in nominibus occupatū esse scribit Fabius. ὄρε.) Ionico more pro

ὄρε scribitur sine aspiratione, & significat curā. Aetiologia est præcedentis adhortationis. Ille forum & litigium uitare debet, qui sibi non est conscius magnarum diuitiarum. Non absurdum fortasse fuerit legere ὄρε cum aspiratione, ut significet tempus, & sensus tum erit, Ille lites diu sustentare non poterit, cui non est bene instructa & opulenta domus. O quanti semper constitit comparere ante tribunal. Nil miror artem deglubēdi rusticos in nostris aduocatis, seu dicam, rabulis, quū illa tam antiqua sit, profecta ad nos ab ætate Hesiodi.

Τὸν γὰρ.) ὅρ pro ὅρ. Poëtæ postpositiuo articulo, præponere solent, ubi exigat metrum.

ἀρμύρῃ ἐκτὺ.) Appositio est, ἀρμύρῃ à nomine tuo ἐκτὺς, quod idē est quod βίῃ, id est, victus,
 cibis.

cibus. ΔΗΜΗΤΗΡ autē dicitur Ceres, quasi *μητέρα*, hoc est, terrę mater, mutata γ in Δ. Eadem mutatio literarum apud Latinos: nam Ceres dicitur tanquam Geres, à gerendis fructibus ē terris. Vide Ciceronē secundo libro de Natura Deorum, & Macrobiū Saturnal.

Τὸ ἑκατατάμινθ.) *τοῦ* pro *ἐού*. Articulus præpositiuus loco pronominis demonstratiui, sæpe apud poetas ponitur. Metaphora est in participio *ἐκατατάμινθ*. Sensus est, si amplos habearis redditus annuos, litiga. sed ironice loquit.

Δυσφάτης.) Acre epitheton in iudices avaros, quique se nummulo corrumpi sinunt. Porro singulari rerumpub. iudices, reges uocat, ut olim singularum ciuitatū pastores, episcopi nominabantur.

Ὅσ' ὅλ' οὐ μίση.) Consule prouerbum, Dimidium plus toto, ubi omnia, quę ad hunc locum pertinent, adferuntur.

Κρύψαντες ἴχουσι.) pro *ἐρύσαντες*. Est locutio Attica, per participiū aoristi primi & uerbum *ἴχου*.

Ῥηιδίως γὰρ ἐπὶ καὶ ἐπὶ ἡμᾶς.) Verba hæc per se obscuriora sunt: nos aliquot uersus ad uerbum reddemus, ut uideas sensus absurditatem. Non sciunt quanto plus sit dimidiū toto, nec quantā in malua & albuco utilitas: nam Dī uictum hominibus occultarunt. Facile autē in diē laborāsses, ut in totum annum haberes, licet uiuens in ocio &c. Nō minus hæc inuoluta sunt quàm oracula Loxiæ. Illustrabimus igitur pro nostro

nostro intellectu. Innuit poëta facilitatem uictus querendi apud priscos et primos homines, quam suo seculo abiisse queritur. Illi non arabant, non seminabant, uno die tantum colligebant, quantum per totum annum erat necessarium. Erant autem frugalissimi, malua & asphodelo contenti (nam per has herbas frugalitatem temperantiamque indicat) uerum posteri homines ad uoluptatem proni, nec quibuslibet contenti, laboriosissimam sibi ipsi uitam compararunt, dum mandique uentri grata quaerunt. Non enim intellexerunt utilitatem & commodum maluae & asphodeli, id est, frugalitatis. Voluptas autem in mundum cum alijs malis immissa est per Pandoram, de qua & Prometheo & Epimetheo longam fingit fabulam. Sed poëta noster, ut omnes olim ethnici, ueri luminis expers, nec satis à Deo illustratus, Mosaicæque scripturæ ignarus, quum tamen sciret tanquam per somnium, post primam mundi creationem felicissimum humanæ uitæ statum fuisse, eam paulatim uarios labores & ærumnas occupasse, fingit fabulam, qua istius rei bellam se rationem adferre arbitratur: fingit enim Prometheum offendisse Iouem, hinc mundo tantorum causa malorum, fabricatur Pandora, mittitur in terram, pyxidem adferens Epimetheo omni malorum genere refertam: quam quum ille aperuisset, ignarus alicuius doli, illa euolant, ac totam terram occuparunt. Habemus
fabulam

fabulam poëta dignam. Sed reuera Pandora nihil nobis nocuit. Eua nostra fuit Pandora: si enim illa non peccasset, aut ad peccatum per serpentem non inducta fuisset, adhuc hodie nobis cuncta nascerentur ἀνάροτα καὶ ἄσπαρτα.

Κατάλιον.) Catachresticòs, nam κατάλιον proprie est clauus nauis, hic pro stiuā ponitur, & stiuā pro toto aratro: nam à parte totum intelligitur. Sic indicat primæ ætatis homines non arasse.

Υπὲρ κεπνοῦ καταθεῖν.) Solēt rustici in nonnullis locis peracto opere instrumenta lignea collocare super fumosa laquearia, quo fumus ea corroboraret & exploret. Sic in secūdo libro iubet ut gubernaculū ratis sub hyemem ponatur ad festum. Et Virgilius:

Et suspensa focis exploret robora fumus.

Ερ καὶ ἀφ' ἐλφθάλει.) Narthex fruticis genus est, latine ferula. Ignem ferulis optime seruari, auctor est Plinius libi 13. cap. 22.

Εγίλασι πατήρ) Risit Iuppiter, sed risum planē Sardonium, in quo prouerbio uide Erasmus.

Καλὸν εἶδος ἐπὶ κρατερ.) Græci multa epitheta apponunt uni substantiuo sine cōnexu. Est autem hic repetendus infinitiuus ἐπὶ μιν. Iussit ut imponeret pulchram & amabilem formam.

Ευκοπὸς μελιδωρεσ.) Eandem etymologiam habent epithetum et appellatio, utrunque enim dicitur à uorādo, quod membra uorent & depascāt curæ, Horatius in Odis: Dissipat Euhys curas

curas uoraces. Benedicit curas collatas esse à Venere: nam amor plenus angorum & sollicitudinum.

Αργεφόντω.) Sic dicitur Mercurius, quod Argum Ius custodem occiderit, & sic nos uertimus. Didymus addit, illū sic quoque posse dici, Ἰεργεφόντω τοῦ φόνου, quod sit purus à cæde, nam Deus pacificus est. Aliud adfert Macrobius Saturna. lib. 1. cap. 19.

Ὅραι βαλλίκαραι.) Horæ deæ sunt cœli ianitrices, ut Homerus bis in Iliade testat. Tres sunt, quarum nomina ponit Ang. Politian. in Rustico: Auricomæ in bare exorto de nubibus adsunt Horæ, quæ cœli portas atque atria seruant, Quas Ioue plena Themis nitido pulcherrima Edidit, Ireneque Diceque et mixta parēti (partus Eunomie.

Αὐτὰρ ὁ Λιγάνθη.) i pro οὐτῷ. Vide prouerbiū, Malo accepto stultus sapit.

Μένει ἰλπίς.) Docet in medijs malis semper sperandum esse, quod aliquando meliora contingere possint. De spe autem, quod sola ex omnibus dijs uerset adhuc apud homines, optimos legimus apud Theognidē versiculos, quos nō grauabimur hic ascribere, & ex tēpore uertere:

Ἐλπίς ἐν ἀνθρώποις μόνη θεὸς ἰδὲ λήϊσι,

Ἄλλοι δ' οὐλυμποῖ ἀπολιπόντες ἴσαν.

Ὅχιόν μιν πίσις μεγαλήθεος, ὅχιον δ' ἀνθρώπων

Ἐσθροσύνη, χάριτις τ' ὧ φίλη γῆρ' ἱλίοιο.

Ὅρκω δ' οὐκ ἔτι πίσει ἐν ἀνθρώποις δῖοιαι,

οὐδ' ἔτι οὐδ' οὐδ' αἰς ἄστ' ἀθανάτους. id est,
 Spes homines inter uersatur sola deorum,
 Nam petijt celsos cetera turba polos,
 Cana fides abiit, petijt pudor, ipsaq; mentis
 Sobrietas, Charites deseruere solum,
 Nulla manēt homines inter nūc fœdera firma,
 Non superest unus numina rite colens.

Σιγῇ καὶ φωνῇ.) Verissimè contra Hesiodum
 dicit Plutarchus in præceptis sanitatis, non o-
 mnes morbos soleretacite & furtim inuadere
 in ipsos homines, sed plurimi, καὶ ἀπὸ προσηγμένων καὶ
 προσφρόνων καὶ πύρην αὐτῶν ἔχουσιν ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς καὶ ἀνοικητοῦ αἵματος.

Ὡς ὁμοίᾳ γήλασι.) Sequitur ætatū descriptio,
 qua mōstrat omnia fatis in peius ruere. In hac
 re imitatores habet Aratum, & Ouidium pri-
 mo Metamorphoseōn.

Καρπὸν δ' ἴσθρι.) Vergilius primo Georg. uertit
 hunc locum: Ipsaq; tellus
 Omnia liberius nullo poscente ferebat.

Ζεῦ Δωρῷ.) Elegan^s epitheton terræ, quod ui-
 ræ necessaria det. Sic etiam Venus dicitur γήλα-
 ρῷ. Plinius uult sic terram dictam, quod zeam
 proferat: an bene, nescio.

Τοὶ μὲν Δαίμονες ἴσι.) Tales forsitan facti sunt
 quos uocamus genios bonos, nam hos Græci
 Δαίμονες uocant. Dicuntur autem Δαίμονες, quasi
 Δαίμωνες, quod dij omnia sciant, ut Plato in Cra-
 tylo. Plura de etymologia Macrobius Satur-
 nal. 1. cap. 23. Apud eundem hi uersus in Latinā
 linguam traducti leguntur:

Indige

Indigetes diui fato summi Iouis hi sunt, (res
Quondā hoīes, modo cū superis humana tuē-
Largi ac munifici, ius regū nunc quoq; nacti.

ὅσα ἴσθαι.) ἴσθαι, non raro apud Græcos ca-
pitur pro sacrificare, ut facere apud Latinos.
Verg. Cū faciam vitula pro frugibus. Sic usur-
pat & Cicero pro Archia.

καλέχθης στυγέτης.) Aptissima epitheta inui-
dię. Similia illi tribuit Ouidius 2. Metamorph.

νῦν δ' αἶψα.) Quid αἶψα, explicat Erasmus in
principio Chiliadum. Quintilianus libro quin-
to asserit fabularum primū fuisse autorem He-
siodum, propter hunc accipitris & luscinię a-
pologum. Et multi audent affirmare, sequētes
Quintilianum, apologos Aesopi nomine cele-
bres, non esse Aesopi. Certe Cleodemus apud
Plutarchum in cōuiuio septem sapientum, fa-
tetur imitatione huius fabellę Hesiodę, Aeso-
pum suas composuisse. Admonet autem supe-
riores hoc apologo, ut temperent ab iniuria &
violentia, nec inferiores se opprimant, quod
compium operum nostrorū Dī testes sint, qui
benefacta præmio, malefacta poena compen-
sant: tum quod nisi ad tempus prospero suc-
cessu facinora utantur, tandem prævalente iu-
re & se vindicante.

αἶψα δ' ὅτις ἴσθαι ἴχα.) Aurea est sententia, &
ad incutiendum facinerosis metum ualentis-
sima. Fabius Maximus apud Liuium his uer-
bis eam effert; At ueritate laborare nimis ius

sepe aiunt, extingui nunquā. Simili modo de ueritate loquit diuus Hieronymus aduersus Pelagianos, imitans Liuium. Veritas (inquit) laborare potest, uinci non potest. Miror Erasmi in prouerbio, Malo accepto stultus sapit, sic legere, *Μῆλον δὲ ὑποβιβάζει ἵνα*. & uertere, Tandem sua pœna nocentem Consequitur. Non ille germanus sensus est poëtę, sed hic, nempe interdū quidem regnare uolentiā, iustitia oppressa & calcata, sed id non impune, & nisi ad exiguū tempus fieri, quum tandem iterum *ἵνα*, id est, præualet, & se fortiter uindicat iustitia. Hoc non antè credunt uecordes et malefico corde homines, quàm iam propter facinora supplicium experti sint. Sed non dubito, habuit Erasmus quem imitatus sit.

Οὐδ' ἐπὶ τοῦ βίου οὐκ.) Putat non extremam esse felicitatem, si quis non opus habeat quærere uitæ per mare. & Hercule sic est. Cæterum Hollandi nostri pro summa felicitate ac uoluptate ducunt natâre per cœrulea uada, adeo homines Salaminii sunt, longe dissidentes à Baccho illo Aristophanico.

Ἰλαθὲρ ἰλίσθη.) Hoc aduerbium elegantissime in Dialecticis suis explicat, perpetuū Frisiz nostrę decus Rodolphus Agricola, uir nimis præmatura morte studiosis creptus, cuius mortē quod moderatius feram, facit Viglius Zuichemus, qui ita se ad illius æmulationem comparauit, ut uideatur quodammodo superaturus.

Certe

Certe quantum ad iuris ciuilis sapientiam, iam pridem Rodolphum longe antecessit. Horum me laudes obiter non tam celebrasse quàm leuiter perstrinxisse, lector candide, æqui bonique accipe.

Τῆς ἀρετῆς προπάραιθιρ.) Anastrophe est. Cōstrue, προπάραιθιρ τῆς ἀρετῆς ἴθιλαρ. & uide prouerbum, Difficilia quæ pulchra. Similem sententiam habet Euripides in Heracl. αἰ δ' ἀρετὰ βαίνει διὰ μόχλῳ.

Πλούτῳ δ' ἀρετὴ καὶ λιπὴ ὀπιδί.) Cum diuitiæ in omnibus rebus maximū pondus habeant, tum certe in hoc profunt, quod præcedant ad uirtutem, paupertas facile ad malefaciendum inuitatur. Vnde Callimachus poëta, non uirtutem sine pecunia, nec pecuniam sine uirtute, sed utranq; simul à Ioue sibi dari optabat, quod inops non bene innocentiam suam tueri & custodire queat. Quare poëta noster uult ut quis sibi honesto labore cōparet diuitias: earum enim comites esse uirtutem & honorem.

Αἰδώς οὐκ ἀργαία.) Occupatio est, forsitan pudet laborare, sed hic pudor inutilis & noxius est.

Χρήματα δ' οὐχ ἀπακτά.) Correctio est præcedentis uersus: nam non uult quenquā ita impudentem esse, ut audeat aperte raptorem agere. Laudat igitur τὸ σὺ δὲ τὰ χρήματα, quæ nobis Deus conseruit, dum industrii sumus, & manum cum Minerva simul mouemus. Neminē enim ille dormitantem & oscitantē adiuuat, imò odio prosequitur, ut superius dixit poëta.

καὶ δὲ ἀνὰ μὲν Α' ἔρλερ.) pro κατὰ δὲ ἀνὰ μὲν Α'. Primum è præpositione & abijcitur, deinde & mutatur in Α. Explicat hunc uersum Socrates in Apophthegmatis.

Οὐδ' ἂν βούεσσι ἀποδοίτο.) Magna commendatio uicinorum, adeò ut si boni sint, anteponere uideatur ipsis cognatis & affinibus. Verùm quod hic de boue dicitur, pertinet ad omnes partes rei familiaris, teste Columella libro primo, cap. 3. & eo sensu nos uertimus: Nihil igitur tuarum rerum facile interibit, si habeas uicinum bonum, qui statim in periculo succurrat. Vide prouerb. Aliquid mali propter uicinum malum. Rursus aliud, Ne bos quidem pereat.

Ὁ : μὲν γάρ τις ἀνὴρ ἰσθίλει.) Vide quot habent Græci uoculas planè otiosas, quibus carmen farciunt, μὲν, γάρ, τις, ἀνὴρ, ἰσθίλει. Longe difficilius Latinū agere possit, cui tales uoculae defunt, & si infarciat nō suo loco, ridetur. Sensus est huius loci, hilarem datorem & promptum, quoties aliquid dat de suo, semper aliquam latentē animi lætitiā inde percipere: contrā raptorem suo animo tormenta & cruciatus parare, licet sit uel minutissimum quod rapiat. Nam iuxta uulgare dictū, Cōscientia mille testes. Et Seneca tragediographus: Tutum quis habuit nemo securum scelus.

Οἶκος β' ἀρόρον ἵστα.) Præstat domi habere quod indigeas, quàm foris quærrere per uiciniam, si tu carcas.

caras. Admonet diligentē patremfamilias, ut in tempore omnia necessaria domui suę prospiciat. Nam iucundum est de præsenti cumulo frui, ut dicit sequens uersiculus.

Ex Epist. 1774 1775 d.) Concludit hunc librum commendatione laboris. Nota in fine poemati ubiq; usurpare infinitiuium pro Imperatino, quod semel admonitum uolo.

ANNOTATIONVM IN HESIODVM FINIS.

F 4

SI uacat Aenea rerum dignissime praesul,
 Grataq; sunt animo carmina nostra tuo,
 Perlege quae quondam dulci modulatus aeuena,
 In Latios ausus uertere Graeca modos,
 Ascrei inspiciens ἀμείπας καὶ ὄψ' ἄρ' ποίηται,
 Graecia quo quondam floruit Hesiodo.
 Haec fuerant fateor plectro meliore canenda,
 Hic opus ingenij quippe senilis erat:
 At quia nonnullos tam magna superbia uates
 Eleuat, ut nulla Graeca in honore putent,
 Sum tamen hoc ausus bis septem et quatuor annis,
 Dum mea labuntur lustra trahente dea.
 Sumpsimus et tenuis Graecorum è fontibus haustus,
 Mixtaq; cum Graeca lingua Latina fuit.
 Quicquid id est ad te uatum clarissime uates
 Mittimus, es Clario non minor ipse deo.
 Suscipe, et Hesiodum placido complectere uultu,
 Hic quoq; iudicio scitq; cadatq; iuro.

JOHESIODI AS

CRAEI POETAE OPERA

ET DIES, GEORGICON LI-

BER, NICOLAO VALLA

INTERPRETE.

IERIDES *Muse quoniam mi-*
get inclyta cantu
Fama ducem, & uestri nomen im-
mortale parentis,
Dicite cur hominum pars hec sic
ne nomine iutam

Ducat? & illius cur fama eterna per altum

• *Euolet? hec Iouis est magni diuina uoluntas.*

Ille etenim altitonans summi regnator olympi,

Excitat imbellis animos, & fortia corda

Debilitat, duce quo fortuna inimica superbos

Deprimit, atq; humileis claram super ethera tollit.

Tum mala mens hominis meliorem inclinat ad usum.

Et capiunt molles crudelia pectora cultus.

Exaudi qui cuncta polo specularis ab alto,

Cui nihil ignotum est, sanctissima dirige uera

Iustitie, liceatq; mihi fraterna monere

Pectora, & ignotos uiuendi ostendere mores:

Sunt gemine in terris quibus altercantur in uitam

Mortales cause, uaria quoq; mente trahuntur.

Una quidem studium laudabile sedula curat,
 Altera crudeli rerum depascitur haustu,
 Bella cupit, pugnaeq; exercet iniqua tumultus,
 Inuisum atq; atrox pectus genus: hanc tamen ipsi
 Mortales fugiunt, tandemq; uolentibus hanc Dijs
 Exoptant, huius nequeunt cohibere furores.
 Illam autem prius obscuræ genuere tenebræ,
 Sed fato meliore pater Saturnius illam,
 Et generi humano, et terræ radicibus imis
 Imposuit, segnes artus et inertia corda
 Excitat: alter enim segnis, cui uita manebat,
 Alterius spectans cumulos, mora nulla, bouesq;
 Iungit, et impresso terram diuertit aratro,
 Siue domum curat, siue inserit, alter ad artes
 Vicinum uicinus agit. laudabilis hæc est
 Pugnandi ratio, fugienda sed altera, sub qua
 Inuidet aut figulus figulo, uel egenus egeno,
 Siue faber fabro, dulcisq; poeta poetæ.
 Hæc mea dicta precor toto cape pectore Perse,
 Nec te crebra foro speculantem iurgia uulgi,
 Auocet à studijs, pugnandi inimica uoluntas.
 Nemo forum sequitur quem non fouet annua messis,
 Et bene clausa domi Cereris gratissima dona.
 Hæc querenda prius, dehinc si uadat i pete uulgus
 Et fora, in alterius rebus certamina pone.

At non

At non illud ages iterum germane quod olim
 Ausus es infelix, litem hanc data iura resolvent.
 Scis quondam inter nos patria est partita facultas,
 At tu nil iusta multum plus parte uereris
 Tecum efferre rapax: corruptus munere iudex
 Ille tuo est, sub quo tota hæc sententia pendet,
 Ignarus: non nouit enim quàm dulcius, aut quàm
 Sit melius toto medium, seu uiuere malua
 Vtilius, quantum uali seu uiuere porro.
 Hos ueterum uictus occulta uere superni,
 Inq; polo retinent coelestes, tempore quorum
 Sæ fuit una dies tenui exercenda labore,
 Vna quiescenti tibi dehinc alimenta parabat
 Annua, tunc poterat genitoris robora fumo
 Exploranda dare, et nulli iuga curua premebant
 Terga bouum, nullum nulli sensere laborem.
 Hos uoluit faciles uiuendi abscondere mores
 Ira Iouis, quom se deceptum fraude Promethi
 Sensit, et illius causa mortalibus auxit
 Curarum moles, surreptionq; abdidit ignem.
 Reddidit hunc iterum terris, curuaq; latentem
 Surripuit serula cauto puer ille tonanti
 Iapetionides, iacto qui fulmine gaudet.
 Ludit fraude sua, subitam tamen arsit in iram.
 Hæc puer effatus nubis collector aquosæ,
Iapetionide,

Lapetionide cuius prudentia cunctos
 Consilio excellit, magnum spreuisse tonantem
 Arte tua, gaudesq; dato mortalibus igne,
 Heu nocituro tibi generi nocituro futuro.
 Tale mali genus excutiam quo pectore toto
 Exultent homines, cupidi sua damna ministrent.
 Subrisit fatus diuum pater atq; hominum rex
 Vulcanum aspiciens, atq; illi talia mandat.
 Vade celer speciem è terra, mixtoq; liquore
 Confice mortalem cui uocem & robora iunge.
 Sitq; ea uirginæ celestis imago puellæ
 Quam sibi quisq; uelit, dea quam doctissima Pallas
 Instruat, & uarias percurrere pectine telas,
 Adijciat capiti facilem Venus aurea formam,
 Curet ut assidua simulata cupidine corpus,
 Fallacemq; addat mentem & fallacia uerba
 Interpretes superum uictor Cyllenius Argi.
 Dixerat, imperio Iouis annuit æqua uoluntas
 Cœlicolum, extemplo fingis Vulcanæ puellam
 Virginis ora deæ similem, quam glauca Minervæ
 Cinxit, & ex omni fulgentem parte poluit.
 Huic etiam Charites, etiam celeberrima Pitho
 Aurea candenti posuere monilia collo,
 Effuseq; comas ori de flore coronam
 Vernali tribuere deæ tamen Attica Pallas

illam

Illam præcipuo formæ decorauit honore.
 Et superum interpres uictor Cyllenius Argi,
 Fallacem attribuit mentem et fallacia uerba,
 Sic pater altitonans diuino iusserat ore.
 Quandoquidem dederat sua munera quisq; deorum,
 Mercurius meritò Pandoram nomine dixit,
 Exitiale malum mortalibus et fera pestis.
 Postquam autem tantos confecit Iuppiter astus,
 Mercurium ad magnum iubet ire Epimethea, dono
 Cui serat hanc, quia nil ueritus præcepta Promethi,
 Scilicet à magno caperet ne inuitus olympo?
 Cepit, et accepto nouit sua damna Epimetheus.
 Nam prius humano generi secura manebant
 Tempora, nulla mali species aut cura laboris
 Morborumq; genus, tristem qui funeris atrì
 Corripuere uiam, quibus omnis frangitur ætas.
 Vivere dulce fuit quondam, sed tegmen ab iuna
 Dum Pandora leuat, totam exiliere per orbem
 Curarum infestæ effigies, spes sola remansit
 Intus, et è labris ima sub parte resedit.
 Obsistit impositum nam tegmen abire uolenti.
 Sic qui fulmen agit nubis collector aquosæ
 Iusserat, innumeraeq; etiam mortale uagantur
 Per genus infandæ species, quibus æquor et omnis
 Terra infecta tuncet, morbi noctesq; diesq;

94 HESIODI OP. ET DIES

Sponte sua sine uoce ruunt, namq; ab Ioue summo
Ablata est illis quaecunq; potentia fandi.

Sic impune parens offenditur ille decorum.

Si uacat ô frater, si non audire recusas,
Ordine plura canam. genus immortale creationem
Ac mortale simul credendum est, aurea primum
Secula Dij superi totum sparsere per orbem,
Tempore quo cœli imperium Saturnus habebat,
Tunc homines diuûm uiuebant more, neq; illos
Anxia curarum moles, operumq; labores
Lassabant, aberat tristi cum mente senectus,
Semper et in ualido regnabant corpore iures,
Nulla mali labes, conuiuia læta placebant.
Mors similis somno fiat, atq; uberrima tellus
Omnia liberius nullo cogente ferebat,
In commune bonum, nec quisquam inuidit habenti.
Quàm felix ætas? erat omnibus una uoluntas,
Et taciti letos soluebant pectora in usus.

Aurea postquam hominum paulatim defuit ætas,
His pater altitonans meritos adiunxit honores,
Sub terris habitare dedit, qui numina facti,
Et genus humanum, sancte quoq; iura tuentur,
Iustitiæ tenebris circumfusiq; peragrant,
Terrarum fines et opes mortalibus augent.

Proxima successit terris argentea proles,

Auro

Auro deterior, sensuq; & moribus impar.
 Tunc sibi quisq; sue fœdere sub ubera matris
 Ocia mortales, paulatim adoleuit in annos
 Ingenij rude principium, quo decolor ætas
 In proprijs etiam laribus rude pectus agebat.
 Aucta tamen postquam ad summos peruenerat annos
 Vivendi breuius spaciū fuit, anxius ardor
 Curarum incumbens aderat, quas improba mentis
 Gaudia fecerunt, alterna iniuria nunquam
 Defuit, & nulla in superos reuerentia, nullos
 Sacrorum ritus ætas argentea uidit.
 Hanc deus extinxit meritam flammatus in iram.
 Postquam hominum occubat argentea secula tellus,
 Non tamen illorum sine nomine uita recessit,
 Sub terrisq; dei sedes cōuere secundas.

Tertia post illam successit ænea proles,
 At nihil argento similis, Dracunculq; creata
 Sanguine, dura quidem, robustaq; pectora tendens,
 Totā feri misero Martis struebat amore.
 Nulla quies illi, nullum ius, durior ætas
 Ipso adamante fuit uultu metuenda superbi,
 Cui nunquam inuictum robur, fortesq; lacerti
 Desiderant huiusmodi, tunc ærea tela, domusq;
 Omnis in ære labor, non ferri emergerat usus.
 Hec autem proprio proles consumpta furore

Ad

Ad gelidi loca nigra Iovis sine honore recessit,
 Et quanquam extiterit invicto robore, ab atra
 Morte tamen victa est, solis lumenq; reliquit.

Postquā autē occulta est, atq; aenea corruiſit ætas,
 Quarta fuit soboles melior, cui plurima toto
 Iustitiæ hærebant animo præcepta uerenda,
 Divinum genus Heroum, primumq; uocari
 Semidei, immensos illi patuere per orbes.
 Hos insanus amor Martis, belliq; nefhandi
 Ardor, Agenorida septem prope moenia Cadmi
 Oedipodæ imperij causa consumpsit. Et alti
 Hos maris undisoni fluctus, quom Pergama classes
 Argolicæ peterent, ubi pallida mortis imago
 Desuper incubuit, dum iusto ulciscitur ense
 Tyndaris. hos etiam toto diuisit ab orbe
 Iuppiter, Et uitæ meliorem tradidit usum,
 Elysiosq; dedit colles habitare profundi
 Littus ad oceani, felix Et sancta propago
 Hic ubi uernat humus, ubi dulcia poma quotannis
 Ter gremio effundit nutrix uberrima tellus.
 O utinam non me quinta cum stirpe creassent
 Fata, sed antè mori, seu post licuisset oriri.

Ferrea nunc ætas, quam curæ Et mille labores
 Nocte dieq; premunt, paulatimq; illius instant
 Exitio: sic Dijs placitum, sed prospera tanto

Fata

Fata etiam uenient aliquando in turgine rerum,
 Nec minus hæc infanda hominum delebitur ætas,
 Cum matura ævus illorum tempora cani
 Inficient crines: natis nec ut ante parentes,
 Nec patribus nati similes, nec ab hospite tutus
 Hospes erit, sanctum corrumpent fordus amici,
 Et fiet grama ciens inter discordia fratres.
 Viuet honoris inops hominum properata senectus,
 Nec pudor effractus senio obiurgare parentes.
 Infelix soboles legem et præcepta deorum
 Nescit, et inualido non hæc alimenta parenti
 Iusta suo reddet. quid enim quod iniqua rapaces
 Apparet usq; manus, urbesq; et moenia narent
 Alterna deleta manu: iurataq; fallent
 Numina, Iustitie nulli tribuentur honores,
 Pulsa gemet Bonitas: illum uenerabitur orbis
 Cui mala mens suadet fra crimina: tota iacebit
 Tota quidem orbato tecum Reuerentia uultu.
 O dea Iustitie soboles, en improba lædet
 Si probus ullus erit, quem contra insurget iniqua
 Voce sirens factum affirmans, alitrixq; malorum
 Inuidia incedet fatali torbida uultu.
 Proinus humanas sedes Astræa relinquet,
 Diua suos pariter tendet Reuerentia cursus
 Ad superos, nitido uelata corpus amictu.

Nulle recedentes ille mortalibus agris
 Non cessanda tamen rerum mala semina linquent.
 At nunc te moneam, quanquam sapias omnia, iudex
 His intende animum: sed quid iuuat ista monere?
 Stultus maiori quicumq; resistere tentat,
 Vincitur, et magno poenas subit inde pudore.
 Sic ego sum tanquam uolucris quam prenderit astur,
 Prensâq; sublimes agitur philomela per auras.
 Hæc dolet infelix ungui transfixa recuruo,
 Quam contra horribili raptor sic intonat ore:
 Quid misera exclamas? te multo fortior astur
 Te premit, huc adsis quo te meus egerit ardor,
 Et quanquam bene suaue canas, mihi cœna futura es
 Si lubet, aut dimissa iterum remeabis in auras.
 Sic fatus, tacuit pennatus et impiger astur.
 Tu modo iustitiam cole, nulla iniuria Perse
 Tecum habitet, fatale gemit secum illa, nec illam
 Vllus amat, nisi mens cui uilis et improba surgit.
 Vir bonus hanc inferre timet: quod si intulit, æsti
 Poenitet, et magno contristat corda dolore.
 Est uia iustitiæ melior, qua uincitur omnis,
 Omnis ad extremum ueniens iniurius ardor.
 Quid dicam? quod nunquam aliquid dementia nescit,
 Ni modo passa prius: sic qui male iura ministrat,
 Peierat, et tandem dementi panditur error.

Sripe iustitiam, corruptus muncere iudex
 Nus violat, dolet hæc, et nulli uisa per orbem
 Tristis it, et lachrymans poenam mortalibus orat;
 Qui uiolant iura, et recti sacra fœdera rumpunt.
 Verum ubi iustitiae sancti seruantur honores,
 Iudicioq; pares et ciuis et aduena pendunt,
 Urbs inget, augetur soboles, pax leta uagatur,
 Pax iuuenum nutrix, nunquam his fatalia bella
 Preparat altitonans, nullis in rebus egestas
 Minet, in quenquam nulla est offensio, dulci
 Quos iuuat interdum genio alleviare labores,
 Terra quibus large fundit sua semina, et alta
 Fontibus innata mittunt sua munera quercus
 Glandiferae in summo: media tamen arbore iussunt
 Undiq; apum ingentes acies, et stemq; ministrant
 Lanigerae pecudes, per se magis omnia florent,
 Non his externas merces uehit ardua puppis;
 Omnia dat tellus. quid enim quod iuncta marito
 Et patribus similes emittit foemina partus?
 Non datur hoc quibus illa placet violentia iuris,
 Hos ad supplicium uocat alti cura tonantis.
 Nepe subit poenas plebs tota miserrima tantum
 Tenuis ob noxam, pestis firmit atra per urbem,
 Et male suada fames, paulatim deficit omne
 Vulgus, et hic uacuos ostendunt tecta penates,

Formina nulla parit. Sic sævit Iuppiter erga
 Quos malefacta iuuant, qui si modo forte cruentum
 Militiæ exerceant studium, mora nulla sinistro
 Marte cadunt: uel si potius iuuat ire per altum,
 Fluctibus in medijs summergeitur obruta puppis.
 Vos igitur qui iura datis, conuertite mentem
 Ad tales hominum poenas, diuina potestas
 Mortales circumuolitans uidet improba, quorum
 Iudicia emergunt multorum in damna, deũq;
 Ignorant monitus, genus hi mortale pererrant
 Innueri, tenebris circumfusiq; tuentur,
 Iustitiæ sacra iura domant, genus omne malorum.

Illa quidem uirgo est supero Ioue nata parente,
 Nomine clara suo, coetuq; uerenda deorum,
 Quam si quis uiolet lachrymans sua fata parentis
 It Iouis ante pedes, et lamentabile fundens
 Humanos queritur mores, ac debita poscit
 Supplicia in populos. tu iudex causa malorum
 Qui uiolas sacra iura deæ, iam dirige mentem,
 Ius cole, in alterius te nulla pecunia uertat
 Damna, nocet sibi qui cuiquam nocet, et male suadet
 Ille sibi, in quenquam si quis male iura ministrat.
 Cuncta uidet pater omnipotens, et quod mihi tecum est
 O iudex, modo si lubeat speculatur ab alto,
 Nil latet hunc, aut hoc quales tribuanur honores

Iustitiæ

Iustitie in populo, quam non ego pectore toto
 Nec mea progenies coleret, postquam orbe sub isto
 Spreta iacet bonitas, et ius iniuria vincit,
 Inuito lome ni fierent. hæc accipe frater,
 Hæc animo meditare, iniustum pone furorem,
 Ius quoque frater ama, sine quo genus omne stratum
 Credimus alterno certatim corpore pasci.
 At nos instituit vite melioris origo.
 Iura dedit pater omnipotens, ea pectore toto
 Si quis habet, decus æternum pia præmia reddet.
 Iuppiter affligit si quis pro teste uocatus
 Peierat, ac merito pensatur culpa nocentis
 Supplicio: offendens ius, ille offenditur una,
 Ex quo obscura quidem nulli quoque cognita surget
 Posteritas iusto de sanguine nata propago,
 Clara caput tollet patrio servata decore.
 Hæc quoque que refram stultissime concipe frater,
 Quam facile innumeras uitiorum amplectimur artes,
 Haud procul illa habitant, brevis est via qua sit eundem.
 Est via virtutis contraria, sudor anhelus
 Hinc sequitur, que se scopulosis ardua cliuis
 In longum prorumpit iter, riget aspera primo
 Ingressu, levis est postquam alta cacumina tanges.
 Optimus hic sese qui novit cuncta magistro,
 Prospiciens rerum fines meliora sequutus.

Dignum laudemque parentem recta monenti
 Credimus: ille tamen sibi quoniam consulit, aut qui
 Alterius praecepta fugit, vir inutilis extat.
 Ergo age frater ades generoso è sanguine Perse,
 Neu fuge fraternos monitus, operare laborem,
 Alma Ceres ornata caput sua dona ministret,
 Sic tibi plena domus. segnem crudelis egestas
 Opprimit, hunc homines odio superique sequantur,
 Torpenti similem fucō, cui spicula surgunt
 Horrida, distensionque fauis consumit edendo
 Semen apum, piger ipse sedet, vitatque laborem.
 Tu modo curam operi quantum potes adijce frater,
 Horrea sic rumpunt messes, sic copia rerum,
 Sic pecus augeatur, sic tu mortalibus et Dijs
 Gratus eris: segnes animos et inertia corda
 Oderunt: operi laus est imponere curam,
 Turpe sed hinc prohibere manus: incumbere labori,
 Forsitan ad studium torpentia pectora uertes,
 Dum partas ostendis opes, uirtutis adeptus
 Nomen et aeternum laudis decus, utere quæso
 Arte, para uictum, uiolare aliena ne phandum est,
 Fac superis æquandus eas, incumbere labori,
 Nec pudeat, pudor hic multos inhonestus egentes
 Secum habet, auget opes fiducia, qua melior res
 A superis non it: proh rerum insana cupido,

Prob animis infusa lues, iam nulla pudoris
 Cura, iacet passim longe post terga relictus,
 Tu coheris, duce te paulatim corrui ille.
 Dijs inuasis homo cui mens intenta rapinis
 Imaginat, neq; enim semper felicia durant.
 Nec minus omnipotens poenis affligit eisdem
 Qui seruum offendit, vel qui sanctissima frangit
 Foedera amicitiae, seu qui cum coniuge fratris
 Non pauet infandos coitus fraternus adulter,
 Vel qui in pupillos audet uim ferre nefandam,
 Vel qui in longeva confectum aetate parentem
 Horribili uoce insurgit, uixq; abstinet illi
 Verbera, non impune tamen stat poena nocenti
 Post obitum. Depone igitur tam falsa superbia
 Mentis consilia, & melioribus utere quæso.
 Tibi pro uenerare deos, ijs tempore in omni
 Et mundè & piæ liba cum clara nitescet
 Sole dies, aut cum nox circumfusa tenebris
 Abscondit terras. casto torrenda sub igne
 Hostia mactetur, hymnos cane, thura ministra,
 Ut tibi Dij faueant, immensaq; copia rerum
 Hinc tibi nascatur, multis ut egentibus ipse
 Subuenias, non ut uanas germane rapina.
 Conuiuas inter si uis discernere amicus,
 Non hostis, ueniat primum uicinia: nam si

Aduersi quicquam acciderit de more repente
 Primum illa occurret, quæ si sine uestibus esset
 Nuda etiam ueniet, quod nec tibi sanguine iunctus
 Non aget, iste sibi uestes atq; omnia ponet.
 Improba damnosa est uicinia, sed proba si sit,
 Vtilis. hæc igitur cupienda est pectore toto
 Tanquam laudis opus: neq; enim lamenta refundes,
 Amisisse bouem, proba si uicinia tecum est.
 Acceptum melire, & eodem pondere redde
 Vicino tibi, ut hic iterum succurrat egenti.
 Res male parata mala est, damnosaq; semper ab illa
 Ergo caue: nec te uincant in amore sodales.
 Illum adeas qui te, fac mutua munera reddas,
 Sponte datum capias, scelus est letale rapina.
 Quicumq; etsi magnum aliquid largitur amico,
 Letatur: quicumq; iacit de fronte pudorem,
 Et rapit alterius quanquam infima, turbat amici
 Visceraq; & mentem cui uis illata rapinae.
 Adde parum paruo, paruo superadde pusillum,
 Fiet & hoc magnum, infelix pelletur egestas,
 Si modo rem cumules. hominem non ledit habere
 Cuncta domi, nocet esse foris. quàm dulce bonumq;
 Præsent accipere, atq; absente carere molestum est.
 Tunc bene potandum cum plena effundit ab alto
 Vina cadus: tunc parcus eris cum parte Lyæus

Defluit

Desluit è media: sed cum declinat ad unum,
 Spumantes iterum cyathos & pocula sume.
 Quicquid polliceare homini seruetur amico,
 Si quicquam cum fratre tibi est, testem adijce rebus
 Subridens: nocuit non credere, credere semper.
 Né ue tuam alliciat meretrix caue formina mentem,
 Rem totam norat illa nimis dum blanda uidetur.
 Heu quàm damnosum est mulieri fidere cuiquam.
 Rem patris acceptam melius fouet unus haeres,
 Auget & hanc. at tu plures in morte relinque
 Ex te ortos: nam plura pater Saturnus illis
 Attribuet. sed te si cecus tangit habendi
 Ardor adhuc, fragiliq; placet tibi gloria rerum,
 Hec age quæ moneam, & uarios operare labores.

HESIODI ASCRAEI LI-
 BER SECVNVS DE A-
 GRICVLTVRA.

VM caelo emergunt sublimi ab Atlante
 tide notæ

Pleiades, truncanda Ceres, morientib. illis

Mitte in aratra boves: latitare ea sydera

Viginti totidemq; dies, annoq; uoluto (dicunt

Apparent iterum, maturam incidere messem

Rursus & incipiunt dentata falce coloni.

Hanc legem agricolæ atq; habitantes littora servant,
 Aut qui pingue solum, uallosq; tecta tenerent.
 Nudus ara, nudusq; sere, et mete corpore nudo,
 Si tempestuosos agrorum ducere cultus,
 Augeriq; illos magnis successibus optas,
 Nêne aliena roges interdum pauper egenus.
 Quod si ad nos supplex iterum fortasse redibis,
 Non iterum dabimus, iuuat exercere labores
 Improbe, quos inter mortales diua potestas
 Sortita est, ne tristis inops cum coniuge moesta,
 Aut cum natorum misera comitante caterua
 Victum à uicino rogetes, dare negliget iste:
 Bis uel ter fortasse dabit, dehinc si petis ultra,
 Proficies nihil: at tu plurima uerba refundes,
 Orabisq; iterum, frustra tamen artibus ut te
 Iam pridem admonui inuigila, atq; incumbere labori.
 Dira fames procul hinc abeat, tua debita solve.
 In primis tibi conde domum, precioq; ministram
 Dehinc eme, quam possis custodem adiungere bobus.
 Pone domi quantum toto tibi sufficit anno,
 In rebus spes est alienis irrita: nam si
 Hic dare fortè neget, tu semper pauper egebis.
 Tempora labuntur, operum quoq; deficit usus.
 Ad cras rem differre nocet: nunquã horrea nunquam
 Implet iners aut qui tempus producit. habenda est

Cura operi, turgescet opus. mala mille molestant
 Affliguntq; hominem cui segne et inutile corpus.
 Cum bene se possit rapidi vis ignea Phœbi,
 Ac pater omnipotens fecundis imbribus æther
 Desilit in terras, et languida membra resonant
 Iampridem amissas æstivo in tempore vires.
 Nam breue sol hominum supra caput æstat ab alto,
 Ac de nocte magis currus exercet agendo.
 Tunc operam multo antè memor discinde securi
 Syluam incorruptam, tunc germina desinit arbos
 Fundere, datq; suas volitare per aëra frondes.
 In tres tende pedes mortariæ, continat tres
 Pistillus cubitos, pedibus quoq; confice septem
 Temonem, qui si fuerit protentus in octo,
 Hinc tibi malleolus crebros formetur in ictus,
 Palmariamq; trium rota sit, varijsq; repone
 Ligna efficta modis, validamq; in montibus ætis
 Quere, uel effuso campi super æquore pinum
 Aestiuam, compone mamon qua firmet arator,
 Temoni cuneis dentaliq; alliget imo,
 Torqueat et fortes illa durante iuuenkos.
 Binaq; præterea testis seruentur aratra,
 Sic melius: nam si casu discinditur unum,
 Restat adhuc aliud ualidos agitare iuuenkos.
 Temonem ex ulmo uiridi seu confice lauro.

Stina

Stipa sit ex pino, dura dentalia quercu.

Duc in aratra bouem nono qui uiuat in anno,

Apta etas operi matura est: franget aratrum

Bos iuuenis munitans iuuenili praelia cornu,

Et rixam exacuens opera imperfecta relinquet.

Quere quater decies annorum etate bubulcum,

Quadrifidus panis et ossilis cesius in octo

Sit cibus huic: recto sulcabit uomere terram

Si maturus erit: studium intermitte arandi

Iunior, aspiciensq; pares etate colonos

Ibit ad hos, ludosq; ciet lasciuia iuentus.

Ergo non melior iuuenis, neq; semina uerse

Spargere humi, quantum terrae mensura requirit.

Contemplare etiam quom grus è nubibus altis

Afidos agitat clangores, runciat imbrem

Venturamq; hyemem, tempusq; indicit arandi.

Angit et illius mentem cū nulla bouum spes.

Tunc redeant fessi plena ad praesepia tauri,

Tunc proprios operare boues et plaustra. sed inquit.

Non habeo, dabit hic: facile est petere atq; negare.

Mentis inops alius, quid enim componere currum

Tunc uolet, ignarus non nouit quantus in illo

Sit labor, et centum compagibus insita ligna

Quae debent multo ante domi prouisa reponi.

Præterea cum tempus adest rescindere campum

Fortius

Fortius infistas operi, exercere ministros,
 Nam uerenda duplex tibi sicca atq; humida tellus.
 Vere nouo ueniant celeres ad aratra iuuenti,
 Fertilis ut grauida cidmus procumbat arista,
 Neu te decipiat cum semina colligit æstas.
 Sit noua cui studeas tellus inarata quotannis.
 Terra recens large natis alimenta parabit.
 Plutonem in primis uenerare, atq; annua sacra
 Vota refer Cereri, quom sinea innixus agendo
 Incipis exercere boues, stimuloq; fatigas,
 Sic immensa tibi surgent Cerealia dona.
 Semina quom terræ committis ponè sequatur
 Seruulus, atq; anibus rastro sata læta recondat.
 Optima crede iuuat rerum prudentia cunctos,
 Læditur aduerso qui negligit omnia fato.
 Si sit pingue solum, grauide inclinantur aristæ,
 Felicesq; operum successus Ioue summo
 Hinc capies, neq; sub tectis extendat arachne
 Fila, sed immense replebunt horrea messes.
 Tunc gaude, et cani florentia tempora ueris
 Letus agas, quom te incassum crudelis egestas
 Afficit, et parto turget domus, atq; aliena
 Re tibi non opus est, tua pluribus adiumentum.
 Fit sterilis tellus medio uersata sub æstu,
 Hincq; solo residens inas falcabis aristas,

RO. HESIODI OP. ET DIES

Aversos religans culmos, tenuisq; sequetur
 Spes uita, pauci te mirabuntur ab agris
 Parua sub exiguo referentem farræ canistro.
 Difficile interdum mutabile noscere tempus.
 Mobilis et uaria est alti natura tonantis.
 Ac si tardus aras, tarde tibi solus aranti
 Afferet auxilium: si largis imbribus æther
 Tris noctes totidemq; dies non cessat ab alto,
 Donec replevit ualidi uestigia tauri.
 Tempore quo querna residens super arbore coccys
 Exululat, gaudentq; hominum mortalia corda,
 Vere sub aprico sit tardus forsitan eques,
 Qui tempestiuo diuerit uomere terram.
 His intende animum, nec florida tempora ueris
 Te lateant. glacialis hyems tibi cognita surgat,
 In qua incumbendum est, nec te ulla taberna moletur,
 Aut narrata loco sub apri fabula tardet,
 Dion frigent alij, uir rem tamen impiger auget.
 Surge igitur nec te paupertas opprimat illo
 Tempore, dira fames tenues facit esse lacertos,
 Elatosq; pedes et crura tumentia multo
 Sanguine. segnis inops et spe suspensus inani,
 Inclinat mentem scelere, et meditatur iniquos
 Unde paret uictus, hominem spes nutrit egentem
 Irrita cui nihil est, et tota luce uagatur.

Dion

Dum media elapsa est æstas, properate ministri,
 Condite dic casulas, nam semper non erit æstas.
 A Iano mensē dictum caue, nubibus ille
 Letales bobus glacies & frigora ducit.
 Thracius insurgit boreas, & turbine factō
 Disturbat maria ac campos sylvamq; sonantem,
 Alticomas quercus, annosaq; robora pinus.
 Diriat ex alto, & ualles iaculatur ad imas.
 Sylvarum auditur fragor undiq;, sed fera diros
 Arrigit ipsa pilos, caudamq; in cruribus angit.
 Quin etiam quibus est uillis densissima pellis,
 Perforat ille quidem setosaq; pectora transit.
 Nec se defendunt dira sub ueste iuueni,
 Et misere algescunt hirsuto crine capellæ.
 Vincit ouis boream instantem, fultoq; repellit
 Tegmine lanarum, sed non obsistitur illi
 A senibus, ceruo facit hos incedere collo.
 Non tamen ad teneram penetrat boreale puellam,
 Frigus, at illa domi cui nondum nota libido
 Matris apud charæ gremium sedet, atq; hyemales
 Non sentit glacies, & tota nocte quiescit,
 Atq; oleo teneros interdum perluit artus.
 Tum polypo durum est gelidis habitare sub undis,
 Nec uidet unde sibi uenietur in æquore prædam,
 Alluciâq; famem, proprios tum deniq; in artus

Vertis

Verlit atrox rabiem impensam, sic imbris atris
 Turbatur mare, sic atra caligine cœlum.
 Sol quoq; ad Aethiopa radios & lumina fiendit,
 Rarus apud Graios, fugiunt animalia curui
 More senis, ualles imas & dente trementi
 Concaua saxa petunt, nemorum tenebrosaq; tecta.
 Tunc quoq; ne noceant hyemes tibi protegat artus
 Mollis chilena tuos, cui tecta ex ordine recto
 Pauca, sed aduerso ducantur plurima fila,
 Sitq; ea criore tenus, uetat hæc per corpora setas
 Surgere, & instanti prohibet direscere uento.
 Tegmina sunt pedibus taurorum è pelle cothurni,
 Nec nocet hos inflare pilis, ut frigora uincas.
 Hædorum teneras neruo bouis insue pelles,
 Ac dorso suspende, tegant capita alta galeri
 Ne madeant aëres. borea spirante cauendum est
 Frigoribus, tunc ros cœli diffusus ab alto
 Educat & Cererem sacros operumq; labores,
 Ille quidem ui uentorum è fluuialibus undis
 Tollitur in sublime, & matutinus in agros
 Desilit, interdumq; expectat tempora noctis,
 Interdum borea nubes agitante procellas
 Vertitur in uentosam hyemem, fuge prouidus illans.
 Acceleretur opus, pete tecta obstantia uentis,
 Ne forè obscuro nebularum infusus amictus

Immadeas, largosq; imbres pluat humida uestis.
 Pascua tunc carpant quamuis non pingua tauri,
 Quippe leuis labor & longa sub nocte quiescunt,
 Nutrimentum ingens, uobis uberrima mando
 Agricola, faciliq; dies transire labore.
 Hæc seruanda tibi donec nox æqua diebus,
 Atq; iterum satio committit semina terre.
 At dum sexdecies sol arduus occidit undis
 Hybernum post solstitium, sacrosq; relinquens
 Oceani fluctus sublimi Arcturus olympo
 Exoritur, primumq; cupit splendescere sydus,
 Tunc uites incide: noui neq; nuncia ueris
 Antiquos iterans questus præcedat hirundo.
 Dum tamen immensos effundit Pleiæ æstus,
 Profiliensq; umbrosa petit plantaria limax
 Tellure è sicca, tunc uinea nulla ligonem
 Sentiat, accelerentq; uncata fædæ ministri
 Maturam in segetem, nec te pulcherrima Tempe
 Detineant segnem, matutiniq; sopores.
 Eia age rumpe moras, pelle ocia segnia pelle,
 Dum uocat alma Ceres, robustaq; collige farræ,
 Pone domi quantum toto tibi sufficit anno,
 Mane operi assurgens, operis pars tertia mane
 Conficitur. labor haud grauis est. de mane uiator
 Longum linquit iter, taurosq; exercet arator.

H Præterea

Præterea sua dum scolymus florentia mittit
 Germina, & in ramis dulces resonare cicadae
 Sole sub ardenti incipiunt trepidantibus alis,
 Fit capra tunc mollis, tunc sunt dulcissima uina,
 Poeminaq; urenti Veneris prurigine corpus
 Appetit insanos coitus, lassantur ab aestu
 Membra uirum, tantumq; potest uis ignea solis.
 Tunc licet ardores gelida releuare sub umbra
 Fontis ad apricos latices semperq; fluentis
 Murmur aquæ, faciles quam circum leniter auras
 Aspirant, zephyris plerumq; agitantibus illas.
 Hic hilares letus cyathos & pocula sune
 Biblina, ter infusa magis quæ temperet unda.
 Hic tibi ab uberibus caprarum caseus adstet,
 Quæ nullos pascant foetus, hic lactea liba,
 Hic tibi syluestris ponatur caro iuuenæ,
 Quæ nondum enixa est: hic mollior hædulus adsit,
 Et iaceas saturus patula sub tegminis umbra.
 Surge tamen cœlo dum fulget Orionis astrum,
 Tempus adest, Cereri sacras terat arca fruges
 Auentos posita atq; ingenti æquata cylindro,
 Nec nisi libratae ducantur ad horrea messes.
 Postquam autem satis ad uictum tibi contulit æstas,
 Continuò cui nulla domus sit quære ministrum,
 Adde etiam ancillam quæ sit sine prole, molestum est

Ac graue seruitium illius quam cura remordet
 Maiorum blandire cani, panemq; ministra,
 Per iugil anie fores sedet ille, domumq; tuetur
 Dente rapax, furiq; altis latratibus instat.
 His propere exactis, foenum paleasq; reconde,
 Hemionos quantum satis ac nutrire iuuenços.
 Inde laboranti requies præbenda colono
 Tempus, & exhaustis pariter iuga demere tauris.
 Dum tamen in media cæli statione refulget
 Sirius, Orionq; loco splendet eodem,
 Et rosea Arcturi cernit Pallantias astrum,
 Tunc uas tenero abscondens de corpore nostrum,
 Per bis quinque dies tepido sub sole iacentes
 Pande: dies etiam mollescat quinque sub umbra,
 Dehinc torque, & capiant uegetes incensa Lyæ
 Munera: sed sydas cum deficit Orionis,
 Pleiadesq; Hyadesq; cadunt, meminisse iuuabit
 Protinus impresso subuertere uomere terram.
 Stat tempestiuo cunctis exercere labore.
 Si tamen instrum iuuat ire per equor, & alta
 Puppe uchi, moneo ne quando ab Atlantide natus
 Orion sequitur, totoq; excludit olympo,
 Et uideas illas medio submergere ponto,
 Nauigio incumbas, mare uinc tollentibus curis
 Obscurum undosos iaculat ad æthera fluctus.

116 HESIODI OP. ET DIES

Tunc igitur iaceant religatæ ad littora puppes
 Saxorum obnixæ obicibus, ne fortè ruentes
 Discutiant uenti: pateat pars ima carinæ,
 Ne pluuiam excipiens putri marcescat ab imbre.
 Instrumenta domi naualiaq; arma quiescant
 Pensa, gubernaculiq; exploret robora fiamus.
 Interea Cereis sacros operare labores,
 Nec prorsus fugiendus ager, labatur in altum
 Aequor amica ratis dum non magis unda timefcit,
 Nec refluunt uasti sublato gurgite montes,
 Vadat onusta tamen censu reditura superbo.
 Sic meus ille quidem genitor dum pauper egeret
 Errabat maris alta secans, fluctusq; profundos.
 Ille olim Aeolidam curuatq; littora linquens
 Appulit huc, non spe lucri commotus auarus,
 Durum opus exercere inuisa iargebat egestas.
 Ille uagus demum prope Tempe Heliconia sedens
 Ascream incoluit, cœli in regione molesta,
 Frigore nunc nimio, nunc quæ intolerabilis æstu est.
 Tempore quosq; suo iuuat exercere labores,
 Namquam ante omnes, cuius si te ulla remordet
 Cura, placetq; altos sulcare per æquora fluctus,
 Dion faciles spirant uenti & furor ille quieuit,
 Ne te inuisa fames alieno uiuere parto
 Cogat, & inuitus multorum debitor exies.

Vade

Et ad nec in cymba, sed te uelut ardua puppis,
 Ingentes referant census ingentia mercis.
 Pondera, præterea quæ sunt aptissima nautis
 Tempora narrandū est, quāquā mihi parua per undas
 Vita fuit, uixq; ex illa tantum Aulide cursus
 Littus ad Eubæon, sub quo omnis Græcia quondam,
 Dum pelago deservit byemis conuenit in unum,
 Et meritò infandos fatum iuratur in hostes.
 Ade mihi placuit non longe ad Chalcida cursus,
 Huc ubi magnanimum genus Amphidamantis Achivū
 Constituunt populis certamina, et inclyta quondam
 Munera defuncti ponunt in honore parentis.
 Sic ego me dulcis referentem præmia cantus
 Auxtos memini tripodas, quos sponte dicavi
 Musarum ante aras, quibus antra Heliconia curæ,
 Le ubi me primum dulcem docuere poësum.
 Tantum igitur mihi res navalis cognita surgit.
 Prociū aliquid tamen, et varios pandam ætheris usus,
 Nec etiam nobis aspirare Camœne.
 Nequora tuta legant instructo remige puppes,
 Quom decies quinq; est series exacta dierum
 Aestiuum post solstitium et iam deficit æstas:
 Nam neq; tunc classes medio nec nauita ponto
 Obruitur, ni fortè uelit Iouis alta potestas,
 Aut deus ipsarumq; parens Neptunus aquarum,

Exitus omnis in his rerum manet exiis omnis.
 At lenes spirant zephyri, tranquilla quiescunt
 Aequora, tunc celerem uenus committe carinam.
 Vadat onusta, tamen reditum properare memento,
 Quam prius ipsa novos fundant uineta liquores,
 Autumniq; imbres et hyems infauusta procellis,
 Aut Notus insurgat pluuia rorantibus alis,
 Incumbatq; mari totumq; euoluat ab imo.
 Exercent etiam studium nauale sub ipso
 Vere nouo, quom se tam latas arbor ab alto
 Induat in frondes, quantum uestigia cornix
 Pandit humi depressa: silet tunc nabilis unda.
 Ast ego nauigium graue tunc, semperq; molestum
 Crediderim, hoc naturæ homines leuitate nephanda
 Subtraxere, agitant diuersa pericula fluctus,
 Et tamen ire placet, quanquam mors dura sub undis
 Diuitie sunt hominum, atq; insanus habendi
 Ardor. ad hæc animum germane intende parumper.
 Concipe fraternos monitus. maria alta secando
 Pac tecum ne cuncta uebas, maiora reserua.
 Nec nimis est oneranda ratis, sit ponderis æqui
 Quicquid in hac, diuini est aduerso occurrere fato.
 Fluctibus in medijs currus discinditur omnis
 Si grauius superinstat onus: seruare memento
 Mensuram in rebus et idonea tempora ad usus.

Quom

Quom prope ter decies tibi uita elabitur annos
 Connubium maturum aderit, decimumq; puella
 Exigat & quartum, sed quinto nubat: & illa
 Virgo sit, atq; habitet prope te, cui sedulus astra,
 Sedulus inspicias artemq; usumq; puellae.
 Hæc age, ludibrio ne te iacina cantet.
 Coniuge nil melius casta, nil turpius illa
 Que uenerem prius sine fine, & prostat ad omnes
 Semper, & exitio superimminet illa uirorum.
 Nemo etiam fratris in amore æquetur amicus:
 At par si quis erit, sit amandus tempore in omni.
 Nulla ex te inceptum fœdus discordia soluat.
 Mentiri scelus est, prestat compefcere linguam
 Infandam. si uim tibi quasquam inferret amicus
 Aut ore aut manibus, surge & te ulciscere, redde
 Redde uicem duplicem. quod si illum pœnitet acti,
 Ac pœnam implorans iterum te exoptat amicum,
 Suscipe: uale quidem est homines noua querere semper
 Fœdera amicitiae. multos si frater amabis
 Non laudo, nullos etiam, medium sit in isto.
 Si tibi corda tument, uultus non indicet iram.
 Turpe sequi sceleratum hominem, maledicere cui
 Infandum est quia iam uita laudatur honesta.
 Nunquam à te nunquam misera obiurgetur egestas,
 Diuinum domon est, diuinumq; æterna uoluntas,

Illa quidem quæ sæpe uiri sublimè molesta
 Impedit ingeniumq; uetat super alta leuari.
 Qui loquitur parcè, linguam nec in omnia soluit,
 Thesaurum præ se gerit ille: ea gratia magna est
 Ut linguam moderes, pensataq; uerba loquaris.
 Si quenquam uerbo lades, lederis & ipse.
 Grata in amicorum uenias conuiuia sumptu
 Comuni, dato particulam, gratissima sunt hæc.
 Acre Ioui uinum seu Dijs de mane cauendum est
 Illaut libare manu, tum uota precando
 Incassum fundes nulli exaudita deorum.
 Solis ad aspectum nec quenquam mingere fas est,
 Nocte sub obscura recto neq; corpore nudo,
 Nox quia sacra deis media: nec credimus illud
 Posse licere uia: si declinetur ab illa,
 Esse etiam uetitum: diuus uir & omnia noscens,
 Herens parietibus sedet atq; exponit urinam
 Intus, ubi orbatae tenuis latet angulus aulae.
 Non coitu polluta sacros genitalia pandas
 Ante ignes, neq; cum dulci tibi coniuge præstet
 Concubium ut generes, dum inæsto à funere tristi
 Mente redis, superùm sacra sed letus ab ara.
 Credimus inuisum superis semperq; molestum,
 Qui natat assiduo labentia flumina cursu,
 Quin sit lota manus prius, & pia uota precesq;
Fuderit,

Fuderit, ante ipsas supplexq; orauerit undas.
 Infandum ante aras unguis incidere, cum Dijs
 Sancta facis: scelus est cyathos imponere uasi
 In quo uina latent, sacros operare lebetas.
 Nil tibi cum in sacris etiam hinc lauisse nefandum est.
 Perfice testa prius quam cornix garrula ab alto
 Nunciet atram hyemem, ruit hæc inimica procellis.
 Fac sedeat bis sex quibus ætas exigit annos,
 Aut totidem menses natorum chara propago,
 Sede sub instabili, iuuat hoc omnemq; repellit
 Segnitiam, facit esse agiles et ad omnia promptos.
 Foedum ac turpe uirum est thermais muliebribus uti,
 Hoc prorsus fugiendum etiam, stat talibus atrum
 Supplicium ante aras superum oburgare nefandum est.
 Sacra ministeria ac diuinos spernere cultus.
 Nec licet in flumio neq; fontis mingere in unda.
 Est quoq; turpe aliud uetitum. fuge pessima fama
 Nomina, fama malum facile in sublime leuatur.
 Est graue sufferri nimium nimiumq; molestum,
 Difficile ut taceat, nunquam delabiur illa
 Sedula quæ uarias populi penetravit ad aures.
 Est dea fama quidem, sunt ipsi numina famæ.
 Sit tibi præterea series seruanda dierum,
 SA Ioue natæ omnes, sunt à Ioue tempora nata:
 Ultima mensis erit nullo exercenda labore.

At genio utendum est: illa omnes festa per urbes
 Ducitur, illa forum claudit, neq; iura resoluit.
 Prima dies sacra est, & quarta & septima: prima
 Natus Apollo die radianti lumina fudit.
 Luce dein quarta felix ducenda sit uxor,
 Omne capto sunt omnia prospera rebus,
 Et licet incuruam trabibus componere nauim.
 At quintas fuge, nanq; illarum pallidus Orcus,
 Tum diræ Eumenidum facies toto orbe uagantur,
 Castigant si qua in terris periuria falsum
 Affirmant, que his alterne agitata creant.
 Sexta dies tristem ostendit mulieribus ortum,
 Læta uiris: multiq; etiam nascuntur in illa
 Quis mala mens, fallax animus, fallacia uerba,
 Et qui concubia exercent arcana per artem.
 Hac ouium foetus licitum castrare uel hordos.
 Et licet infixæ pecudes circumdare mandra.
 Scindimus octaua foeto genitalia tauro,
 Castramusq; sues, felix est ponere plantas.
 Nona uiros gigni uel amica sorte puellas.
 Luce uiris decima faustos quoq; credimus ortus.
 Vnaq; post decimam felix incidere uites,
 Et tempestiuam segeti supponere falcem.
 Hoc curat bis sexta etiam felucior illa,
 Stamina & ex alto tenuissima torquet arachne,

Ingentem accendant formicae farris acervum,
 Et iuvet argento percurrere pectine telas.
 Tunc quoque sylvestres licitum castrare iuencos.
 Tertia post decimam plantaribus optima surgit,
 Spargere semen humi, pallet contraria semper.
 Quartaque post decimam mulierum prospera natus
 Ac prenfos domitare boues validosque labori
 Hemionos canibus faciles adiungere cultus,
 Ac lenire manu pecudique imponere mores,
 Atque aperire oedos, et dulcia fundere uina.
 Sextaque post decimam plantaribus inuida surgit,
 Opportuna viros nasci, sed iniqua puellas
 Aut nasci, aut thalamos petere, aut herere maritis.
 Septima post decimam Cereris teras bordera sacrae,
 Ingentemque licet ferro discindere sylvam,
 Ac uarias aptare trabes, quibus ardua tecto
 Moliri, ac structam possis agitare carinam.
 Nonaque post decimam filix est cum Dea surgit
 Lutea, sed medium coeli quomodo uenit in orbem
 Fit grauis, ex media ad finem letissima fulget.
 Proxima lux sapientem hominem diuina creandi
 Insigni uiget officio, nec luce dolendum est.
 Post illam quarta sacra est, ea leta trahantur
 Gaudia. quinta dies post hanc iuga curua iuencis
 Ponit, et hemionos et colla exercet equorum,
Altaque

Altaq; uelivolae deducit ad æquora puppes,
 Quam pauci nouere & recto nomine dicunt.
 Sunc harum humano generi seruanda dierum
 Tempora, quippe illud magnis succubus augent.
 Sunt die ancipitesq; tamen sine mente, neq; ullo
 Officio excellunt, hanc aliter laudat & illam,
 At paucis natura illarum cognita surgit:
 Nam nunc ipsa dies totum complectitur orbem
 More pie matris, seu modo more noueræ,
 Nunc fulget, nunc atra laet. felixq; beatus
 Ille quidem qui Dijs gratus, cui cognita sunt hæc,
 Omniaq; inspicens rerum se exercet ad usus.

HESIODI OPERVM ET
 DIERVM FINIS.

ANGELVS POLITIANVS 129
IACOBO SALVIATO
SVO S. D.

Nunc Rusticum tibi, id illi scilicet ab argu-
mento induit nomen; quo coactus pro-
dis in vulgum, tibi est uni quicquid acci-
derit imputaturus. Iam ne sentis quàm
tibi tuendus sit, vel tuo ipsius nomine, vel meo? Tua en-
nim fides in eo, meus honos agitur, cuius quidem eius
semper cura apud te iam inde à pueritia exercebat, tan-
tum enim tueri nunc vel ob ipsum impensius debes, quod
es nuper Laurentio Medici principi viro, cuius ego cli-
ens alioquin sum, unus ex omni Florentina amentule
generascitis. Propter igitur in tali patrocinio autorita-
tem omnem, atque gratiam, quam videlicet tibi, et viri
excellentis affinitas, et tua egregia indoles,
motumque suauitas conciliant. Vale,
meque, ut sis, ama.

ANGELI POLI-
TIANI SYLVA, CUI TITV-
LV RVSTICVS, IN PORTA HES-
IODI, VERGILIIQVE GEOR-
GICON ENARRATIONE
PRONVNCIATA.

VRIS opes saturi gnavoq; agis-
tanda colono
Munera, & omniſtra ſacrū tellu-
ris honorem
Ludere ſeptena geſus mea fiſtula
canna,

Fiſtula Mantoæ quam nuper margine ripæ
Ipſe venienti dum dat mihi Tityrus ore,
Hac puer Aſcreum repetere, inquit, arundine carmen.
Pan ades, & curia mecum ſub fornice ſaxi
Verſibus indulge, medio dum Phœbus in axe eſt,
Dum gemit crepta viduatus compare turtur,
Dum ſua torquati recinunt dictata palumbes.
Hic reſonat blando tibi pinus amata ſuſurro,
Hic uaga conſeris inſibilat æura cupreſſis,
Hic ſcatebris ſalit & bullantibus incita uenis
Pura coloratos interſtrepit unda lapillos.
Hic tua uicinus ludit laſciua ſub umbris
Iandudum noſtri captatrix carminis Echo.

Felix

Felix ille animi, diuisq; similimus ipsis,
Quem non mendaci resplendens gloria fūco
Sollicitat, non fastosi mala gaudia luxus,
Sed tacitos sinit ire dies, et pauper cultu
Exigit innocue tranquilla silentia uite,
Urbe procul, voti exiguus, sortemq; benignus
Ipse suam fouet, ac modico contentus acerno.
Non spes corde audas, non curam pascit inanem,
Securus quo sceptrā cadant, cui dira minentur
Astra, et sanguinei in bar exitiale comete.
Non illum fragilis fauor, indocilisq; potenti
Plebs seruare fidem, euectum popularibus auris
Casuro imponit solio, nec duci hiantem
Huc illuc uanos ostentans purpura fasces.
Non mentem pauet ipse suam, nec conscius omne
Exhorret strepitus, nec edaci pectora culpa
Carpitur occulte, non opportunus iniqui
Iudicio vulgi, aut celsa conspectus in arce
Degeneri patet inuidiæ, non ipse uicissim
Obliquo liuore macet, foetusq; ueneno
Aestuat, atq; aliena oculis bona limat acutis,
Rure agit in uacuo, spatijsq; indulget aperti
Aetheris, aut operi insudans, aut ille supinos
Euadens cursu in montibus: hinc scilicet omnes
Virate epule, nudis Acheloum in pocula patnis

Admon

Aduocat, excussæq; cibos dant brachia syluæ,
Et fissa in duro renouantur membra cubili.
Maior quippe uenit comitata labore uoluptas,
Nec satias dominam, aut fastidia lenta sequuntur.
Ergo neq; imbrifero pallens autumnus hiatu,
Nec malus hunc afflat rabioso Sirius astro,
Seuæue Riphæe labefactant frigora brumæ,
Quippe hyemem excipere, et uentos, coeliq; ruinam
Suetum, atq; ostipedem, nec opaco uertice cancerum,
Et Ioue sub gelido nocturnos carpere somnos,
Et pede concretas nudo calcare pruinas,
Et perferre sitim, et ieiunia soluere glande,
Et lassare feras cursu, et superare natatu
Torrentem, et uolucris fossam transmittere saltu,
Et quercum annosam ferro obliuare bipenni,
Tum prædam extorquere lupo, fasciæq; maligno
Subiecisse humeros, et iniqui pondera rastro
Prædura tractare manu, et domitore lacerto
Sub iuga cornigeri collæ oblustantia tauri
Ducere, et iratis concurrere cominus ursoris.
Hinc agilis subit ora uigor, robustaq; magno
Pectore uis habitat, fortesq; animosa tuentur
Membra tori, et crudo tendunt se robore nerui.
Hinc facies procera, hinc fronti Martius horror.
Quod si bella nocent, quis ad aspera promptior armat

Aut

Aut quis equum sternacem arctis fregisse iugatis
 Acrior aut fortem mucrone haurire cruorem?
 Aut torquere sudem? aut nervo exturbare sagittam?
 Aut præpilatis aciem perumpere contis?
 Quis certet duro agricola? seu ducere uallum,
 Seu sit opus celso præcingier aggere castra,
 Seu fronte aduersa tormentum figere abemon,
 Quod tonitru horrifico magna stermentia turres
 Ardua fulminco iaculetur saxa rotatu,
 Seu nihil insomnem peragat custodia noctem,
 Seu tacitum rapiatur iter, seu parcere porto
 Conueniat, si fors lenta obsidione premantur.
 Scilicet his Babylon dextris, Nabathæq; regna
 Circuerunt, hic Mopsopio delectus ab aruo
 Miles, Achemenium Marathonis in equore Persen
 Contudit. his adiuta uiris, se Romula tellus
 Imposuit mundo, et rerum tractauit habenas.
 Nunc age, quæ studia agricolis industria solers
 Extudit, atq; operum quanta experientia, dicam.
 Protinus extremo cum iam Boreas autumnus
 Incubuit terris, primo cum frigore tactæ
 Labuntur frondes, maternaq; brachia linquunt,
 Nec cariæ cæse formidant robora syluæ,
 Ecce sagax tacitam uenientis rusticus anni
 Curam corde coquit, qua bubus ab arbore plaustrum

I Dedolet,

Dedolet, unde iuga, & curuum fabricetur aratrum.
 Nec mora quin ueteris truncata cacumina fagi,
 Chaoniceq; cadant quercus, nudataq; ramos
 Vlmus, & audaci laurus sonet icta securi,
 Quarum quæq; nouam fumo explorata calenti
 Vertitur in faciem, diuersaq; munia tractant.
 Continuo auditus gruis inter nubila clangor
 Agricola[m] citat, & crista spectabilis alta
 Auroram gallus uocat applaudentibus alis.
 Excitat ille operum socios, simul horrida cautus
 Terga rudi contone fouet, capitiq; galerum
 Induitur, crudusq; operit uestigia pero.
 Hinc saturos iungens loris ad aratra iuuenkos
 Increpitat stimulo, & cantu minuente laborem
 Prælongis ferrata terit dentalis sulcis,
 Ac late elicibus collectos exprimit imbres,
 Ieiunamq; fimo tellurem, & rudere pascit.
 Tum plenum farris leua seruante canistrum,
 Semina dispensat parca cerealia dextra:
 Quæ ne iacta auide populentur grana uolucres,
 Et prædam sublime ferant, ita ponè minutus
 Sarcula parua tenens puer, & frugem obruit aruo.
 At cum se Eois iam nespertinus ab undis
 Extulit Arcturus, cum uersicoloribus ardet
 Terra comis, rutilosq; interuiret herba colores,
Daulias

Dauias & Getici tandem secura mariti
 Ales ad est, plausuq; larem, cantuq; salutat.
 Rursum inuadit opus, stumæq; inmixtus, adunco
 Ponè nigrescentes proscindit dente nouales,
 Quas rapidi soles urant, gelidæq; pruina.
 Mox ubi iam sapiens coepit frondescere morus,
 Antè quidem sapiens, nunc ambitiosa, nec ullum
 Que pariat pomum, sed serica pensa ministret,
 Ille aliam atq; aliam culturam dulcis agelli
 Pertentans, truncos plantariaq; infodit aruo,
 Nec piætas lugubre fabat, nec pabula parcit
 & eruæto mandare putri, glebaq; bicorni
 Persequitur ferro, & fecat insuperabile gramen,
 Et montem cedit scrobibus, furtiq; bidente
 Erga soli frangit, baccheaq; semina rectum
 Explicat in quancumcem, & differit ordine longo,
 Atq; iterum, atq; iterum terra cæpita ima frequentat,
 Et ramos tondet falce, atq; impune fluentem
 Compescit iâtem fingens, & robore fulcit
 Deciduan, charaq; hærentem in pectore matris
 Acclinat sobolem sulco, iuxtaq; propagat,
 Aut ipso durus genitricis ab ubere flentis
 Abscissam rapit, atq; aliò traducit alendam.
 Quid dicam? externis cum se uernacula succis
 Robora nobilitant, peregrinaq; segmine duræ

Accipiunt trunci, aut discreto germina libro.
 Namq; oculis oculos, non blandi tempora ucris
 Iungere, sed medijs gaudet firuoribus aestas,
 Aestas congestos Cereris tritura maniplos,
 Aestas absconsum siliqua excussura legumen,
 Aestas qua grandes expectant horrea messes,
 Dum coacervatas eueniret area fruges.
 Tum sola pulueri pinguescunt arida campi,
 Soluunturq; putres glebae, ac peritura lupini
 Germina parturiunt, tum cliuo rauca sonantes
 Eliciuntur aquae, praecipitq; recumbit agro fons.
 Post ubi iam medio uestigia librat in axe
 Ensisit Orion, croceoq; insignis amictu
 Aspicit Arcturum pulsa Pallantias umbra,
 Sentibus horrendis aperit iam uinea sepes,
 Aureolamq; metit lentis de uitibus uuan
 Vinitor, et factos rubitundo nectare fructus,
 Quos coniunx, quos uirgo comes par uertice matri,
 Aut cista exportant, aut rasilibus calathiscis:
 Nec sentitur onus studio, leuat ipsa laborem
 Sedulitas. quin frugiferos curuantia ramos
 Pomis sinu, baccasq; strunt, ficumq; nucemq;
 Nec nihil addit hyems, nigros nam laurea foetus
 Exuina, nam myrta legunt, glandemq; caducam,
 Glaucaq; Palladis dstringunt brachia sylue.
Nofte

Nocte autem ad lychnos, aut iunco textil acuto
 Fiscellam, aut crates uirgis, aut uimine quallos
 Rusticus, infunditq; faces & robora ualli,
 Dolia quassa nouat, stramentisq; repellit
 Scabritiem, tritaq; docet splendescere cote.
 Nam quid delicias memorem? quamq; alta labori
 Ocia succedant? iam primum obfessa pruinis
 Cum iuga flori stri reglauerit aura fauoni,
 Suauē serenato ridenti uaga sydera cœlo,
 Suauē ciet tardos per sudum luna iuuenēcos,
 Ipsa quoq; ætherij melius nitet orbita fratris
 Terq; quaterq; manu madidantes nectare crines
 Exprimit, & glebas fecundis roribus implet
 Vecta Medusæo Titoniæ præpete coniux.
 Alma nouum tellus uultu nitidissimæ germen
 Fundit, & omnigenis ornat sua tempora gemmis.
 Idalio pudibunda sinus rosa sanguine tingit,
 Nigraq; non uno uiola est contenta colore,
 Albet enim, rubet, & pallorem ducit amantum.
 Vt sunt orla, cadunt, nunc candidiora ligustra.
 Nec longum durant calathos imitata parentis
 Lilia, sed longum stant purpurei amaranthi.
 Hic Salaminiaçi scribunt sua nomina flores,
 Hic gratum Cereri, plenamq; sopore papauer
 Oscitat, hic inhiat sibi nec Narcissus, at illic

Corycios alit aura crocos, notumq; theatris
Aëra per tenerum flatu dispergit odorem.
Nec iam flamcoe conuiuent lumina calthæ,
Nec melilotos abest, Tyrium seges illa ruborem
Induit: hic uiuo cespes se iactat in auro,
Hæ niueos, hæ cyaneos superare lapillos
Contendunt herbæ, uernantq; micantia late
Gramina per tumulos, perq; umbriferas conualles,
Perq; amnis taciti ripas, atq; omnia rident,
Omnia luxuriant, et amica luce coruscant.
Parturiunt stipulæ frugem, et genitalibus aeris
Peruia turgescunt lactentibus hordea culmis,
Palme agit rupto lachrymantis cortice gemmas,
Seq; rudes primis monstrant in uitibus uiræ,
Dulce uirent teneræ modo nata cacumina syluæ,
Succrescuntq; pie pulloꝝ examina matri,
Ipsa sibi ignotas miratur adultera frondes
Arbor, et adscitis natiuas inserit umbras.
Auricomæ iubare exorto de nubibus adsunt
Horæ, quæ cœli portas atq; atria seruant,
Quas Ioue plena Themis, nitido pulcherrima partu
Edidit, Ireneq; Diceq; et mixta parenti
Eunomie, carpuntq; recenteis pollice foetus,
Quas inter Stygio remeans Proserpina regno
Comptior ad matrem properat, comes alma sorori
It Venus,

It Venu, & Venerem parui comitantur Amores,
 Floraq; lasciuo parat oscula grata marito,
 In medijs resoluta comas, nudata papillae,
 Ludit, & aeterno terram pede Gratia pulsat.
 Vda choros agitat Nais, decurrit Oreas
 Monte suo, linquunt faciles iuga celsa Napeae.
 Nec latitat sub fronde Dryas, non iubila Fauni
 Fundere, non iunctis Satyri dare sibila cannis,
 Nec querula cessant tenerum tinnire volucres,
 Pluctibus halcyone, densa philomela sub umbra,
 Canis odor ripsis, lecto uaga plorat hirundo,
 Lene susurrat apis, plenoq; saporibus aëreo
 Candida multiflorae solidat fundamenta cere.
 Collidunt per prata gurgēs, atq; omne beato
 Flagra amoris natus, iuuenem lasciuus maritum
 Fert equa, fert tergo salientem buccula laurum,
 Setigeraq; subant matres, decertat amator
 Fronte aries, auidos olidum pecuni accipit hircos.
 Spectant inuisi baculis, gaudenq; magistri.
 Inde ubi praegnantem partu Lucina recenti
 Soluit, ut exequet numero foetura parentes,
 Ipse rudem, nec adhuc uestigia certa prementem,
 Fert sobolem gremio, sed ovem gracilemque capellam.
 Enisae humero subit, atq; in stramine molli
 Componit sensim pastor, stabuloq; recondit.

Mox ut conualuerit rubos hęc rupibus ætis,
 Illa recens campo gramen decerpit aprico.
 Aut dulcēis gelido delibant annę liquores,
 Vt sua conclusis ne desint pocula natis,
 Vtq; fluat plenis diues mulsiora papillis.
 Subrumi expectant hœdiq; agniq; petulci,
 Cornigerasq; uocant tremulo clamore parentis.
 Bruta gregem plenum densis alimuberibus suis
 Exporrecta solo, et grunntu adlectat amico
 Fellanteis, turpiq; luto se immunda uoluit.
 Radices eadem calloso audivissima rostro
 Eruit et bulbum, aut madida se pulve saginat.
 Flet iatulum mœsta absentem mugitibus altis
 Mater, et immensam raucis miseranda querelis
 Syluam implet, boāt omne nemus, uallesq; lacusq;
 Illa nigros late lucos, saltusq; peragrat
 Crebra gemens, crebra ad montem, stabulumq; reuifit
 Tabescens desiderio non ulla dolorem
 Pabula, nec salicum frondes, nec gramina rore
 Sparsa leuant, non quę uiridi uaga flumina ripa
 Perspicuam tenui deducunt murmure lympham.
 Prata tener persulcat equus, libatq; uolucris
 Ac quora summa fuga, aut alti subit aspera montis
 In iuga, saxosumq; amnem pede plaudit incerni,
 Cui pulchro micat æcre caput, luduntq; decore

Fronte

Pronte comæ, vibrant aures, atq; orbe migranti
 Prægrandes extant oculi, non spiritus amplius
 Naribus it feruens, stat ceruix ardua, qualem
 Præfert marmaricis metuenda leonibus ales,
 Ales quæ nigili lucem uocat ore morantem.
 Crescunt spissa toris, lateq; animosa patefcunt
 Pectora, consurguntq; humeri, et iam sessile tergum est,
 Spinaq; depressos gemino subit ordine lumbos,
 Et castigatum cobibent crassa ilia ventrem,
 Fundunt se Letæ clunes, subcrispaq; densis
 Cauda riget setis, et luxuriantia crebræ
 Velant colla iube, ac dextra ceruicæ uagantur.
 Tum tereti substricta genu, mollissima flectit
 Crura strox, celsum ingrediens, fremituq; superbit:
 Grande sonat tornata cauo breuis ungula cornu,
 Ingenti refrens corybantia cymbala pulsu.
 O dulces pastoris opes, ô quanta beatum,
 Quam tenet hunc tranquilla quies: ut pectore toto
 Letitiam, totaq; fouet bona gaudia mente?
 Nempe odij, fraudumq; expers, exemptus inani
 Ambitione, uacantq; metu, spe liber, et insons,
 Nativo cultu, et gazæ prædiues agresti.
 Ipse sibi uiuit nullo sub teste, suoq;
 Pendet ab arbitrio, suus ipse est censor, et alto
 Calcat opes animo, ac regum deridet honores.

Si non Tenareis illi stant fulta columnis
 Robora, celatumq; alte laquearia subter
 Ridet ebur, postem' ut silex asaroticus ornat,
 Nec Maurificos pulchre testudinis orbeis
 Delphica sustentat, nec docto trita Myroni
 Pocula multiplici florent radiantia gemma,
 Aut bis in Herculeæ Milesia uelleræ concha
 Versantur, tenuiq; satur lanugine bombyx
 Luteolos follis, preciosaq; fila relinquit,
 Textile nec tenero subtegmine fulgurat aurum,
 Spirantem referens uultus, quæ Pergamos olim
 Artifici descripsit acu, quæ stamina Memphis,
 Quæ Tyros et Babylon radio pinxere sonanti:
 At iacet in molli proiectus cespite membra,
 Quæ canis exesum pumex testudinat antrum,
 Quæque susurranti crinem dat aquatica uento
 Arbor, et aut calamos, aut fixa hastilia iungit
 Cortice, statq; leui cassæ frondea nisa tigillo,
 Quam metuant intrare pavor, citæq; sequaces,
 Sub quæ iucundos tranquillo pectore sensus
 Nutrit, in abruptoq; fouet sua corpora somno,
 Sylvanum, et pecoris dominus, stant sedula circum
 Turba canes, audaxq; lacon, acerq; molossus.
 Dant ignem extritum silices, dant flumina nectar
 Hausta manu, dat ager Cererem, non caseus aut lac,

Lucorum ne dapes absunt, stat rupibus ilex
 Mella ferens trunco, plenoq; cacumine glandem.
 Illi sunt animo rupes, frondosaq; tesqua
 Et specus, et gelidi fontes, et rosida tempe,
 Vallesq;, zephyriq;, et carmina densa volucrum.
 Et Nymphae, et Fauni, et capripedes Satyrisci,
 Panq; rubens, et fronte cupressifera Sylvanus,
 Sileniq; senes, subduallesq; Ithyphalli,
 Et montana Pales, et quo pastore Pherei
 Gaudebant campi, et crinem resoluta Mimallon,
 Et qui cornigera bicolores fronte corymbos,
 Pampineamq; manu tenera quatit Eubus hastam,
 Semper amor, semper cantus et fistula cordi est,
 Semper odorati Venerisq; stipendia flores,
 Vitarumq; alrix urbi male nota voluptas.
 Talibus in studiis pastor molle exigit ævum.
 Post ubi raucifonæ pinna vibrante cicadæ
 Increpuere, ardensq; metentibus ingruit æstus,
 Paulisper tam cessat opus, saxiq; sub umbra
 Prostrati indulgent genio, non mollia pleno
 Defunt una cado, non lacti mixta polenta,
 Aut pinguis tergum vitulae, placidusq; sonore
 Lapsus aquæ, crinemq; aure frontemq; laceffunt.
 Inde opus integrant, donec sub nocte coruscent
 Flammigero parue stellantes clune volucres.

Eccò

Ecce autem dulces labris pater ingerit suas
 Autumnus, crebraeq; elisus uerbere plantæ
 It per præla latex, pueriq; examine denso
 Exultant lascivi cohors circumq; supraq;
 Ille manu parva pronus bibit, aliter ab ipso
 Sugit musta lacu crepitantibus hausta labellis,
 Hic sua suspensum resupinus in ora racemum
 Exprimit, hic socij patulos irrorat hiatus,
 Irriguumq; mero sordet mentumq; sinuq;
 Ebriaq; incertis tiubant uestigia plantis.
 Postquam acris successit hyems, et pendula tellis
 Dirigit glacies, larga strue tollitur alte
 Collucetq; focus, coeunt uicinia simplex
 Vnâ omnes, iuuenetq; probi, materq; seuera
 Coniuge cum duro, et pueris, et uirgine grandi,
 Conuigilantq; hilares, et primæ tempora noctis
 Decerpunt, molli curas abigente Lyco,
 Mutuaq; inter se ludunt, tum tibia folle
 Lasciuum sonat inflato, tum carmina cantant,
 Carmina certatim cantant, tum tenta recusso
 Tympana supplodunt baculo, et caua cymbala pulsant,
 Et Leti saltant, et tundunt eribus æra,
 Et graue conspirat cornu tuba flexilis unco,
 Conclamantq; alium unanimes, tolluntq; cachinnos.
 Porro autem quanta est differta copia uille?

Quantq;

Quamq; penus dives: neq; enim uel frugibus horis
 Horrea sufficiunt, uel odoro dolia musto,
 Testaq; Palladijs iam non uacat ulla trapetis.
 Terga suis pendent fumosa sordida tigno,
 Pertica pensilibus oneratur longa racemis,
 Non uae erentes, non pruna & carica desunt,
 Sorusq; cum cerasis, duroq; putamine clausa
 Persica nux, regumq; altis imitata coronas
 Mespila, cumq; pyris miserorum munus amantum.
 Iam laxum in rugas malum, decoctaq; ahenis
 Defruta, et omphacinus liquor, et lachrymosa sinapis,
 Et meditata nonos sicyonia bacca saporis,
 Tum sapa, melq; reens, edulcati; lupini,
 Et pruna increpitans balanus, contextaq; cannis
 Fiscina lacte madens, & durali sale fungi,
 Annonam facilem uicinus suggerit hortus.
 Murmur apricantes niuea dant: tunc columbi,
 Expandunt alas, & amicam (blanda rogantes
 Oscula) circumcunt, insertantq; oribus ora.
 Iam uicibus nido incubi: aut genitrixq; paterq;
 Iamq; oua excedunt, natis q; implumibus escam
 Commansam alternant, rostellaq; hiantia complent.
 Adde gregem cortis, cristatarumq; uolucrum
 Induperatores, laterum qui sydera pulsu
 Explaudunt, iugitq; citant Titana canore,

Et regnum sibi Marte parant, quippe obuia rostris
 Rostra ferunt, crebrisq; acuunt assultibus iras,
 Ignescunt animis, et calcem calce repulsant
 In festo, aduersumq; affligunt pectore pectus.
 Victor ouans cantu palmam testatur, et hosti
 Insultans uicto, pavidum pede calcatur iniquo.
 Ille silet, latebrasq; petit, dominamq; superbum
 Ferre gemit, comes uero merito plebs cetera regi,
 Formoso regi, cui uertice purpurat alto
 Fastigatus apex, dulciq; errore coruscæ
 Splendescunt ceruice iuba, perq; aurea colla
 Perq; humeros it pulcher honos, palea ampladecenter
 Albicat ex rutilo, atq; torosa in pectora pendet
 Barbarum in morem, stat adunca cuspide rostrum,
 Exiguam spatij rostrum, flagrantq; tremendum
 Rami oculi, niueasq; caput late explicat aurei,
 Crura pilis hirsuta rigent, iuncturaq; nodo
 Vix distante sedet, durus uestigia mucro
 Armat, in immensum pinnaeq; hirti lacerti
 Protenti exciurrunt, dupliciq; horrentia uallo
 Falcata ad cœlum tolluntur acumina caudæ.
 Ipse salax totam fecundo semine gentem
 Implet, et oblongo nunc terram scalpuit unguis
 Rimaturq; cibos, nunc edita nubila iussu
 Explorat cauto: non illum squamea tuto

Aggre

Aggreditur serpens, non raptor ab æthere mûlus.
 Vocibus interea crebrum singultat aculis
 Parturiens coniux, quæ scilicet oua subinde
 Tollit anus, signatq; dies, uigilemq; lucernam
 Consultat, et lune crescentis tempora seruans.
 Ut primum gallina glocit numero impare subdit,
 Versatisq; diu solers auscultat, an intus
 Pipiat inuolucer pullus, tenerumq; putamen
 Pertuderit molli rostro, atq; erumpent tenet.
 Parte alia bÿstro plumosam corpore messem
 Nutrit, et in crassa satur urinare lacuna
 Anser aet, stagnumq; super pede remigat udo
 Depicte ceruicis anas, prolemq; natatum
 Inquitans, nunc extat aquis, nunc mergitur alte.
 Erigit explicitæ gemmata uolumina cantu,
 Ambitiosus amans: at fœx et polline gliscit
 Pellaci cantu deceptus ab auispe iurdus.
 Insidit mutilo turtor, seseq; saginans
 Rauca gemit, dulcesq; miser suspirat amores.
 Flet uiduus perdix, queritur peregrina coturnix
 Inclusi capreis: hic cæca cuniculus antra
 Excavat, hic septo pregnans lepus errat in amplo,
 Capreoliq; bimundi, et aduncis dentibus apri.
 Hac stertunt glîres, hac foemina foetat echinus,
 Dædala somniferos peragunt examina bombos,
 Plenaq;

Iungant operum, quocirca aut uellera laus:
 Demetit, aut grauidas mergite aristas,
 Aut telam locat uxoris, nam pendula in ortu
 Posteriore suos etiam net aranea casset.
 Quae sequitur bona uirgultis, inimica ferendis (get,
 Erugibus: ergo cauet quod obest, quodq; expedit iura
 Nouit enim quota connubijs, quota partibus obftet
 Aspiret ue dies, quota pinguis emasculet herdum,
 Septaq; circundet pecori, quota iungat amantis,
 Et clandestinos iubeat miscere susurros,
 Qua ponat canis birritum, malesuadaq; pectus
 Cura nimis laceret, qua tristis oberpet Erinys
 Nocte magis, secat ille suo sibi tempore lignum,
 Dolia degustat, subigit iuga ferre iuuenenti
 De flabris quoq; de pluuia, dulciq; sereno,
 Aut lune occasus, aut idem consultit ortus.
 Tractat opus si pura micet, si atra recedat,
 Aut quinto directa die, aut medio orbe retusa,
 Nec gracili cornu, aut triplici sit culta corona,
 Tecta subit metuens hyemis: si rubra coruscet,
 Tum nero expectat uentos, nec fallit eundem
 Quo boream cornu, quo Cynthia prouocet austrum.
 Consultat & Phoebi flammam, an grandinis augur
 Pallcat, an radijs monstret discordibus imbrem,
 An praese exorietis nubeis agat, an tigris orbem

Circulus extremum claudens, qua rumpitur, aëres
 Carceris Aëoliū moneat consurgere flatus.
 Adnotat et cœli faciem, nūm stella sereno
 Aethere lapsa cadat, rapidi prænuncia Cauri,
 Conscia nūm subita semet caligine obumbrent
 Astra, trahantq; hyemem: gemino Thaumantias arcu
 Quid strat, aut curto cum nix secat aëra gyro,
 Et penè unicolor taurina fronte minatur.
 Nunc præsepe oculis, nunc Bacchi spectat ascellos,
 Quiq; Noton cernit, quiq; est obmersus ad Arcton,
 Fulgores, tonitrus, inpersaq; uellera coelo,
 Brumalemq; diem, et totum semel aspicit annum.
 Necnon et nautis riuarum in carbasa nimbam
 Augurat, undisonum si fors mare surrigit ægon,
 Canaq; conspergit sale saxa, et littora frangit,
 Tunc et tristifico reboant montana fragore,
 Et repetunt siccum mergi, atq; ex æquore clamant.
 Ipsa uolans sublime aëras, æthra omq; laceffit
 Ardea, collidunt fulicæ, plauduntq; gregatæ.
 At lasciuia lacus alis præstringit hirundo,
 Et summas propè radit aquas, raneq; coaxant.
 Fusca gradu cornix lento metitur harenas,
 Aut fluuium capite, et madida ceruice receptat,
 Crocituq; graui phasianum increpat usq; morantem.
 Clangunt Naupliadæ uolucres, et peruia pinnis

Nubila

Nubila conscribunt, incertus in equore Delphin
 Diffilat aquas, latrant corui, uocemq; resorbent,
 Progerit ovis canis patiens formica laborum,
 Blanda canis terram pedibus scabit, ore lapillos
 Tardigradus prendit cancer, se seq; sabiurat,
 Atq; heretripe, densum occinit improbus unns,
 Straminaq; excudat: quin centipedes scolopendre
 Paucitibus reptant, aures pigra motat asella,
 Dependunt bulle lychno, sitiensq; cruoris
 Musca redit, summoq; proboscide mordicat artus,
 Nec longe a testis apis ingeniosa recedit,
 Prunaq; concretusq; una cinis heret in olla,
 Carboq; pellucet: neq; non prænunciat Euros
 Pluma natans, foliumne errans, pappiq; volantes,
 Flammaq; cum floctit, cum sese elidit, et ipsis
 Vix sedet in stuppis, scintillamq; excutit udam.
 Vos quoq; pastores ventos horreliis et imbres,
 Cum temere excursans pecus ampla in pascua fertur,
 Cumq; lacres ludant agni, calceisq; proternos
 Subsultim incutiant inter se, et cornibus herent,
 Aut cum se à pastu ni, uix, egreq; reuellunt,
 Cumq; boues liquidi suspectant lumina cœli,
 Olfactantq; auras, et succos naribus udos
 Crebra trahit, dextramq; latus consternere gaudent,
 Aut linguas aduersa pilos, aut nespere fero

Mugitū īgenti redennt, caulatq; fatigant,
 Cum sibi non factos sus dissipat ore maniplos,
 Cumq; antro lupus exululat, cumq; improbus idem,
 Nec motiens hominum, propius consistit, & offert
 Se mendicanti similem, ac loca culta pererrat.
 Ergo in consiliū maria aduocat, æthera, terras,
 Naturamq; omnem, uiuatq; autoribus astris
 Cura deū agricola, atq; animo præscitare censet,
 Et rerum euentus sensu præsagit acuto.
 Hanc o cœlicolæ magni concedite uitam,
 Sic mihi delitias, sic blandimenta laborum,
 Sic faciles date semper opes, hæc (improba sunt
 Vota) tenus, nunquam certe, nunquam illa precabor,
 Splendeat ut rutilo frons inuidiosa galero,
 Tergeminaq; grauis surgat mihi mitra corona.
 Talia Fœsulco lentus meditabar in antro
 Rure suburbano Meditum, qua mons sacer urbem
 Meoniam, longiq; uolumina despicit Arni,
 Qua bonus hospitium felix placidamq; quietem
 Indulget Laurens, Laurens haud ultima Phœbi
 Gloria, iactatis Laurens fida ancora Musis:
 Qui si certa magis permiserit ocia nobis,
 Afflabor maiore deo, nec iam ardua tantum
 Sylua meas uoces, montanaq; saxa loquentur,
 Sed tu (si qua fides) tu nostrum forsitan olim

RUSTICVS.

149

O matris blandæ datrix non aspernabere carmen,
Quæ totis in gremio genitrix Florentia uatibus
Dædala nec triplici recinet facundia lingua.

ANGELE POLITIANI SYLVÆ,
CUI TITVLVS EST RV-
STICVS, FINIS.

K 3

